

การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอน
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

โดย
นางชินันต์ จิตต์การุณย์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอน
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

โดย
นางชินันต์ จิตต์การุณย์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2550
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE STUDY OF PEER COACHING SUPERVISION IN THE SOCIAL STUDIED,
RELIGION AND CULTURE SUBJECT GROUP INSTRUCTION**

By

Chinthun Jitkaroon

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF EDUCATION

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2007

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ” เสนอโดย นางชินันต์ย์ จิตต์การุณย์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ชินะตั้งกูร)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ
รองศาสตราจารย์อนงค์พร สมานชาติ

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน สิริสัมพันธ์)
...../...../.....

..... กรรมการ
(อาจารย์จิรวรรณ ไตรโสรัส)
...../...../.....

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อนงค์พร สมานชาติ)
...../...../.....

48262402 : สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

คำสำคัญ : การนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน / กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ชั้นชั้นย จิตต์การุณย์ : การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : รศ.อนงค์พร สมานชาติ. 204 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แหล่งข้อมูลการศึกษา คือ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มบุคคล ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 24 คน 3) การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน และ 4) ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 3) การสนทนากลุ่ม และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมครูดำเนินการ ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และความต้องการของผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมกลุ่ม สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย ด้านการใช้สื่อ/แหล่งเรียนสอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีการใช้วิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รวมทั้งประเมินความรู้ กระบวนการคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มี 4 ขั้นตอน ขั้นประชุมเตรียมการ มีการดำเนินการเลือกประเด็นที่เป็นปัญหากำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียน ขั้นสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน ขั้นวัดและประเมินผล สามารถแปลผลจากการสังเกตการสอนและ ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้รับการนิเทศการเรียนการสอนและผู้นิเทศการเรียนการสอนอภิปราย ชี้แจง และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

3. ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความเห็นต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทุกรายการอยู่ในระดับมาก โดยเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ กำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาการสอน สามารถปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เข้าใจและเห็นความสำคัญของการนิเทศ การจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการจัดการเรียนการสอน และสามารถดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน/ การให้ข้อมูลย้อนกลับ สามารถวิเคราะห์ผลการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถประชุมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

48262402 : MAJOR : TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORDS : PEER COACHING SUPERVISION / SOCIAL STUDIED, RELIGION AND CULTURE SUBJECT GROUP

CHINTHUN JITKAROON : THE STUDY OF PEER COACHING SUPERVISION IN THE SOCIAL STUDIED, RELIGION AND CULTURE SUBJECT GROUP INSTRUCTION. AN INDEPENDENT STUDY ADVISOR : ASSOC.PROF.ANONGPORN SAMANCHART. 204 pp.

The purposes of this research were to : determine the class management of the social studies, religion and culture subject group, examine the peer coaching supervision conducted within the subject group of social studies, religion and culture, and study the opinions of the teachers teaching the subject group of social studies, religion and culture about the teacher's manual of the peer coaching supervision in the subject group of social studies, religion and culture. The sources of study were: 1) documents and reports of researches concerning, 2) a group of educational personnel concerning 10 educational supervisors, 6) heads of the subject group of social studies, religion and culture and 24 teachers teaching the subject group of social studies, religion and culture, 3) a group interview conducted among 4 educational supervisions in the subject group of social studies, religion and culture, 2 assistants of school academic affairs, 1 teacher teaching the subject group of social studies, religion and culture and 4) opinions of 6 teachers teaching the subject group of social studies. Religion and culture in Nong Chumsang Widhaya School in Tayang district, Petchaburi province. The instrument employed to collect data were: 1) a questionnaire 2) a book of teacher's manual in peer coaching supervision in the subject group of social studies, religion and culture 3) a group interview and 4) a questionnaire inquiring teachers teaching the subject group of social studies, religion and culture. The collected data were analyzed by the statistical means of percentage, mean, standard deviation and content analysis. The findings were as follows:

1. With regard to the class management of the social studies. Religion, and culture subject group, the teachers were found to manage the learning planning whereas the curriculum, the standard of learning/ the expected learning outcome, learners' needs were found to be analyzed. Accordingly, the learning and teaching strategies were found to most concentrate on learners whereas group activities, immersion of virtue and morals, utilization of various local sources of wisdom, and utilization of media and sources of learning information according to the subject content and the expected learning outcome were found to be conducted. In addition, the learning evaluation was found to be a wide variety in accordance with the expected learning outcome whereas the knowledge, the process and the acceptable social qualities were found to be centers of evaluation.

2. The teacher's manual of the peer coaching supervision in the subject group of social studies, religion and culture was found to consist of 4 stages whereas the stage of preparation meeting was found to select the problem issues and their behavioral items of observation; the stage of teaching observation was found to perform the peer teaching observation; the stage of evaluation was found to be qualified to interpret the outcome appropriately; and the stage of feedback was found to have a discussion and an explanation and exchange suggestions between the supervisees and the supervisors.

3. The opinions of the teachers teaching the subject group of social studies, religion and culture about the teacher's manual of the peer coaching supervision in the subject group of social studies, religion and culture were found, overall, high whereas the aspect of teaching development goal was a tangible process and comprehensible for teachers to understand and realize the importance of supervision, class management, classroom cause and effect analysis and the teachers were able to perform the teaching supervision, the observation, the feedback, analyze the outcome of the development correctly and arrange a meeting for teachers to participate in discussing and considering others' ideas.

Department of Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakom University Academic Year 2007

Student's signature.....

An Independent Study Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลงได้เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์อรรถพร สมานชาติ ที่ปรึกษา และอาจารย์จิรวรรณ ไตรโสรัส ซึ่งเป็นผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระและให้คำปรึกษา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำการค้นคว้าอิสระเล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษากราบขอบพระคุณในความเมตตากรุณาของคณาจารย์ทุกท่านไว้ด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ธีระพัฒน์ ฤทธิทอง อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี นายสมนึก บุญเต็ม ศึกษาานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 และนางวนิดา จันทรวงศ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ขอขอบพระคุณว่าที่ร้อยโทยุทธ นุชสวัสดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพรหมานุสรณ์เพชรบุรี นายด่าน บุญสมบูรณ์สกุล รองผู้อำนวยการ โรงเรียนพรหมานุสรณ์เพชรบุรี ที่อำนวยความสะดวกในการจัดการสนทนากลุ่มรวมทั้ง คณะศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศเพชรบุรี ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มในการร่วมระดมสมองในการค้นคว้าอิสระและ ศึกษาานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม อาจารย์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลและแนะนำในการทำการค้นคว้าอิสระ ขอขอบคุณคณะครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาที่ให้ความร่วมมือในการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาและคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุกท่าน ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษารุ่น 2 และเพื่อนร่วมงานที่ทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้กระจ่างยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ คุณแม่ ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาให้แก่ลูกขอขอบคุณสามี และขอขอบคุณทุกคนที่เป็นผู้คอยให้กำลังใจและให้การสนับสนุน จนได้รับความสำเร็จและความภาคภูมิใจในครั้งนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ขอบเขตการวิจัย.....	10
ข้อตกลงเบื้องต้น	11
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.....	13
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	14
นโยบายด้านการนิเทศของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา.....	14
กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	16
ความหมายของวิชาสังคมศึกษา.....	16
ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา	20
คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาต่อผู้เรียน	22
โครงสร้างเนื้อหาสาระ	24
หลักการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....	25
หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม.....	30
หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม	32
หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระเศรษฐศาสตร์	34

บทที่	หน้า
หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระประวัติศาสตร์	37
หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระภูมิศาสตร์	39
สื่อการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา.....	43
การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา.....	44
การนิเทศการสอน	48
กระบวนการนิเทศการสอน	49
ประเภทการนิเทศการเรียนการสอน	52
การนิเทศแบบคลินิก	52
การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ	53
การนิเทศแบบพัฒนาการ	54
การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน	55
การประเมินผลการนิเทศและการสังเกตการสอน.....	59
ประเภทของการสังเกตการสอน	62
เครื่องมือในการสังเกตการสอน.....	66
การวิเคราะห์การสังเกตการสอน	69
แผนการจัดการเรียนรู้	70
ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้.....	71
ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้.....	71
การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้.....	75
ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว	76
ข้อพิจารณาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้.....	87
การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group)	89
ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสนทนากลุ่ม	90
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93
งานวิจัยในประเทศ	93
งานวิจัยต่างประเทศ.....	95
สรุป	95

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 96
	ระเบียบวิธีการวิจัย..... 96
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 97
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 106
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 108
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 114
	การวิเคราะห์ข้อมูล 114
	สรุป..... 116
4	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 118
	ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไป..... 119
	ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้ากลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม..... 122
	ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครู กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 127
	ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Session) การสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนารูปแบบนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนใน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม..... 131
	ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หลังจากได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อน นิเทศเพื่อน..... 135

บทที่	หน้า
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	138
สรุปผลการวิจัย.....	138
อภิปรายผลการวิจัย.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	148
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	148
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	148
 บรรณานุกรม	 149
 ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	155
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	157
ภาคผนวก ค การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	195
ภาคผนวก ง การสนทนากลุ่ม	201
 ประวัติผู้วิจัย	 204

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	วิธีสังเกตพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ.....	65
2	สรุปวิธีดำเนินการวิจัยในขั้นที่ 1.....	98
3	สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development) การพัฒนารูปแบบการนิเทศ การสอน	101
4	สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research) ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม	104
5	สรุปขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development) การประเมินผลและการปรับปรุง รูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.....	105
6	การดำเนินการวิจัย วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือ และการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	117
7	สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของศึกษานิเทศก์ /หัวหน้า / ครู	119
8	สภาพการนิเทศการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา.....	122
9	สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา.....	124
10	ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ / หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน	127
11	ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ ต่อกระบวนการนิเทศการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อน.....	129
12	ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมต่อการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน.....	133
13	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมต่อการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน.....	135
14	แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์.....	196
15	แสดงการประเมินคุณภาพแบบสอบถามความคิดเห็นของสังคมศึกษา.....	200

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โลกของเราดูแคบลง หรือเป็น โลกที่ไร้พรมแดน ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่นการผสมผสานความรู้ ทัศนคติ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพลโลก การจัดระเบียบของโลกใหม่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งมีการถ่ายทอดและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีร่วมกันมากขึ้น การแพร่กระจาย และเชื่อมโยงข่าวสารอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2539 : 2) ดังนั้นการพัฒนาสังคมไทยท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ อันมีผลกระทบเชื่อมโยงจากบริบทสังคมโลก เพื่อให้สังคมไทยก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงแข่งขันกับนานาประเทศได้ อย่างมีศักดิ์ศรีบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย โดยที่ประชาชนมีความสุข ครอบคลุม ชุมชน และสังคมมีสันติ การพัฒนาคุณภาพคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และองค์ประกอบที่จะพัฒนาคนให้มีศักยภาพได้คือ “การศึกษา” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 24)

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญ และสามารถพัฒนาคนให้ครบถ้วน สมบูรณ์ในทุกด้านที่สำคัญ เป้าหมายของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กระบวนการศึกษาจึงมี “ผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 4) ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (รายงานพิเศษ 2549 : 5) ที่ว่า

การจัดการศึกษาและการฝึกอบรมให้ทันตามความเปลี่ยนแปลงของโลกนั้นเป็นบทบาทที่ท้าทายยิ่งเนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมากมายส่งผลกระทบต่อ

การดำเนินชีวิตของพลโลก ดังนั้น บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดการศึกษาเพื่อให้ทันตามการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีเจตนาธรรมที่แน่วแน่ในการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีความรอบรู้ในการปฏิรูปการศึกษา การออกแบบหลักสูตรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกรวมทั้งการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสรวมทั้งผู้ขาดโอกาสและพลาดโอกาสทางการศึกษาในฐานะที่ครูเป็นกุญแจสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นผู้ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม จริยธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษใหม่...

การศึกษามีความสำคัญดังบทความของสมพร โตนวล (2550 : 49) ที่ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะหล่อหลอมให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต ดังนั้นการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐานสนองความต้องการของบุคคลและสังคมให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2 550-2554) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างคน ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการที่จะพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการติดตาม ตรวจสอบ ควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 28) หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครอง และชุมชนว่าลูกหลานของพวกเขาเหล่านั้นจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญอยู่ 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพการศึกษา 2) การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และ 3) การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยให้โรงเรียนต่าง ๆ ประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป : 55) มาตรฐานที่ 14 ที่ว่า สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนและ นำผลไปปรับปรุงการสอน

อยู่เสมอ ซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนได้มาตรฐาน ประกอบกับการนิเทศการสอนนั้น มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรง ดังที่ วัชรวิภา เล่าเรียนดี (2548 : 131) กล่าวถึงหลักการของการนิเทศการสอนจะมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพนักเรียน เน้นการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ใช้วิธีการดำเนินการที่หลากหลาย และมุ่งสร้างขวัญกำลังใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ โดยตรงกับสถานศึกษาในการพัฒนาทางด้านวิชาการ มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันเนื่องมาจากครูมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับ รายงานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สรุปผลโดย สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2550 : 60) พบว่าบทสรุปผลการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548) ได้เสนอแนะเส้นทางสู่ การศึกษาสำหรับทุกคนทางด้านนักเรียนพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ ตามหลักสูตรต่ำ รวมทั้งทางด้านผู้บริหารมีภาวะผู้นำและการบริหารทั่วไปได้มาตรฐาน แต่ด้อยฝีมือในการบริหารวิชาการ ซึ่งการนิเทศการสอนเป็นการส่งเสริมการบริหารวิชาการดังกล่าวรวมทั้งในมาตรฐานที่ 23 เรื่อง การนิเทศ ติดตามงานต่าง ๆ ของผู้บริหารที่เป็นรูปธรรมนั้นดำเนินการได้ยาก รวมทั้งการนิเทศ การศึกษาในปัจจุบันมักไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานมากนัก เพราะผู้บริหาร การศึกษาในระดับต่าง ๆ มีความเข้าใจในความสำคัญของงานด้านนี้น้อย ดังความเห็นของ วิรุณช ภิณทวนิช (2548 : 15) ที่ว่าจะมุ่งแต่จะคอยควบคุมดูแลตรวจตราในงานธุรการมากกว่าจะสนใจเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา จึงเป็นเหตุให้ผลการเรียนการสอน หรือผลรวมของงานด้านวิชาการของ โรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาเป็น โรงเรียนหนึ่งที่ได้รับ การประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549 : 12) ผลปรากฏว่า มาตรฐานที่ 22 เรื่องการนิเทศการสอนอยู่ในระดับพอใช้และมีข้อเสนอแนะว่า ครูควรนำผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ และมาตรฐานที่ 23 มีจุด ที่ควรพัฒนาเรื่องการนิเทศไม่ครอบคลุมทุกงานในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (2550 : 12) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน จึงกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนฝ่ายพัฒนาวิชาการ คณะกรรมการ พัฒนาวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เกี่ยวกับการนิเทศการสอนไว้อย่างชัดเจนใน นโยบายของโรงเรียน สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ศึกษาว่าการนิเทศการสอนเป็นการพัฒนา และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และการ สอนที่มีประสิทธิภาพย่อมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

การนิเทศการสอนมีแนวคิดหลากหลายที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายซึ่งแต่ละแนวคิด ก็มีความเหมาะสม ในการนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ บริบท และปัญหาที่แตกต่างกันไป ไม่มี

แนวคิดใดที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพในทุกสถานการณ์ ทุกองค์กรหรือทุกสภาพการณ์แนวคิดวิธีการต่าง ๆ เป็นเพียงความเชื่อ แนวทางการปฏิบัติงานที่มีเหตุผลรองรับให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการนิเทศการสอนนำไปใช้ รวมทั้งในปัจจุบันนั้นมีความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาเทคโนโลยี ตลอดจนการขยายตัว ในด้านขนาดของโรงเรียนที่ส่งผลทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนั้นการนิเทศการสอนในโรงเรียนมีความสำคัญมากดังแนวคิดของวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 61) ที่ว่าผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตัวเองอยู่แล้ว และมีความใกล้ชิดกับครูและนักเรียนมากกว่าผู้อื่นย่อมมองเห็นปัญหาที่จะนิเทศการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ของ โรเบิร์ต (Robert, อ้างใน วัชรนา เล่าเรียนดี 2544 : 149-150) เสนอรูปแบบไว้ว่า ในยุคปัจจุบันการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเป็นวิธีการนิเทศการสอนที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นกระบวนการนิเทศที่ครู 2 คน สัมผัสใจกันนิเทศการสอนมิใช่การบังคับ หรือการจับผิด แต่เป็นการช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยอาศัยความสัมพันธ์ที่ดีของเพื่อน ในการร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และเพื่อน โดยมีการสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน มีการอภิปราย ประชุมปรึกษาหารือกัน และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกตการสอนของกันและกัน ผู้วิจัยในฐานะครูหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่นิเทศการสอน คอยดูแล ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำแก่เพื่อนครู และตนเองให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด จึงสนใจที่จะใช้กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการให้การศึกษาแก่ประเทศและประชาชน เพราะเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะอบรมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดี เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิต สามารถแก้ปัญหาของมนุษย์ในชีวิตประจำวันได้ เข้าใจสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ รู้หน้าที่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กรมวิชาการ (2545 : 3-9) เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่อาศัย การอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบมีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้าน ความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ

ด้านเจตคติและค่านิยม ดังความคิดของ ปัญญา ทองนิล (2547 : 8) ที่ว่า การจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นแต่ในเรื่องของความรู้ข้อเท็จจริงในการสอน มุ่งสอนให้รู้รอบและรู้กว้าง จึงทำให้ไม่บรรลุความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาทุกด้าน ที่กล่าวมา ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงต้องมีการบูรณาการความมุ่งหมายทั้ง 3 ด้าน และบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้ามาในการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าได้มุ่งเน้นการปลูกฝังและวางกรอบการประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อโยงสู่ความสงบสุขราบรื่นของชุมชนและสังคม แต่ปัจจุบันนี้สภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลา การกำหนดกรอบให้ประพฤติปฏิบัตินั้น อาจนำไปใช้ไม่ได้เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป จากการศึกษาวิจัยทัศนของวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งวิชาสังคมศึกษาได้ถูกกำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กรมวิชาการ 2545 : 7)

นอกจากนี้วิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมช่วยส่งเสริมความรู้ในแขนงวิชาอื่น ๆ ให้ดีขึ้น รวมทั้งเป็นการส่งเสริมการแก้ปัญหาหรือพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้ศึกษาในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (2549) ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) ของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลปรากฏว่า ประสบปัญหาที่ สอดคล้องกัน คือ ปัญหาการจัดการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไม่บรรลุตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ประกอบกับนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะทางสังคมของตนด้วย ในการวางแผนร่วมกับผู้อื่น การแสดงความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อทำความเข้าใจสภาพปัญหาดังกล่าวนั้นเพื่อพัฒนานักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตใน ชีวิตประจำวันเพื่อให้นักเรียนสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ใน การดำเนินชีวิตการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ ประกอบกับครูต้องการทราบผลการปฏิบัติการสอนของตนในสายตาของเพื่อนผู้สอนวิชาเดียวกัน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสอนไปตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น การจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพียงใดนั้นสามารถพิจารณาจาก “คุณภาพการศึกษา” หรือ “คุณภาพของผลผลิต” ซึ่งก็คือ ผู้จบการศึกษานั้นเอง มีเทคนิคและวิธีการหลาย ๆ อย่างที่สามารถแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ เช่น การนำวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ หรือการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะต่าง ๆ

มาใช้ประกอบการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น การที่จะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการสอน และผู้วิจัยเลือกการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนสอดคล้องกับ วัชรรา เล่าเรียนดี (2548 : 131) เสนอแนะว่านิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู และผลการเรียนรู้ของนักเรียนนอกจากนี้ยังพบว่ามี การวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการนิเทศการสอนอยู่หลายเรื่องที่ยืนยันว่าการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ดังเช่น อรรถนรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลสุริยธรรม จังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น และมีความรู้สึกที่ดี ต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ครูมีพัฒนาการด้านการสอนสูงขึ้น และมีความพึงพอใจและเห็นประโยชน์ต่อการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน จุฑารัตน์ ทิมนาค (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ได้รับ การนิเทศการสอนมีความพึงพอใจมากและสามารถนำหลักการดังกล่าวไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพได้ นักเรียนมีสมรรถภาพการเรียนรู้วิชาภาษาไทยด้านการอ่านสูงขึ้น อรรวรรณ เหมือนสุดใจ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การนิเทศการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เพื่อพัฒนา สมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูภาษาอังกฤษ ระดับมัธยมศึกษา พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจความสามารถเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น และมีความเห็นว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เพื่อความเข้าใจวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน สุพิชฌาย์ แสงสี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการแก้ไขโจทย์ปัญหาของนักเรียนเพิ่มขึ้น สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพิ่มขึ้น นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดี ต่อการจัดการเรียน การสอนของครู และครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดี พอใจ และเห็นประโยชน์ของการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เศษฐ์ ฝิวละออ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการนิเทศแบบร่วมมือกันของครูเพื่อพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 พบว่า ครูมีพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น และครูต้องการให้มีการขยายผลการนิเทศและดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่อง อนุชาต ชื่นจิตร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สมรรถภาพในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้คณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น มีความสามารถในการเขียน โครงการพัฒนาการเรียนการสอน มีความสามารถในการแก้ปัญหา การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และมีความสามารถในการพัฒนาผล การเรียนรู้ของนักเรียนได้สูงขึ้น สุทธิศักดิ์ ศรีสมบูรณ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความรู้ความ เข้าใจเรื่องการนิเทศแบบเพื่อน ช่วยเพื่อน และวิธีสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ครูมีความรู้ความ เข้าใจเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และวิธีสอนแบบร่วมมือกัน เรียนรู้อยู่ในระดับสูง มีความคิดเห็นว่าการนิเทศการสอนมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้นักจัด กิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกขั้นตอนของ วิธีสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนแบบร่วมมือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความของ นักเรียน และศิริภรณ์ เทวะผลิน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการนิเทศการสอนแบบเพื่อน นิเทศเพื่อนที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่าครูมีการพัฒนาการด้านการจัดการ เรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูงขึ้น และมีความพอใจการจัดการเรียนรู้ของครู งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอนทุก ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมีข้อเสนอแนะเพื่อ การวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการนิเทศการสอนในกลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทั้งทางด้านการ จัดการเรียนการสอนของครูและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับผู้วิจัยที่ เลือกการสร้างรูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียน การสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ยังไม่มีผู้ใดสร้างและวิจัย รวมทั้งเพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป : 55) มาตรฐาน ที่ 14 ที่ว่า สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอและคาดว่าผลการวิจัยใน ครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการดำเนินการนิเทศการสอนใน โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาสมรรถภาพการ จัดการเรียนการสอนของครู และเพิ่มผลการเรียนรู้ของนักเรียนในรายวิชาอื่น ๆ ต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

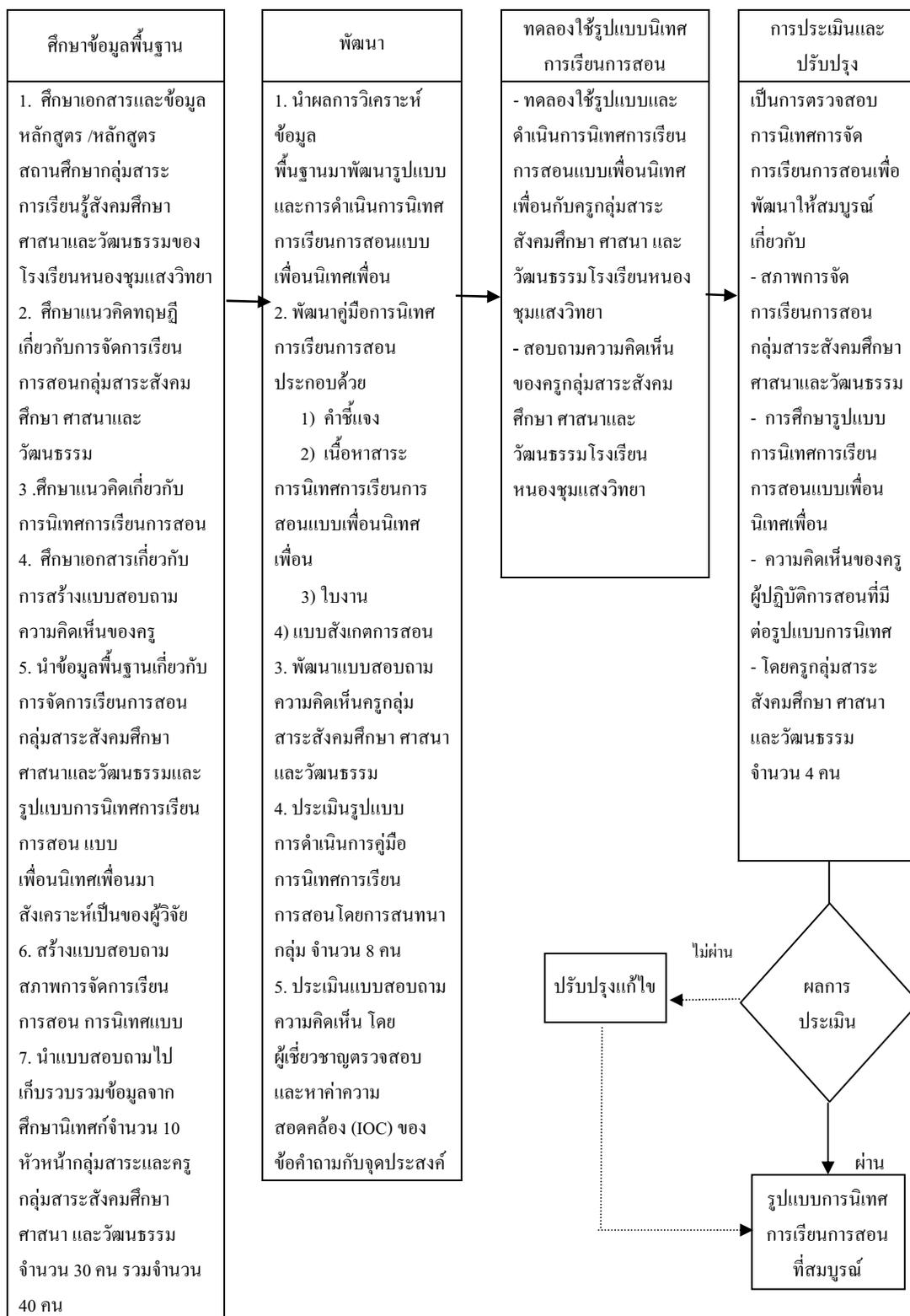
แนวคิด หลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการนิเทศการสอนของนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่อสังต์ อุทรานันท์ (2530 : 84-88) กล่าวถึงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ 3) การดำเนินการนิเทศ 4) การสร้างเสริมกำลังใจในการนิเทศ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ คอปแลนด์ และโบยัน (Copeland and Boyan 1978, อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี 2544 : 139-140) กล่าวถึงขั้นตอนกระบวนการนิเทศ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก 1) การประชุม

ก่อนการสังเกตการสอน 2) การสังเกตการสอนและการสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอน และ 4) การประชุมภายหลังการสังเกตการสอน เพื่อให้ ข้อมูลย้อนกลับ แฮริส (Harris 1975) 1) ขั้นตอนการวางแผน 2) ขั้นตอนการจัดโครงการ 3) ขั้นนำไปปฏิบัติ 4) ขั้นตอนควบคุมขั้นประเมินผล กลlickแมน (Glickman 1990) 1) ประชุมร่วมกับครู 2) สังเกตการสอนในชั้นเรียน 3) วิเคราะห์และติดตามผลการสังเกตการสอน 4) ประชุมร่วมกับครู 5) วิเคราะห์และพัฒนาการ วิลเลอร์แมน และคณะ (Willerman, McNelly and Coffman 1991, อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี 2548 : 154) ได้เสนอขั้นตอนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยสังเกตการสอน (POA) (Per Observation Assistance) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ 1) การประชุมก่อนการสังเกต (Preobservation Conference) 2) การสังเกตการสอน (Observation) 3) การประชุมภายหลังการสังเกตการสอน (Post Conference) และแอกคีสัน และกอล (Acheson and Gall 2003 : 1) 1) จัดประชุมเพื่อวางแผน 2) สังเกตการสอน 3) การประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ

หน่วยศึกษานิเทศก์ 1) การศึกษาปัญหา 2) วางแผนการนิเทศ 3) การปฏิบัติการณ์เทศ และ 4) การประเมินผล

จากแนวคิดและกระบวนการนิเทศดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำผลการสังเคราะห์เป็นรูปแบบในการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการวางแผนการนิเทศ 2) ขั้นตอนดำเนินการทดลองนิเทศ 3) ขั้นวัดและประเมินผลการนิเทศ และ 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้อาศัยระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) ซึ่งมีขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การวิจัย (Research) การวิจัยข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสร้างแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากศึกษานิเทศก์ หัวหน้า และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขั้นที่ 2 การพัฒนา (Development) การพัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนด้วยการนำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน และประเมินคู่มือโดยการสนทนากลุ่ม และประเมินแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามกับจุดประสงค์ ขั้นที่ 3 การวิจัย (Research) การทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนและการสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาและขั้นที่ 4 การพัฒนา (Development) การประเมินผลและปรับปรุงคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดในแผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการไว้ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย

- 1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 กลุ่มการสอบถาม ประกอบด้วย
 - 1.2.1 สศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 10 คน
 - 1.2.2 หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน
 - 1.2.3 ครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 24 คน
 - 1.3 การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย สศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 1 คน รวมจำนวน 8 คน
 - 1.4 ความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 4 คน
2. ตัวแปรต้น ได้แก่ แนวคิดการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการประเมินการนิเทศ
 3. ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างแบบนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ดำเนินการทดลองแบบนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นความต้องการและความร่วมมือโดยสมัครใจของศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน และดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนตามขั้นตอน
2. ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ และมีประสบการณ์ทางด้านการนิเทศการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศ หมายถึง การดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือกันของครูผู้สอนที่เปลี่ยนแปลง บทบาทกันเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน หมายถึงกระบวนการสร้าง แนวทางปฏิบัติอย่างเป็นระบบเกี่ยวขั้นตอนและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพ เพื่อให้ครูผู้สอนนำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการวางแผนการนิเทศ ขั้นตอนดำเนินการนิเทศ ขั้นวัดและประเมินผลกานิเทศ และขั้นให้ข้อมูลย้อนกลับ

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หมายถึง เนื้อหาสาระการเรียนรู้ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ เนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ครู หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา ปีการศึกษา 2550 มีประสบการณ์สอน 15 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงความรู้สึของผู้สอนครูเกี่ยวกับความรู้การนิเทศการ
เรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนการปฏิบัติตามรูปแบบและคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน
แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในด้านการ
ปฏิบัติ ความเหมาะสมในการปฏิบัติ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณกรรม ทฤษฎี แนวคิด และสาระสำคัญจากตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการขยายแนวคิดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่วิจัยให้กว้างขวางโดยมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายและหน้าที่โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
2. การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วย ความหมาย ความสำคัญ วิสัยทัศน์ คุณค่า โครงสร้างเนื้อหา หลักการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. การนิเทศการสอน ประกอบด้วย ความหมาย ประเภทการนิเทศการเรียนการสอน กระบวนการนิเทศการสอน การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน การประเมินการนิเทศและการสังเกตการสอน ประกอบด้วย การสังเกตและการวิเคราะห์การสอนประเภท และขั้นตอนของการสังเกตการสอน และการวิเคราะห์การสังเกตการสอน
4. แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความหมาย ประเภท การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลแผนการจัดการเรียนรู้
5. การจัดกลุ่มสนทนา ประกอบด้วย ความหมาย และความสำคัญ ผู้เกี่ยวข้องกับ การจัดกลุ่มสนทนา และข้อดี-ข้อจำกัดของการจัดกลุ่มสนทนา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสังคมไทยยกย่องเรื่องการศึกษาเป็นอย่างยิ่งเชื่อกันว่าการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ดังที่ สมพร โตนวล (2550 : 49) เสนอแนะถึงการศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่จะหล่อหลอมให้คนได้พัฒนา

ตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตดังนั้นการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นประเทศไทยจึงมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และกล่าวถึงเรื่องของการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาเพื่อเป็นหลักประกันว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 28) หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพการศึกษากำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และภายนอก เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมในปัจจุบันและในอนาคตได้

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป : 55) มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา

โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลขนาดกลางตั้งอยู่เลขที่ 318 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าไม้รวก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 2 เปิดทำการสอนมัธยมตอนต้น-ตอนปลาย/ปวช.

นโยบายด้านการนิเทศการสอนโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา

โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพจึงมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากรใน

โรงเรียนในการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการนิเทศการสอนซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนจึงมีนโยบายและขอบข่ายงานดังต่อไปนี้

ขอบข่ายของงาน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาวิชาการ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (2548 : 12)

ข้อที่ 3 งานพัฒนาการเรียนการสอน

3.7 จัดระบบพัฒนาครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมความรู้และความก้าวหน้า จัดปฐมนิเทศและนิเทศภายใน การปฏิบัติงานวิชาการ จัดประชุมปฏิบัติการก่อนเปิดภาคเรียน โดยใช้วิทยากรภายในภายนอกให้คณะครู อาจารย์ได้เรียนรู้ และปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และเตรียมตัวเพื่อเป็นครูที่ดี จัดเวลาให้คณะครู อาจารย์ ได้ประชุมปฏิบัติการ โดยการทำงาน วางแผนการสอน ร่วมกัน จัดทำบันทึกการสอน จัดทำสื่อการสอน จัดให้คณะครูอาจารย์ ไปศึกษาดูงาน ไปทัศนศึกษา ส่งคณะครู อาจารย์ ไปเข้าประชุมสัมมนาเข้าฝึกอบรม หรือไปศึกษาต่อ จัดทำเอกสารวิชาการ เอกสารส่งเสริมความรู้และแนวปฏิบัติ เอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชาของครูผู้สอน และติดตามประสานประโยชน์ ให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาให้ครู อาจารย์นิสิตนักศึกษาฝึกสอน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ ให้สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้ถูกต้องครบถ้วนด้วยความราบรื่นเรียบร้อย

ข้อที่ 4 งานกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (2548 : 13)

4.4 การจัดระบบการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อพิจารณาหาแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอน หาทางช่วยเหลือให้ครูค้นพบวิธีการเรียนการสอนที่ดีกว่าเดิม หาวิธีแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนของครูให้สูงขึ้น

หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการฝ่ายพัฒนาวิชาการ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (2548 : 20)

ข้อที่ 8 ให้คำแนะนำนิเทศการดำเนินงานการเรียนการสอน เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามหลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

หน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา (2548 : 21)

ข้อที่ 8 นิเทศงานวิชาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ ร่วมกับฝ่ายพัฒนาวิชาการ หาวิธีการ หรือกระบวนการ หรือ กิจกรรม เพื่อให้ครูผู้สอน คิด ดำเนินการเพื่อพัฒนาความรู้ทักษะ และเจตคติ ของครูผู้สอน เพื่อจะทำให้การบริหารงานวิชาการและการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ พิจารณาหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นสื่อการเรียนการสอน มีหน้าที่นิเทศและติดตามผลการเรียนการสอนตามแนวทางโรงเรียน

งานและหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนของหัวหน้าฝ่ายพัฒนาวิชาการ คณะกรรมการฝ่ายพัฒนาวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในการส่งเสริมการจัดการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพต่อนักเรียนใน โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา

กลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ความหมายของวิชาสังคมศึกษา

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้ใกล้เคียงกัน ดัง วันเพ็ญ วรรณโกมล (2542 : 3) สรุปความหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้สอดคล้องกับ บุปผา วงษ์สนิท (2531 : 31) ที่ว่าสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มนุษย์ได้เรียนรู้ และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ มนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ถูกต้องต่อบุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวและดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีมีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์สันติสุข และความมั่นคงในการดำรงชีวิตของตนเอง สังคม และโลก รวมทั้งสังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ สังคมศาสตร์และเลือกสรรเนื้อหาวิชาจากสังคมศาสตร์ทุกแขนงและสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาจัดเป็นรายวิชาเพื่อศึกษาเล่าเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยให้สอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจและสังคมนั้น ๆ

บาร์ บาร์ท และเชพว์มิส (Barr, Barth and Shevmis 1977 : 69) ให้นิยามความหมาย ของสังคมศึกษาว่า เป็นการบูรณาการระหว่างประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองดี

สรุปได้ว่า วิชาสังคมศึกษา (Social Studies) หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราว การดำรงชีวิตของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ่งที่มี อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เพื่อให้มนุษย์สามารถนำไปใช้ในการปรับตัวดำรงชีวิตอย่างปกติสุขได้

ความสำคัญ

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กรมวิชาการ (2545 : 3-9) เป็นกลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาต้องเรียน ทั้งนี้เพราะกลุ่มสาระ การเรียนรู้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจซึ่งแตกต่างกันอย่างหลากหลาย การปรับตนเองให้เข้ากับ

สภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบมีความสามารถทางสังคม มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้องอกงามในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านความรู้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะให้ความรู้แก่นักเรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา และ สิ่งแวดล้อมศึกษา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้แต่ละระดับชั้น โดยการจัดการเรียนรู้ในลักษณะ บูรณาการหรือสหวิทยาการ

2. ด้านทักษะและกระบวนการ

ในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมนั้น ผู้เรียนควรจะได้พัฒนา กระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการ ดังนี้

- ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปรความ การวิเคราะห์หลักการ และการนำไปใช้ตลอดจนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ทักษะการแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางสังคมศาสตร์ กระบวนการสืบสอบ เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมุติฐานอย่างมีระบบการรวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูล การทดสอบสมมุติฐาน และสรุปเป็นหลักการ
- ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียน และการนำเสนอ ความสามารถในการตีความ การสร้างแผนภูมิ แผนที่ ตารางเวลา และการจัดบันทึก รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและ สื่อสารสนเทศต่าง ๆ เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้
- ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและการเป็นผู้ตาม ในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับ มอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านเจตคติและค่านิยม

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับ ประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม

และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนา และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านการจัดการและการปฏิบัติ

กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยมและเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้

ความสำคัญของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม มีทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในฐานะพลเมืองดีแล้ว ยังช่วยให้ นำความรู้ทางจริยธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเองและสังคมได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

วิสัยทัศน์

1. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษา พร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบโดย

- นำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองที่ดี
- นำความรู้เกี่ยวกับโลกของเรามาสร้างความเข้าใจในกระบวนการก่อเกิดสภาพแวดล้อมของมนุษย์ในการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม
- นำความรู้เรื่องการเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครอง ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติของตน
- นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ มาตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ในสังคม
- นำความรู้เกี่ยวกับคุณค่า และจริยธรรม ศาสนามาตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติตน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
- นำวิธีการทางสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในสังคม และกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

เยาวชนจำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจสังคมโลกที่ซับซ้อน สามารถปกครองดูแลตนเอง รับผิดชอบ เอาใจใส่ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของโลกได้

2. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้บูรณาการสรรพความรู้กระบวนการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนรู้ต้องใช้ข้อมูลความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และระดับโลก เชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

3. ผู้เรียนได้อภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัย ร่วมกับเพื่อนและผู้ใหญ่ สามารถแสดงจุดยืนและค่านิยม จริยธรรมของตนอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

4. การเรียนรู้เป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดขั้นสูงในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้งท้าทาย ผู้สอนปฏิบัติต่อผู้เรียนที่จะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความหมายให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในรายวิชา

5. กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียน ไปใช้จริงในการดำเนินชีวิต

คุณภาพของผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลายแขนง มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสภาพแวดล้อม

จากองค์ประกอบดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีจุดเน้นในการสร้างคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

1. ยึดในหลักธรรมของพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้ เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามพัฒนาตนเอง อยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

2. ยึดมั่นศรัทธาและดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามไว้เป็นมรดกของชาติเพื่อสันติสุขของสังคมไทยและสังคมโลก

3. มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เข้าในพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภาควิชาใจในความเป็นไทย ทั้งในอดีตและในปัจจุบัน สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และนำไปสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้
5. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีงานระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมมีจิตสำนึก อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาทุกระดับชั้นมีความมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพของความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชน ซึ่งต้องพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกด้านดังนี้

1. **ด้านความรู้ความเข้าใจ (Knowledge and Understanding)** มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนใน เนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ จริยธรรม สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ กฎหมาย ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา ปรัชญา และศาสนา ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น

2. **ด้านทักษะกระบวนการ (Skills)** การเรียนวิชาสังคมศึกษานอกจะให้ผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ แล้ว ในขณะที่เดียวกันการดำรงชีวิตในสังคมยังต้องใช้ทักษะต่างๆ เพื่อการแสวงหาความรู้ เรียนรู้สังคมและดำรงชีวิต การปลูกฝังทักษะต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญควบคู่กับการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาทักษะกระบวนการของวิชาสังคมอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (กรมวิชาการ 2545 : 10-11)

2.1 ทักษะทางวิชาการ (Academic Skills) ได้แก่ ทักษะในการฟัง พูด อ่าน เขียน และการคิด ซึ่งนักเรียนต้องนำมาใช้ในการแสวงหาความรู้ จัดการกับความรู้ การนำความรู้ไปใช้ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ประกอบด้วย

2.1.1 การแสวงหาและจัดการกับข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ทักษะด้านนี้ ได้แก่ ความสามารถในการอ่านศึกษา สืบค้นข้อมูลความรู้ ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศาสตร์ การสืบสวนความรู้ รวมทั้งความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1.2 การคิดและนำเสนอแนวคิดต่าง ๆ ทักษะด้านนี้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด การจัดระบบข้อมูล การตีความวิเคราะห์ สรุป ประเมิน และ

นำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นต่าง ๆ โดยสื่อสารออกมาในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเขียน การพูด ที่สื่อความหมายกับผู้อื่นบนพื้นฐานที่มีเหตุผลและหลักการ เพื่อจะใช้สนับสนุนและประกอบการพิจารณาตัดสินใจใด ๆ ของบุคคลและสังคมได้อย่างฉลาดและมีประสิทธิภาพ

2.1.3 การสร้างองค์ความรู้ใหม่ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ ที่เป็นความคิดรวบยอดและหลักการได้ สามารถอธิบายความสัมพันธ์และความเป็นเหตุเป็นผล ของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ ศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ ความรู้ใหม่ที่จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้เข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคลและสังคมที่เรา ดำรงชีวิตอยู่ และนำไปสู่การนำความรู้ไปใช้ในการวางแผนแก้ปัญหา ตัดสินใจและการดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social Skills) ได้แก่ การร่วมมือและการมีส่วนร่วมในสังคม การดูแลรักษา การเอาใจใส่ให้บริการ การมีส่วนร่วมในสังคม ทักษะและกระบวนการ กลุ่มพัฒนา ความเป็นผู้นำผู้ตามในการทำงานกลุ่ม เห็นคุณค่า เคารพตนเองและผู้อื่นยอมรับในความคล้ายคลึง และความแตกต่างของตนและของผู้อื่น เคารพในทรัพย์สินและสิทธิของผู้อื่นเคารพในกฎ กติกา ของกฎหมายและเคารพในความเป็นมนุษยชาติ และสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย

ทักษะและกระบวนการเหล่านี้ ถือเป็นสาระในองค์ประกอบของหลักสูตรและการ เรียนการสอน วิชาสังคมศึกษา ที่ต้องบูรณาการเข้าไปในองค์ความรู้ต่างๆ และต้องเป็นจุดเน้นใน การเรียนทุกชั้นปี ทุกรายวิชาตลอดหลักสูตร ซึ่งจะสอนแยกต่างหากจากการศึกษาความรู้ต่าง ๆ ไม่ได้

3. ด้านเจตคติและค่านิยม (Moral Character) การพัฒนาเจตคติ และค่านิยมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น ความมีเหตุผล ความมีประชาธิปไตย การรู้จักตนเอง ฟังตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอใจในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น ความรักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่า อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาต้องมุ่งปลูกฝัง เจตคติและ ค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียนควบคู่ไปกับการให้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะ กระบวนการ

วิชาสังคมศึกษามีความมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นแต่ในเรื่องของ ความรู้ข้อเท็จจริงในการสอน มุ่งสอนให้รู้รอบและรู้กว้าง จึงทำให้ไม่บรรลุความมุ่งหมายของ วิชาสังคมศึกษาทุกด้านที่กล่าวมา ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงต้องมีการบูรณาการความมุ่งหมาย ทั้ง

3 ด้าน และบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้ามาในการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะพลเมืองดี ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาต่อผู้เรียน

วิชาสังคมศึกษามุ่งพัฒนาตัวผู้เรียน เพื่อได้ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน สังคม คุณค่าของ วิชาสังคมศึกษาต่อตัวผู้เรียน วันเพ็ญ วรรณโกมล (2542 : 16-17) กล่าวไว้ มีดังนี้

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับ สิ่งแวดล้อมโดยเริ่มที่จะเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของตนเองกับครอบครัวสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และ ขยายขอบเขตให้กว้างไปสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลก

2. ก่อให้เกิดทักษะกระบวนการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม การดำรงชีวิต ต้องใช้ทักษะต่าง ๆ มากมาย เช่น ทักษะการแสวงหาข้อมูล ทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอนถ้าหากการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษายังมุ่งเน้นการสอนเพื่อให้เกิดความรู้ความจำเพื่อนำไปใช้ในการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาจึงต้องมุ่งฝึกทักษะต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนด้วย

3. ปลุกฝังเจตคติ ค่านิยม และความซาบซึ้ง นอกเหนือจากการเรียนเพื่อความรู้ความ เข้าใจ การฝึกทักษะต่าง ๆ ของวิชาสังคมศึกษาแล้ว การพัฒนาทางด้านจิตใจของผู้เรียนก็เป็นสิ่ง สำคัญพอ ๆ กัน การสร้างความตระหนักความเห็นคุณค่า ความภาคภูมิใจ ต่อความรู้และทักษะที่ ได้เรียนมาจะช่วยให้อะไรที่เรียนรู้ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ ดังเช่นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่ขาด การปลุกฝังให้เกิดความภาคภูมิใจ ความเห็นคุณค่า

4. ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้มาตรฐานของสังคม เช่น การปฏิบัติตาม ระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม หากผู้เรียน ได้มีความรู้ความเข้าใจ ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและเห็นคุณค่า คนในสังคมก็จะประพฤติปฏิบัติ ตามมาตรฐานสังคมเดียวกันสังคมก็มีความสุข

5. ปลุกฝังความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน วิชาสังคมศึกษาได้ฝึก การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การรู้จักเสียสละ ความรับผิดชอบ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และรู้ว่าตน เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องร่วมรับผิดชอบและรับชอบในสังคม

6. ปลุกฝังความรักท้องถิ่น ชุมชนและชาติ การเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับชุมชน และ ประเทศชาติอย่างเห็นคุณค่า จะปลุกฝังความรัก ความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

7. ปลุกฝังให้เกิดความรับผิดชอบ การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ และการเรียนรู้ว่าตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องและมีความรับผิดชอบ

8. ปลุกฝังความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย วิชาสังคมศึกษามุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีเหตุมีผล เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยจึงถูกปลุกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

คุณค่าของวิชาสังคมศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าได้มุ่งเน้นการปลุกฝังการประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเพื่อโยงสู่ความสงบสุขราบรื่นของชุมชนและสังคม แต่ปัจจุบันนี้สภาพสังคมมีความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา การกำหนดกรอบให้ประพฤติปฏิบัติ นั้นอาจนำไปใช้ไม่ได้เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป จากการศึกษาวิจัยทัศนคติของวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งวิชาสังคมศึกษาได้ถูกกำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ 2545 : 7)

วิชาสังคมศึกษาเป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนที่ได้เข้าศึกษามีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วม และเป็นพลเมืองที่ดีที่มีความรับผิดชอบ โดยมีความสามารถดังนี้

1. นำความรู้จากอดีตมาสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศเพื่อการตัดสินใจในการเป็นพลเมืองดี
2. นำความรู้เกี่ยวกับโลกของเราสร้างความเข้าใจในกระบวนการก่อเกิดสภาพแวดล้อมของมนุษย์ เพื่อการตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคม
3. นำความรู้เรื่องการเมืองการปกครองมาตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครอง ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติของตน
4. นำความรู้เรื่องการผลิต การแจกจ่าย การบริโภคสินค้าและบริการมาตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด เพื่อการดำรงชีวิต เพื่อการประกอบอาชีพ และการอยู่ในสังคม
5. นำความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของจริยธรรม ศาสนา มาตัดสินใจในการประพฤติปฏิบัติตนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
6. นำวิธีการของสังคมศาสตร์มาค้นหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาในสังคมและกำหนดแนวทางประพฤติปฏิบัติที่สร้างสรรค์ต่อส่วนรวม

สอดคล้องกับ ปัญหา ทองนิล (2542 : 18) เยาวชนจำเป็นต้องศึกษาสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้เข้าใจสังคมโลกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถปกครองดูแลตนเองรวมถึงเอาใจใส่ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของโลกได้ จะเห็นว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งเน้นการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ของวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองมากขึ้นเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตผู้เรียนจะได้ตัดสินใจ

เองอย่างเหมาะสม ดังนั้นนอกเหนือจากคุณค่าของวิชาสังคมศึกษาดังกล่าวมาแล้ว การจัดการเรียน การสอนของวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบันจะต้อง ปลูกฝังการตัดสินใจอย่างเหมาะสมถูกต้องให้กับ ผู้เรียนมากกว่าการปลูกฝังให้ปฏิบัติตามเท่านั้น ซึ่งจากการพิจารณาความหมายและความมุ่งหมาย ของวิชาสังคมศึกษา

โครงสร้างเนื้อหาสาระ

เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรได้ ใช้คำว่า “สาระการเรียนรู้” ซึ่งก็หมายถึงหัวข้อของเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด มีสาระการเรียนรู้ 5 สาระ ดังนี้

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

สาระนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มนุษยวิทยาที่มุ่งศึกษาการประพฤติปฏิบัติที่ดี เพื่อพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะการปฏิบัติตน และปลูกฝังเจตคติเกี่ยวกับการประพฤติดี ปฏิบัติดี ตามแนวศาสนาที่ตนนับถือ การจัดการเรียน การสอนต้องให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้แนวคิด ความเชื่อ ความศรัทธา ประสบการณ์ เกี่ยวกับ เนื้อหาสาระต่าง ๆ นำมาเป็นหลักยึดสำหรับตน เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม

สาระนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อการดำรงชีวิตร่วมกันใน สังคม ได้แก่ ขอบข่ายวิชาสังคมศึกษา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ การจัดการเรียน การสอนต้องให้ผู้เรียน ได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ วิจัยเกี่ยวกับสาระที่ 2 ที่กำหนดไว้ เพื่อนำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ในฐานะที่ ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้ถูกต้อง

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระนี้มุ่งสร้างความรู้ ประสบการณ์ เพื่อการตัดสินใจ เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในบริบทของการใช้ การอนุรักษ์ ผลกระทบของสิ่งแวดล้อม การผลิต

การแจกจ่าย การบริโภค การบริการ ที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนเรื่องของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมและกระบวนการทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องราวเกี่ยวกับ วิวัฒนาการ การดำเนินชีวิตเพื่อนำความรู้จากการดำเนินชีวิตในอดีตดังกล่าวมาใช้เป็นประสบการณ์เป็นแนวคิด ทางเลือกในการดำรงชีวิตปัจจุบันและอนาคตของผู้เรียน

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

สาระนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตัดสินใจในการดำรงชีวิตในสังคมได้ถูกต้อง

สาระการเรียนรู้ 5 สาระดังกล่าว เป็นสาระหลักที่กำหนดให้ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เรียน จึงจำเป็นต้องจัดลำดับสาระทั้ง 5 สาระให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับ

หลักการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้น สาระส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพสังคม เศรษฐกิจ กิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 36-61) ได้เสนอหลักการสอนที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไว้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย (Characteristic Process Learning)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างนิสัย เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะและบุคลิกภาพของผู้เรียน โดยจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน สอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ ถ้าผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ผู้เรียนจะเกิดคุณลักษณะที่ต้องการเป็นกณินทรีย์อย่างถาวร

จุดเด่น

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ไปตามขั้นตอนที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะทางอารมณ์ และสภาพแวดล้อม
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะแต่ละอย่างไปในทิศทางที่เหมาะสม เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

3. ให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

แนวการสอนสังคมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึง แนวการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาไว้ ดังนี้

มาตรา 22 ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 25 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ โดยการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย

มาตรา 27 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

จากแนวการจัดการเรียนการสอนที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติในวิชาความรู้ที่จะใช้ในการประกอบอาชีพ ศึกษาต่อ และการดำรงชีวิตใน สังคมความเป็นไทย และสากลควบคู่กันไป ซึ่งแนวการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นี้ จะเป็นแนวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกระดับการศึกษา ทุกระดับ ซึ่งรวมถึงสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วย

แนวคิดการสอนวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

สำหรับแนวการจัดการเรียนการสอนและที่แนวการจัดการศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดไว้ดังได้กล่าวมาแล้วนั้น วันเพ็ญ วรรณ โภมล (2547 : 20-21) ได้ให้แนวคิดของการสอนวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา ดังกล่าวไว้ 2 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การเรียนรู้จะต้องบูรณาการในเรื่องของตนเองและธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ ทักษะชีวิต และการประกอบอาชีพ การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ และประเมินผลการเรียนรู้ของ ผู้เรียนก็ต้องบูรณาการด้วยวิธีประเมินให้หลากหลายด้วย

2. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism) หรือเนรมิตนิยม ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เองจาก ประสบการณ์ที่มีอยู่โดยผ่านกระบวนการคิดที่เชื่อมโยงและการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) ของผู้เรียนเอง แล้วเกิดสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรับข้อมูล

ประสบการณ์สร้างเป็นองค์ความรู้ แล้วนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ซึ่งเรียกว่าเกิดปัญญานั้นเอง ในการที่ผู้เรียนจะสร้างองค์ความรู้และเกิดปัญญาได้นั้น ผู้สอนจะต้องฝึกหรือกระตุ้นให้ผู้เรียน ได้ใช้กระบวนการคิด เพื่อสร้างองค์ความรู้และเกิดปัญญา ด้วยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ภูมิปัญญาไทย ด้วยการจัดการเรียนการสอน

หลักการสอนโดยทั่วไปของการสอนวิชาสังคมศึกษา

การสอนวิชาสังคมศึกษาไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาสาระใด ปัญหา ทองนิล (2547 : 130-131) มีหลักการที่ควรยึดเป็นแนวทาง ดังนี้

1. **สอนให้เข้าใจในเหตุผล** สอน โดยยกตัวอย่างให้เห็นผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา เมื่อประพฤติปฏิบัติ เช่น โทษของการพูดพลลอกหลวง โทษของการเกียจคร้าน โทษของสิ่งเสพติด สุรา บุหรี่ ยาบ้า โทษของการลักขโมย โทษของความรุนแรงการทำร้ายกัน แล้วให้ผู้เรียนอภิปราย กลุ่มย่อยชี้ให้เห็นโทษและประโยชน์ สิ่งใดควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติและให้นำเสนอในกลุ่มใหญ่ ครูผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ พร้อมทั้งยกตัวอย่าง หรืออาจให้อภิปราย จากข่าว และเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาการขาดคุณธรรม

2. **สอนให้คิด** การสอนให้คิดเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้เรียนจะต้องเผชิญกับ ปัญหาที่ขัดแย้งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องรู้จักตัดสินใจเลือกประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง การตัดสินใจเช่นนี้เรียกว่า “ดุลพินิจทางศีลธรรม” หากผู้เรียนคิดตัดสินใจเลือกไม่เป็น ไม่สามารถ เลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสม เช่น การทุจริตในการสอบเพื่อช่วยเพื่อนหรือเก็บกระเป๋าสตางค์ ได้แล้วไม่คืนเจ้าของสิ่งเหล่านี้เป็นดุลพินิจทางศีลธรรมที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะ “ยึดหลักการ น้อยกว่ายึดตัวบุคคล” ต้องแนะวิธีตัดสินใจเลือกปฏิบัติ ด้วยการวิเคราะห์ซึ่งยึดหลักการ คือ การประพฤติปฏิบัติสิ่งใดนั้นต้องไม่สร้างความเดือดร้อน หรือเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

3. **สอนโดยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง** จากหลักธรรมของพระพุทธเจ้าข้อหนึ่งได้ ทรงสอนไว้ว่า “จะสอนอะไรให้เขา ต้องทำให้ได้อย่างนั้นเสียก่อน” ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยา การศึกษาที่ว่าด้วยการเลียนแบบและการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ว่า “เด็กชอบเลียนแบบผู้ใหญ่และคน ที่มีชื่อเสียง” บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีบทบาทต่อเด็ก ได้แก่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และสื่อหลาย รูปแบบจากโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ บุคคล และสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ เหล่านี้ต้องระมัดระวังและ เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะถ้าสอนอย่างหนึ่งและปฏิบัติอย่างหนึ่ง ผู้เรียนจะไม่เลื่อมใสศรัทธาสั่งที่ ครูสอน แต่จะปฏิบัติตามแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องของครู

4. **สอนโดยแสดงผลแห่งการปฏิบัติให้เห็นจริง** การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงามย่อมจะมีผลให้มีความสุขความเจริญ เพื่อให้ผู้เรียนศรัทธา เชื่อมั่น ตามหลักธรรมแห่ง

พระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ด้วยการยกตัวอย่างจากข่าว สิ่งตีพิมพ์มานำเสนอ โดยจัดป้ายนิเทศ หรือให้ผู้เรียนไปสัมผัสกับบุคคลตัวอย่าง หรือการเสริมแรงให้รางวัลเมื่อผู้เรียน ทำถูก หรือทำดี เพื่อเป็นการยืนยันว่าการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมย่อมให้ผลดีแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ ตรงข้ามกับการทำชั่ว นอกจากศีลธรรมแล้วยังฝึกกฎหมายบ้านเมืองด้วย

5. **สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง** ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมจะมีคุณค่าเมื่อได้ ลงมือปฏิบัติ เช่น สอนให้กล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ แต่กลัวและละอายต่อการคิด การทำชั่วหรือเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยการสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น โดยวิธีการอภิปราย การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นการค้นคว้า ทดลอง และพิสูจน์ด้วยตนเองในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นประสบการณ์ตรง หากปฏิบัติได้จะเป็นผลดีต่อวิถีชีวิตของผู้เรียนต่อไป นอกจากนี้ ผู้เรียนควรได้ร่วมพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสอันควร ตลอดจนการฝึกมารยาท การวางตนที่เหมาะสมจะเป็นที่นิยมยกย่องแก่ผู้ได้พบเห็น

6. **สอนจากเนื้อหาขยับไปสู่เนื้อหายาก** จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว จากรูปธรรม ไปสู่นามธรรม และจากชีวิตไปสู่อุดมการณ์

7. **สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล** ดังเช่น พระพุทธองค์ได้เปรียบเทียบ และแบ่งบุคคลเป็นประจวบ 4 เหล่า ดังนั้น ความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจเป็นหลายประเด็น เช่น ความแตกต่างด้านสติปัญญา ด้านพื้นฐานทางจิตใจหรือจริต และศรัทธาอหิงสา

8. **สอนด้วยการแนะแนว** เพราะการแนะแนวทางที่ถูกต้องควรเป็นหน้าที่ของครู ผู้สอนโดยตรงเพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านที่สองของนักเรียน และการแนะแนวจะสามารถ แก้ปัญหาในส่วนของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เช่น ก้าวร้าว รังแกผู้อื่น ลักขโมย ไม่ตั้งใจเล่าเรียน ปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุจากครอบครัว เด็กไม่มีความสุขในครอบครัวเพราะการขาด การเอาใจใส่ดูแล พ่อแม่หย่าร้าง ครอบครัวยากจน ถูกปกครองกดขี่อย่างไม่ยุติธรรม ยากจน แร้นแค้น ฯลฯ ครูผู้สอนควรจะช่วยแก้ไขโดยขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ เมื่อแก้ไข ที่มูลเหตุของพฤติกรรมนั้น ๆ แล้ว ผู้เรียนจะปราศจากวิตกกังวล พร้อมทั้งจะรับการเรียนรู้ ครูก็สามารถปลูกฝังธรรมะหรือแนวทางปฏิบัติตนที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนได้

9. **การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา** การจัดสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสอน ศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง คุณธรรมมาก เพราะเป็นเครื่องกระตุ้นทางใจให้ผู้เรียนได้สัมผัสอยู่ทุกเมื่อเชยวัน ย่อมโน้มน้าว จิตใจให้คล้อยตามได้ง่าย เช่น จัดห้องฝึกปฏิบัติธรรมในสถานที่ต่างๆ ภายในโรงเรียนควรได้จัด ให้มีสัญลักษณ์ที่เคารพบูชา คือมีธงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์ ตามห้องเรียน

ห้องประชุม ห้องรับแขก นอกจากนั้นควรมีการบริการสุขภาพอนามัย ศูนย์สุขภาพ สนามสำหรับออกกำลังกาย เป็นต้น

หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สังคมไทยในปัจจุบัน มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ประกอบกับการสื่อสารข้อมูลการติดต่อของส่วนต่าง ๆ ในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น มีการแข่งขันทางการศึกษาสูงขึ้น รับวัฒนธรรมหรือค่านิยมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีความสับสนในการเลือกใช้นิยามขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดการควบคุมตนเอง ขาดจิตสำนึกในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ทำให้เด็กต้องปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความคับข้องใจ ขัดแย้งใจ และวิตกกังวล หากปล่อยไว้จะก่อปัญหารุนแรง ธีรชัย ชัยยุทธชรรยง (2525 : 61) ดังเป็นข่าวปรากฏในปัจจุบันเป็นประจำ เช่น เด็กเยาวชนติดยาเสพติด การยกพวกทำร้ายกัน การตั้งครุฑขณะเรียน การฆ่าตัวตาย เป็นต้น

ความมุ่งหมายของสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กรมวิชาการ (2545 : 16) กำหนดให้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษานี้ เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับความคิรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ที่มุ่งศึกษามาตรฐานความประพฤติของพลเมืองและการยกระดับภาวะทางจิต ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะเกี่ยวกับ จริยธรรม คุณธรรมที่ว่าด้วยหลักความประพฤติของคนดีและอุดมคติตามแนวความเชื่อของศาสนาที่ตนนับถือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับหลัก จริยธรรม คุณธรรมในการควบคุมความประพฤติ สามารถนำความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาทางศาสนามาเป็นแนวทางให้ผู้เรียนมีอุดมคติในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามหลักทางศาสนา เพื่อพัฒนาตนให้เป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จากความมุ่งหมายของสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังที่หลักสูตรได้กำหนดไว้จะเป็นแนวทางให้ผู้สอนได้พิจารณาเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด

หลักการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

วันเพ็ญ วรรณโกมล (2542 : 138-140) ได้เสนอหลักการสำคัญ ๆ ของการสอนสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สรุปได้ดังนี้

1. สอนให้เข้าใจในเหตุผล โดยยกตัวอย่างจากข่าว เหตุการณ์ นิทาน แล้วให้คิดวิเคราะห์ถึงผลดี ผลเสีย สิ่งที่ควรปฏิบัติ หรือไม่ควรปฏิบัติ
2. สอนให้คิดฝึกการคิด การตัดสินใจในเชิงเหตุผล แล้วกำหนดแนวทางปฏิบัติ
3. สอนโดยการปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน บุคคลในครอบครัว ชุมชน รวมถึงสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ต้องตระหนักถึงการเป็นต้นแบบที่ดีที่ถูกต้องกับนักเรียน
4. แสดงโดยแสดงผลแห่งการปฏิบัติให้เห็นจริง ยกตัวอย่างหรือให้ผู้เรียนค้นคว้าข่าว เหตุการณ์ ภาพจริงในสังคม เพื่อสรุปถึงผลจากการปฏิบัติทั้งในทางดี และไม่ดี
5. สอนโดยให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจริง การฝึกปฏิบัติตามความเหมาะสมของวิถีชีวิต จะช่วยให้เรียนรู้ได้ลึกซึ้งขึ้น เช่น ร่วมทำบุญในวันสำคัญ ฝึกปฏิบัติธรรม ร่วมกิจกรรมตามโอกาส และใช้คุณธรรมต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต
6. สอนจากเนื้อหาง่ายไปสู่ยาก จากข่าว สภาพเหตุการณ์ ที่ผู้เรียนประสบอยู่ โยงสู่คุณธรรม จริยธรรม สำหรับการดำรงชีวิต
7. สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การคำนึงถึงความแตกต่างทางสภาพพื้นฐานของครอบครัว ระดับสติปัญญา วิถีชีวิตแต่ละคน เป็นต้น
8. สอนด้วยการแนะแนว เป็นการสอนให้ข้อมูล เสนอแนวทางแล้วผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งไม่ใช่การสอนโดยการบอกให้ทำตาม
9. สอนโดยจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางบรรยากาศที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรม ช่วยให้จิตคล้อยตามคุณธรรม จริยธรรมที่จะปลูกฝัง เช่น การจัดเพลงเสริมคุณธรรม ป้ายคำขวัญ คติสอนใจ จัดพระพุทธรูปบูชา จัดป้ายนิเทศ จัดพระบรมฉายาลักษณ์ในห้องประชุม จัดพิธีทางศาสนาในวันสำคัญ ๆ หรือกิจกรรมเสริมวิชาการ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มิใช่การสอนเพียงเพื่อให้ผู้เรียนท่องจำคำสอนของศาสนา แต่สอนให้คิด ตัดสินใจ ดำรงชีวิตด้วยการยึดหลักธรรม คำสอนของศาสนา ด้วยความเข้าใจและศรัทธาต่อการประพฤติ

นอกจากนี้แล้ว ธีรชัย ชัยยุทธขรรยง (2525 : 62-67) ได้เสนอแนวคิดที่จะนำไปใช้ในการสอน ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังนี้

1. **การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์** เป็นการฝึกเทคนิควิธีการจัดการกับปัญหาในชีวิตประจำวันเพื่อให้สามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตให้เข้ากับสังคมได้ โดยผู้สอนจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แก้ปัญหาด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหาและวางเป้าประสงค์ที่จะแก้ไข

ขั้นที่ 2 หาทางสำรองไว้หลายๆ ทางเพื่อดำเนิน ไปสู่เป้าหมาย

ขั้นที่ 3 ประเมินและตัดสินใจเลือกที่ดีที่สุด

ขั้นที่ 4 ใช้วิธีแก้ตามทางที่เลือกไว้

ขั้นที่ 5 ติดตามผลดูว่าแผนทั้งหมดปฏิบัติได้หรือไม่

2. **การให้กำลังใจ** เป็นวิธีการที่ครูผู้สอน ครูอาจารย์ในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง นักเรียน ต้องร่วมมือกันช่วยให้ผู้เรียนมีพลังใจที่จะทำสิ่งที่ดีที่สุด โดยเฉพาะเด็กที่มีลักษณะขี้อาย หรือเด็กที่ถูกบั่นทอนจิตใจตลอดเวลาด้วยเหตุที่ทำอะไรล้มเหลวอยู่เสมอ จะต้องช่วยให้พลังมีความกล้า เชื่อมมั่นในตนเอง เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สร้างให้เด็กเกิดความมานะและอดทนอย่างยิ่ง และส่งเสริมนักเรียนให้มีกำลังใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง เช่น การประกาศยกย่อง การให้เกียรติบัตรผู้ประพฤติดี

3. **การปลูกฝังค่านิยม** เป็นวิธีการที่ครูผู้สอน ผู้ปกครอง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงงามเพื่อให้เด็กยึดไว้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติตน โดยการอธิบายและอภิปรายค่านิยมพื้นฐาน กับเด็ก ได้แก่ ความรักที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ความเป็นผู้ใหญ่ การห่วงใยซึ่งกันและกัน นอกจากการสร้างเข้าใจร่วมกันแล้วผู้สอนกับผู้ปกครองต้องเป็นต้นแบบที่งดงามให้แก่เด็กด้วย

4. **การพิจารณาการสร้างเสริมค่านิยม** เป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ค่านิยมพื้นฐาน ด้วยวิธีการป้อนคำถามเกี่ยวกับข้อความที่เด็กยึดเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต คำถามต่าง ๆ เน้นการช่วยให้ผู้เรียนคิดถึงค่านิยมส่วนตัว และการให้ผู้เรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ข่าวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

จากการวิเคราะห์สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม พบว่าเป็นสาระที่มุ่งปลูกฝังหล่อหลอมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของ ชุมชนของสังคมและชาติ ซึ่ง บุญผา วงษ์สนธิ (2531 : 120) ได้กล่าวถึงลักษณะของพลเมืองดี หรือสมาชิกที่ดีของชุมชนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. พลเมืองดีควรสนใจต่อหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อผู้อื่นและประเทศชาติ
2. ยอมรับในสิทธิของตนและผู้อื่น
3. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเองและสังคม
4. มีทักษะในการตัดสินใจ

ความมุ่งหมายของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม จัดการเรียนรู้ การสอนเพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ดังที่ บุปผา วงษ์สนธิ (2531 : 120) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนในสาระที่ 2 ว่า

1. ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดี
2. ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่สำคัญ ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กรมวิชาการ (2545 : 17) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนของสาระนี้ ดังนี้

1. มุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ชุมชนสังคม ที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงและแตกต่างกัน
2. มุ่งขัดเกลาทางสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อการเป็นสมาชิกของสังคม
3. สามารถวิเคราะห์สภาพสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของสังคมไทยกับสังคมอื่น ๆ ในโลกเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน
4. เรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ทางการเมืองการปกครอง เพื่อความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

หลักการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม

วันเพ็ญ วรณโกมล (2542 : 151-152) ได้เสนอหลักการของการสอนที่สามารถนำไปใช้กับการสอนหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ไว้ดังนี้

1. สอนโดยใช้กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เพื่อเชื่อมโยงความคิดจากรูปแบบง่าย ๆ ไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อน โดยให้ผู้เรียนเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐบาล กฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชกฤษฎีกา พระราชบัญญัติ และความผิดทางอาญา เช่น กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ร่วมกิจกรรม วัฒนธรรม เป็นต้น
2. สอนโดยยกตัวอย่างที่เป็นจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง เช่น ใช้ข่าวและเหตุการณ์ หรือกรณีตัวอย่าง บทบาทสมมุติ และสถานการณ์จำลองนำมาอภิปรายสะท้อนความคิด
3. สอนโดยใช้กระบวนการสร้างเจตคติ และกระบวนการสร้างค่านิยม ที่จำเป็นและเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตในสังคม
4. ผู้สอนต้องมีใจเป็นกลาง มีหลักการ ไม่มีใจอคติ ลำเอียง มิฉะนั้นการสอนของผู้สอนจะมีลักษณะโน้มถ่วงและโฆษณาชวนเชื่อตามความเห็นและความชื่นชอบของผู้สอน

5. สอนโดยใช้เหตุผล ให้ค้นคว้า สังเกต รวบรวมข้อมูลพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งได้แก่ ค้นคว้าหลักฐาน เปรียบเทียบ วิธีการ พิสูจน์แบบทดลอง และวิธีการทางวิทยาศาสตร์

6. สอนแบบบูรณาการ โดยนำความรู้จากสาขาวิชาอื่นๆ มาประกอบการพิจารณา และใช้ประโยชน์เนื่องจากมีความสัมพันธ์กันจัดกิจกรรมในเชิงเนื้อหาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

บุปผา วงษ์สนธิ (2531 : 121) ได้เสนอแนะว่าการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมให้ได้ผลต่อผู้เรียนอย่าง แท้จริงแล้ว ต้องสร้างแนวทางการประพฤติ และกำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อที่ประชุมและที่สาธารณะ การยอมรับสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น เป็นต้น และมาโทเรลล่า (Martorella 1991 : 221) เสนอแนะว่าการสอนวิชาสังคมศึกษาควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะ การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมด้วย

สรุปได้ว่าการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตนั้น ผู้สอนต้องให้ความรู้ ปลูกฝังเจตคติ และให้ฝึกปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างลักษณะนิสัย และความเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตตามสภาพสังคม

หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

เมื่อกล่าวถึงสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ อาจทำให้มองเป็นเรื่องที่ไกลตัวผู้เรียนแต่แท้จริงแล้วเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคน เพราะเศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับการผลิต การจ่ายแจก และการบริโภคสินค้า และการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ 2545 : 17)

ความมุ่งหมายของการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

สาระเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้ (กรมวิชาการ 2545 : 17)

1. เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม
2. เป็นวิชาที่ปลูกฝังให้ผู้เรียน มีความสามารถในการที่จะฉลาดเลือกประเมิน และพิจารณาผลที่เกิดจากการเลือกและตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ

นอกจากความมุ่งหมายดังกล่าว วันเพ็ญ วรรณโกมล (2542 : 146) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ ที่เป็นความมุ่งหมายสูงขึ้นจากที่กรมวิชาการกำหนดอีก 2 ประการ คือ

1. เป็นวิชาที่พยายามแก้ปัญหาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ ปัญหา การผลิตว่าจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตเมื่อไร

2. เป็นวิชาที่แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้ประเทศสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจได้

สรุปความมุ่งหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ได้ว่า เป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้เจตคติที่ดีต่อการผลิต การบริโภค และมีทักษะพื้นฐานในการผลิต การแจกจ่าย การบริโภค และการบริการ ตั้งแต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนจนถึงระดับโลก โดยจัดในลักษณะการบูรณาการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์จึงควรมีหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อบรรลุความมุ่งหมายดังกล่าว

หลักการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

การสอนเศรษฐศาสตร์ ผู้สอนควรมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของความขาดแคลน การผลิต สินค้าและการบริการ การพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งงานและแรงงาน การแลกเปลี่ยน การหมุนเวียนรายได้ เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชน โดยหลักการสอนสาระเศรษฐศาสตร์นี้มีหลักสำคัญดังนี้ วันเพ็ญวรรณโกมล (2542 : 146-147)

1. การสอนความคิดรวบยอด หรือความคิดพื้นฐานในวิชาเศรษฐศาสตร์ มีความสำคัญที่ครูผู้สอนให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเพื่อเชื่อมโยงความคิดเหล่านี้ไปสู่ความเข้าใจในปัญหาข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความขาดแคลนการผลิต ทุน แรงงาน และการแลกเปลี่ยน เป็นต้น

2. สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลไกการทำงานของระบบเศรษฐกิจ และตระหนักในปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ซึ่งมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่และโลก

3. สอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทางเศรษฐกิจอย่างกว้าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจ

4. ฝึกฝนผู้เรียนในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น ให้อ่านตารางสถิติ กราฟ หรือแผนภูมิ และสามารถวิเคราะห์ และประเมินผลข้อมูลทางสถิติที่ปรากฏอยู่ในตารางหรือแผนภูมิ

5. ให้ผู้เรียนได้เรียนจากปัญหาทางเศรษฐกิจในปัจจุบันสอนให้คิดวิเคราะห์ กำหนดแนวทางเลือกของการปฏิบัติ และตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา

บุปผา วงษ์สนธิ (2531 : 122) กล่าวเสริมหลักการของการสอนเศรษฐศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวิชาเศรษฐศาสตร์ และความสัมพันธ์ของวิชาเศรษฐศาสตร์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยการศึกษาสภาพเศรษฐกิจของบุคคลหรือครอบครัวเกี่ยวกับรายจ่ายปัญหาและการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

2. ใช้วิธีศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อฝึกการตัดสินใจในสถานการณ์จริง เช่น ค่าใช้จ่ายของครอบครัว การซื้อขายสินค้าอุปโภคบริโภค

3. ฝึกการทำบันทึก รายรับ-รายจ่าย เพื่อศึกษาข้อมูลปัญหา ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การสร้างค่านิยมการประหยัด การเก็บออม

4. สัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลและปัญหาที่แท้จริง

กิจกรรมการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนสาระเศรษฐศาสตร์ให้มีความสอดคล้องกับหลักการสอนดังกล่าว ผู้สอนอาจใช้กิจกรรมการสอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. สอนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด และกระบวนการการเรียนรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหาและปัญหาทางเศรษฐศาสตร์

2. สอนโดยใช้กรณีศึกษาหรือข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ โดยมีเอกสารประกอบในการค้นคว้าหาหนทางแก้ไขปัญหา

3. สอนโดยใช้บทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจบทบาทของบุคคลหรือองค์กรทางเศรษฐกิจ

4. สอนโดยจัดกิจกรรมอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสามารถนำไปใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การสอนโดยใช้กรณีศึกษา การสอนแบบโครงการ การแสดงบทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

5. ให้ฟังการบรรยายจากวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญ มาบรรยายปัญหาเศรษฐกิจที่น่าสนใจ เช่น การลดค่าเงินบาท ตลาดหุ้น ฯลฯ

6. จัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ แนะนำอาชีพที่เหมาะสมในท้องถิ่น ตลอดจนเชิญผู้ประสบความสำเร็จในอาชีพมาบรรยาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดแนวคิดและเจตคติที่จะนำไปปฏิบัติต่อไป

7. จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนโดยผ่านทางกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การตั้งชมรมหรือชุมนุม ได้แก่ ชมรมผู้บริโภค ชุมชนผู้ผลิต การตั้งสหกรณ์ในโรงเรียน เป็นต้น

หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระประวัติศาสตร์

การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในวิชาสังคมศึกษานี้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ วัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลง ในอดีต เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ความเป็นมา เกิดความภาคภูมิใจนำ ความรู้เกี่ยวกับอดีตมาทำความเข้าใจและปฏิบัติตนในสภาพปัจจุบัน และปัจจุบันเป็นฐานของอนาคต

จุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์

วันเพ็ญ วรณ โกมล (2542 : 122) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่เป็นกระบวนการ โดยวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เตรียมรากฐาน โดยอาศัยการสอนประวัติศาสตร์ในอดีตเพื่อให้เข้าใจปัจจุบันและนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อส่งเสริมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างถูกต้อง
4. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม

หลักการสอนสาระประวัติศาสตร์

บุปผา วงษ์สนธิ (2531 : 118-119) เสนอหลักการของการสอนสาระประวัติศาสตร์ไว้ดังนี้

1. การนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งประเภทวัตถุและลายลักษณ์อักษรเข้ามาใช้ ทั้งในรูปของข้อเท็จจริงและสื่อการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความ เข้าใจและสามารถวิเคราะห์ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล
2. การฝึกให้ผู้เรียนคิดและวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ ผู้เรียนควรสรุปข้อมูลได้ในเชิงของเหตุผลและสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 เหตุการณ์ประวัติศาสตร์เป็นบทเรียนที่เตือนถึงข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแล้ว เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดเช่นนั้นอีกในปัจจุบันและอนาคต เช่น การแตกสามัคคีของคนไทย ทำให้ไทยเสียกรุงถึง 2 ครั้ง
 - 2.2 เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มีผลต่อเนื่องมาถึงปัจจุบันและอนาคต เช่น วัฒนธรรมไทยสมัยสุโขทัย-รัตนโกสินทร์ยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน
 - 2.3 การเปรียบเทียบความแตกต่าง ความคล้ายคลึงกันของเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน เช่น การปกครอง แบบสมบูรณาญาสิทธิราช กับการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3. การสร้างความคิดรวบยอดทางประวัติศาสตร์เรื่องเวลาสถานที่และบุคคลสำคัญ 3 ประการนี้ จะเกี่ยวข้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สามารถลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามยุคสมัย เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เกิดความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงสังคม ตลอดจนมีความสำนึกในบุญคุณของบรรพบุรุษ และเกิดความรัก ภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมของมนุษยชาติ เช่น เปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพการณ์เมืองไทยในสมัยรัตนโกสินทร์กับปัจจุบัน หรือสรุปลักษณะสังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ จะนำมาเปรียบเทียบ พิจารณาความเหมือนและความแตกต่างกัน ความเกี่ยวเนื่องกันกับสังคมไทยในปัจจุบัน

วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Instruction by Historical Method)

วันเพ็ญ วรณโกมล (2542 : 123-125) ได้เสนอแนะวิธีการสอนประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาหรือสมมุติฐาน (Setting Up Problem or Hypothesis)

การเรียนรู้ในขั้นนี้อยู่ที่การสังเกตร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนเพื่อค้นหาแนวคิดจากเหตุการณ์เรื่องราว หรือ พฤติกรรมของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในรายละเอียดของเนื้อหาของบทเรียน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกต มองเหตุการณ์ หรือสภาพการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อสภาพสังคม เช่น ก่อให้เกิดความเจริญ ความสูญเสีย จากนั้นก็ดำเนินการกำหนดขอบเขตและแนวทางของปัญหาว่าต้องการศึกษาเรื่องใด เพียงใด แล้วให้ผู้เรียนลองคาดเดาคำตอบ ขั้นนี้เรียกว่า การกำหนดสมมุติฐาน (Hypothesis)

2. ขั้นแสวงหาความรู้โดยการรวบรวมหลักฐาน (Data Collection) เป็นขั้นที่ครู

ผู้สอนแนะนำวิธีค้นคว้าหลักฐาน และให้ผู้รู้จักการจำแนกประเภทของหลักฐาน 3 ประเภท คือ

หลักฐานที่ 1 หลักฐานขั้นต้น (Primary Sources)

หลักฐานที่ 2 หลักฐานขั้นที่สอง (Secondary Sources)

หลักฐานที่ 3 หลักฐานขั้นที่สาม (Territory Sources)

หลักฐานทั้ง 3 ประเภทจัดไว้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ และจัดลำดับความเชื่อถือได้มากน้อยจากหลักฐานเป็นเกณฑ์ นอกจากนั้นครูผู้สอนต้องแนะนำหรือเตรียมแหล่งค้นคว้าหาข้อมูลให้ชัดเจนที่สุด หากขาดการแนะนำจุดนี้ผู้เรียนจะรู้สึกเบื่อหน่ายเนื่องจากต้องใช้เวลาค้นคว้ามามากเกินไป

3. ขั้นวิเคราะห์และประเมินคุณค่าข้อมูล (Data Analysis Evaluation) เป็นขั้นที่

ครูผู้สอนต้องแนะนำและสาธิตวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้วยการนำปัญหาแยกแยะประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ อะไรบ้าง ก่อให้เกิดผลดีผลเสียอย่างไร และนำข้อมูลมาประเมิน

คุณค่าด้วยการพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักฐานอื่นที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงเดียวกัน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดของหลักฐาน นอกจากนั้นต้องประเมินคุณค่าของงานนั้นคือ พิจารณาว่าผู้วิเคราะห์ได้ใช้ความสามารถ ความมีเหตุผล ความรอบรู้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในลักษณะที่ใกล้เคียง ถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

4. ขั้นตีความและสังเคราะห์ (Data Interpretation and Synthesis) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์มาพิจารณาอธิบาย วิพากษ์วิจารณ์ และสรุปความคิดรวบยอดหรือหลักการ ตลอดจนแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เกิดเป็นผลงานชิ้นใหญ่

5. ขั้นนำเสนอข้อมูล (Presentation) เป็นขั้นการนำเสนอผลงานซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วต่อส่วนรวมหรือผู้สนใจอาจจะกระทำได้หลายวิธีเช่น บรรยาย อภิปราย การสัมมนา การเขียนบทความ หรือรายงาน เป็นต้น ดังนั้นครูผู้สอนต้องแนะนำเทคนิคการเขียน โครงร่าง และแนวการเขียนที่รัดกุมด้วยการให้ตัวอย่าง ให้ทดลองทำและฝึกฝน ผลงานก็จะมีคุณค่าน่าสนใจ ประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าวมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยิ่งทำให้รู้จักการทำงานที่เป็นระบบหากจะให้ได้ผลดี ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนในการสอนให้คำแนะนำที่ชัดเจน ติดตามการทำงานอย่างใกล้ชิด

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์นั้น ไม่ใช่มุ่งให้ผู้เรียนท่องจำเนื้อหาทางประวัติศาสตร์แต่มุ่งให้ผู้เรียนฝึกการค้นคว้าการคิดวิเคราะห์ประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ และนำผลการคิดวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นั้นมาเป็นแนวคิดในการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

หลักการและเทคนิคการสอนภูมิศาสตร์

ภูมิศาสตร์การศึกษาเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับมนุษย์ โดยเริ่มจากสภาพใกล้ ๆ ตัวแล้วขยายออกไปเรื่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตมนุษย์ตั้งแต่อดีต ปัจจุบันและอนาคต

ความมุ่งหมายของการสอนภูมิศาสตร์

บุปผา วงษ์สนธิ (2531 : 113) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการสอนภูมิศาสตร์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เน้นความคิดรวบยอดทางภูมิศาสตร์ มากกว่าข้อเท็จจริง
2. ให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

3. ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในสภาพ และปัญหาทางธรรมชาติในปัจจุบัน ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องตามหลักการหรือการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม

หลักการสอนและเทคนิคการสอนสาระภูมิศาสตร์

การสอนสาระภูมิศาสตร์มีหลักพิจารณาดังนี้ วันเพ็ญ วรณโกมล (2542 : 142-144)

1. สอนความคิดรวบยอดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ตั้ง สถานที่บนพื้นผิวโลก เรื่อง การเปลี่ยนแปลง เรื่องอวกาศ เครื่องมือประกอบการสอนที่ช่วยได้ดี คือ ลูกโลก และแผนที่ เพื่อให้เข้าใจมาตราส่วนในแผนที่ไปสู่การพัฒนาความคิดเรื่องความใกล้-ไกล เรื่องพื้นที่ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางกับเส้นละติจูด ลองจิจูด นอกจากนั้นการให้บทเรียนหรือแบบฝึกหัดที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นลักษณะของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ด้วยการให้ทำแบบฝึกหัดแผนที่ในสมุดแผนที่หรือแผนที่โครงร่าง และการให้ศึกษาแผนที่ประเทศต่าง ๆ โดยควรสอนเป็นเขต หรือภูมิภาค แล้วจึงแยกรายละเอียดในภายหลัง เช่น การสอนภูมิภาคเอเชียใต้ควรแยกรายละเอียดทั่ว ๆ ไปว่ามีลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เศรษฐกิจ ในภาพรวมก่อน ต่อจากนั้นจึงกล่าวถึงเป็นรายประเทศตามลำดับ จากภาพรวมไปหาส่วนย่อย เพราะความเคลื่อนไหวในวิชาภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน เน้นความสำคัญของการศึกษาสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนจึงสามารถนำความคิดรวบยอดมาสอนดังตัวอย่างเช่น เรื่องนิเวศน์วิทยา มลภาวะ หรือ การสงวนรักษามรดกชาติมาเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาที่จะสอนได้อีกวิธีหนึ่ง ดังนั้นการสอนความคิดรวบยอดจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสอนภูมิศาสตร์

2. สอนโดยวิธีวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในส่วนนี้ นาคยา ภัทรแสงไทย (2525 : 175) ได้ให้ความคิดเห็นว่าการศึกษานักภูมิศาสตร์ใช้หลักการเดียวกันกับนักวิทยาศาสตร์ นั่นคือ กระบวนการสังเกตรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ หยั่งรู้ การหยั่งรู้ของ นักภูมิศาสตร์ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือความสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และแบบแผนวัฒนธรรมความเป็นอยู่

3. การสอนควรเริ่มจากใกล้ตัวผู้เรียน และขยายกว้างห่างตัวผู้เรียนออกไปจากสิ่งทีคุ้นเคย จากประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน จากธรรมชาติแวดล้อมอย่างใกล้ชิด และขยายห่างออกไป ด้วยการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างโดยใช้ดินแดนตนเป็นศูนย์กลาง

4. เริ่มสอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม ควรเริ่มสอนจากสิ่งที่มีตัวตน ไปสู่สิ่งที่เป็นนามธรรมที่ไม่มีตัวตน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น

5. สอนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจเข้าใจอย่างแท้จริง ด้วยการให้ฝึกทักษะการอ่าน การแปลความจากแผนที่ แผนที่ แผนที่ สถิติ หรือโดยวิธีการอภิปราย การแก้ปัญหา และวิธีสืบสวน สอบสวน

6. เลือกกิจกรรมและสื่อการเรียน ให้เหมาะกับวัย และสภาพท้องถิ่น

7. ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน โดยใช้ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น เกิดพายุ แผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม เกิดความแห้งแล้ง ฯลฯ นำมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย ร่วมกัน ผู้เรียนจะเห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิศาสตร์ ตลอดจนเกิดความเข้าใจสภาพความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติอย่างแตกฉาน

เทคนิควิธีสอนที่เหมาะสม

เทคนิควิธีการสอนที่ผู้สอนควรพิจารณาในการสอนภูมิศาสตร์ ดังนี้

1. **วิธีการสังเกต (Observation Method)** สอนโดยวิธีให้สังเกต และปฏิบัติ วิธีคิด พิจารณาจากประสบการณ์ตรง เช่น สังเกตสภาพแวดล้อมที่พบเห็นนำมาประกอบเรื่องที่เรียน ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตสิ่งที่ใกล้ตัว เช่น สภาพท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญา และเป็นการปลูกฝังเบื้องต้นให้มีวิธีคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

2. **วิธีศึกษานอกสถานที่ (Excursion Method)** สอนโดยพาผู้เรียนไปศึกษาและดู ภูมิประเทศจริง หรือแหล่งข้อมูลที่สอนไปแล้ว โดยครูผู้สอนต้องวางแผน ด้วยการวางแผน หัวข้อเรื่องที่จะต้องศึกษา และเมื่อกลับมาสู่ห้องเรียนต้องมีการอภิปรายผลการศึกษานอกสถานที่ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง การเรียนโดยการกระทำ เรียนโดยการสังเกต พิจารณาค้นคว้าและสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์ซึ่งจะเกิดความประทับใจ และสามารถจดจำได้อย่างแม่นยำ

3. **วิธีสอนแบบโครงการ (Project Method)** สอนโดยให้ผู้เรียนทำโครงการ ซึ่งเป็น การแก้ปัญหาด้วยวิธีทางธรรมชาติ จากปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันคิดวิธีการแก้ปัญหา โดยใช้ กระบวนการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการ และแนะนำวิธีการเขียนโครงการดำเนินงานตาม โครงการ ตลอดจนการประเมินผลโครงการ การสอนโดยผู้เรียนได้ทำโครงการเกี่ยวข้องกับสภาพ ชีวิตจริง ผู้เรียนจะเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เกิดความชำนาญ มีความรับผิดชอบ มีความอดทน เรียนรู้วิธีการทำงานที่เป็นระบบ สามารถนำกระบวนการนี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในอนาคต

4. **วิธีสอนโดยวิธีภูมิภาค (Regional Method)** เป็นการสอนโดยการแบ่งโลกออกเป็น ส่วนๆ ตามภูมิภาค โดยแบ่งเขตภูมิภาคของโลกอย่างกว้างๆ จำแนกเป็นเขตๆ แต่ละเขตกล่าวถึง ตำแหน่งที่ตั้ง โครงสร้างลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ เศรษฐกิจ ประชากร

วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง การคมนาคม และความสัมพันธ์กับดินแดนใกล้เคียง วิธีภูมิภาคนี้น่าเป็นที่นิยม เนื่องจากมีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอนจากส่วนกว้างไปหาส่วนย่อย แม้แต่ในแบบเรียนเนื้อหาทางภูมิศาสตร์ ก็สามารถใช่วิธีภูมิภาคได้

นอกจากนั้น ครูผู้สอนพิจารณาเทคนิควิธีสอนอื่น ๆ นำมาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา เช่น กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด การสอนแบบศูนย์การเรียน การสอนโดยวิธีสืบสวน สอบสวน การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบอภิปราย และการสอนแบบการให้ความร่วมมือ เป็นต้น

ข้อคำนึงถึงในการสอนภูมิศาสตร์

ข้อคำนึงถึงในการสอนภูมิศาสตร์ สำหรับครูผู้สอน มีดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. สอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้
3. เริ่มสอนจากสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน แล้วขยายขอบเขตออกไปต่อจากนั้น เปรียบเทียบให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิม และความรู้ใหม่
4. เลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเหตุผลมากกว่าการจำเนื้อหา และเปิดโอกาสให้ฝึกทักษะต่าง ๆ ควบคู่กันไป
5. เลือกใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา เช่น การใช้แผนภูมิ แผนที่ สถิติ รูปภาพ หุ่นจำลอง ฯลฯ
6. กำหนดกิจกรรมต่อเนื่อง ให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อเป็นการทบทวนหรือถ่ายโยงความรู้ เช่น วาดรูป ทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง สืบค้น เก็บสถิติ เป็นต้น
7. กำหนดวิธีการวัดผลให้เหมาะสม เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม ทำแบบทดสอบ และตรวจผลงาน เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนการสอนสาระภูมิศาสตร์

จากแนวความคิดการสอนภูมิศาสตร์ดังกล่าว วิธีสอนที่ผู้สอนจะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของสาระภูมิศาสตร์ และหลักการจัดการเรียนการสอนแล้ว ตัวอย่างกิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่

1. การอภิปรายกลุ่มย่อย เพื่อหาสาเหตุ ผล และแนวทางแก้ไข
2. การสำรวจสภาพภูมิศาสตร์ในท้องถิ่น แล้วจัดนำเสนอในรูปแบบของแผนภูมิ แผนที่
3. การสอบถามสัมภาษณ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
4. การสอนแบบพหุภพกรณ์ เป็นการสอนที่ฝึกผู้เรียนให้รู้จักคาดการณ์ผลในอนาคต

จากเทคนิคการสอนสาระต่าง ๆ ของกลุ่มสังคมศึกษาจะเห็นว่าเป็นกลุ่มสาระที่ประกอบไปด้วยวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนท่องจำแต่เนื้อหาสาระเพื่อการจดจำ นำไปสอบเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ไม่บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่มสาระสังคมศึกษาอย่างแน่นอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษาผู้สอนจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาสาระจุดประสงค์ของแต่ละวิชา แล้วกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ปลูกฝังทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและสร้างเจตคติที่ดีในสิ่งที่ถูกต้องดีงามให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

นอกจากการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่จัดขึ้นในชั้นเรียนจะช่วย หล่อหลอมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวโดยใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้จากการเรียนการสอนแล้ว สภาพแวดล้อมของสังคม ครอบครัว ก็เป็นสิ่งที่มีส่วนในการหล่อหลอมผู้เรียนมากยิ่งขึ้นไปกว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัดการกิจกรรมของสถานศึกษาจึงนับว่ามีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ช่วยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนได้เป็นอย่างมาก ต่อไปนี้จะกล่าวถึงกิจกรรมเสริมความรู้ ทักษะ และเจตคติทางสังคมที่สถานศึกษาจะนำไปเป็นข้อพิจารณาในการเลือกจัดให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

สื่อการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา

สื่อการเรียนการสอนที่แบ่งไว้ 3 ประเภท คือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภทเครื่องมือ และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ สามารถนำมาเป็นเกณฑ์กำหนดสื่อ การสอนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างเหมาะสม รายละเอียดของสื่อประเภทต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาปัญญา ทองนิล (2547 : 164-165) ดังนี้

1. **สื่อประเภทวัสดุ (Material or Software)** สื่อประเภทนี้ได้แก่วัสดุขนาดเล็ก (Small Media) ที่เก็บความรู้ประเภทภาพ เสียง และลักษณะในรูปแบบต่าง ๆ ที่ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อได้ ซึ่งแบ่งตามลักษณะการใช้แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1.1 วัสดุที่เสนอความรู้ได้จากตัวของสื่อเอง โดยที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องกลไก (Hardware) อื่นเข้ามาเป็นตัวนำเสนอ ตัวอย่างของสื่อประเภทนี้ได้แก่ แผนภูมิ แผนภาพ แผนสถิติ แผนที่ ลูกโลก ตำรา แบบเรียน หนังสืออ้างอิง ป้ายนิเทศ เป็นต้น

1.2 วัสดุที่ต้องอาศัยเครื่องกลไกอื่น ๆ เข้ามาช่วยในการนำเสนอตัวอย่าง เช่น फिल्म ภาพยนตร์ แผ่นสไลด์ फिल्मสตริป แผ่นซีดีรอม เป็นต้น วัสดุสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อเราใช้ต้องนำไปใช้ร่วมกับเครื่องกลไกอื่น ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์

2. สื่อประเภทเครื่องมือ หรือโสตทัศนอุปกรณ์ (Devices or Hardware) เป็นสื่อประเภทเครื่องกลไกขนาดใหญ่ที่ต้องใช้ร่วมกับสื่อประเภทวัสดุบางชนิด จึงจะสามารถให้ความรู้ ออกมาได้ เช่น เครื่องฉายวิดีโอทัศน์ และจอโทรทัศน์เมื่อจะใช้ในการถ่ายทอดความรู้ก็ต้องอาศัยม้วนบันทึกเทปวิดีโอทัศน์ เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (Techniques or Method) หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการที่ครูต้องหรือผู้เรียนกำหนดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ของผู้เรียน เช่น การแสดงละคร บทบาทสมมุติ การสาธิต สถานการณ์จำลอง การจัดนิทรรศการ การศึกษานอกสถานที่ การทำโครงการ เกม เพลง และการปฏิบัติตามใบงาน เป็นต้น

ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้สอนสามารถนำสื่อทั้ง 3 ประเภท มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยยึดหลักการในการพิจารณาคัดเลือกสื่อที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้กว้างขวาง ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีขอบเขตของสาระการเรียนรู้ที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน ผู้สอน สังคมศึกษาจึงควรพิจารณาเลือกสื่อการเรียนการสอน และนวัตกรรมการเรียนการสอนไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมถูกต้องโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน วิเคราะห์ลักษณะของผู้เรียน กิจกรรมที่เหมาะสม ความเหมาะสมของสื่อการเรียน และผลการประเมินผลการใช้สื่อ ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนโดยสื่อต่าง ๆ มีประสิทธิผลมากขึ้น

การวัดและประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2541-2544) มุ่งพัฒนาระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษาของไทย โดยมุ่งไปที่การให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” โดยอาศัยกลไกทางการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เกิดจากความเชื่อที่กล่าวว่าถ้าคนมีคุณภาพก็จะ

ส่งผลต่อการพัฒนาสังคม และประเทศในด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษานั้น นอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้วการวัดผลและประเมินผลก็นับเป็นขั้นตอนสำคัญของการพัฒนาคนดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาได้กำหนดไว้ในมาตรา 26 ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญในการวัดผลและประเมินผลว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้วินิจฉัยตัวผู้เรียนและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงนับได้ว่าการวัดผลและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ โดยที่ต้องดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องทั้งการจัดการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผล ที่เหมาะสมต้องวัดผลและประเมินผลให้รอบด้านในสภาพจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลจริงที่ครบถ้วน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น จะต้องเป็นการประเมินเพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียน ซึ่งอาจเรียกว่า การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย

ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องยึดเป็นแนวในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้สถานศึกษาต้องยึดกรอบการดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนดังนี้ (กรมวิชาการ 2545 : 46-49)

1. ดำเนินการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนระหว่างเรียน เพื่อหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและค่านิยมอันพึงประสงค์จากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ หรือไม่เพียงไร ซึ่งจะสะท้อนความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของผู้สอน เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษาและผู้ปกครองนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปรับปรุงการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และใช้สำหรับตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน

2. ดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษา ได้แก่ ประเมินผลการเรียนและพัฒนาการของผู้เรียนปลายปีหรือปลายภาค และเมื่อสิ้นสุดช่วงชั้นเพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงผู้เรียนให้มีคุณภาพตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้พิจารณาตัดสินผลการเรียนรายวิชา และตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น

3. ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ การประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในระดับชาติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดให้มีการประเมินในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความจำเป็นเป็นรายปีไป ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติได้ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เข้ารับการประเมินผลระดับชาติ และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการประเมินอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพทางการศึกษาที่แท้จริงของผู้เรียนของสถานศึกษา และของประเทศชาติ

4. เน้นการตัดสินผลการเรียนให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้นและจบหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน ดังนี้

ตัดสินให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผ่านช่วงชั้นที่ 1 และให้ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านช่วงชั้นที่ 2

ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตัดสินใจให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จบการศึกษาระดับพื้นฐาน

การตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้นหรือจบหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานต้องตัดสินตามเกณฑ์มาตรฐาน ต่อไปนี้

เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1, 2 และ 3 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา))

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

จะเห็นได้ว่าการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น เริ่มจากการวัดและประเมินตั้งแต่ตัวผู้เรียนเอง ครูผู้สอน ชั้นเรียน สถานศึกษา จนถึงระดับชาติ ซึ่งการวัดประเมินผลที่สำคัญต่อตัวผู้เรียนนั้นจะอยู่ที่การวัดและประเมินในระดับชั้นเรียน เนื่องจากมีผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนโดยตรง

กรอบของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

หลักการและแนวคิดของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ปัญหาทองนิต (2547 : 221-222) เสนอแนะ ผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถยึดเป็นแนวในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาได้แต่เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาแล้ว อาจกำหนดกรอบแนวคิดในการวัดประเมินผลให้ชัดเจน สอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มสาระมากขึ้น

กรมวิชาการ (2545 : 271) กล่าวให้แนวคิดว่า มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่หลักสูตรกำหนดไว้นอกจากจะใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนแล้ว มาตรฐานการเรียนรู้ยังใช้เป็นกรอบในการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากเป้าหมายหรือความคาดหวังเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แล้วพบว่ามุ่งให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ 3 ประการ คือ

1. ความรู้
2. ทักษะกระบวนการ
3. คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

ดังนั้นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา จึงต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมเป้าหมายทั้งสามด้านดังกล่าว

1. ความรู้ การวัดและประเมินความรู้นั้น ผู้สอนต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือวัดและประเมินความรู้ของผู้เรียนได้ตามความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนออกแบบ เช่น การบรรยายของผู้เรียน การทดสอบด้วยแบบทดสอบต่าง ๆ การนำเสนอผลงานด้วยรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

2. ทักษะกระบวนการ เป็นการประเมินทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรม หรือแสดงผลงาน ทักษะกระบวนการนี้แบ่งได้เป็นสองด้าน คือ การแก้ปัญหา การวางแผน ทักษะทางวิชาการ ได้แก่ ทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และการคิดต่าง ๆ เป็นต้น

ทักษะทางสังคม เป็นทักษะต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแสดงออกในขณะที่เรียน ปฏิบัติงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การมีส่วนร่วมในสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตนต่อผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน หรือสถานศึกษา ซึ่งเครื่องมือการวัดและประเมินที่เหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การสอบถามจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3. คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เป็นการประเมินพัฒนาการเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของการเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม เช่น การรู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย กตัญญู มีความยุติธรรม เป็นต้น เครื่องมือการวัดประเมินผลที่เหมาะสม เช่น การสังเกต การสอบถาม เป็นต้น

การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาดังที่กล่าวเป็นกรอบแนวการวัดและประเมินผลนี้ ผู้สอนควรต้องวัดให้ครอบคลุมทั้งสามด้าน ด้วยวิธีการหลากหลาย และดำเนินไปในลักษณะของการบูรณาการไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน เป็นข้อมูลที่จะสะท้อนผลการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิเทศการสอน

การนิเทศการสอนมีความหมายดังที่ พันธ์ หันนาภินทร์ (2513 : 148) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

การนิเทศการสอน หมายถึง โครงการที่ได้วางแผนไว้แล้วเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

การนิเทศการสอน หมายถึง สภาพผู้นำและการพัฒนาสภาพผู้นำให้เกิดในกลุ่มอย่างร่วมมือคือ

- ประเมินผลการศึกษตามที่กำหนดไว้
- ศึกษาสภาพการเรียนการสอนเพื่อพิจารณาความงอกงาม และพัฒนาการของนักเรียนทั้งในด้านที่พอใจและไม่พอใจ
- ปรับปรุงสถานการณ์การเรียนการสอน
- ประเมินผลจุดประสงค์ วิธีการและผลของการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอน หมายถึง บริการสภาพผู้นำซึ่งช่วยให้โรงเรียน ปฏิบัติงานในด้านการเรียนการสอนดีขึ้น

สรุป ได้ว่าการนิเทศการสอนหมายถึง ความพยายามส่งเสริม ช่วยเหลือ การชี้แจง การบริการ การร่วมมือ การปรับปรุง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครู ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้นิเทศการสอนและครู ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา การนิเทศการสอนจะต้องตั้งอยู่บนหลักแห่งมนุษย์สัมพันธ์ การนิเทศการสอนจะเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษา คือมุ่งในด้านการปรับปรุงการเรียน การสอนโดยตรง

กระบวนการนิเทศการสอน

อรณรินทร์ สุทรสถิตย์ (2542 : 24-27) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการนิเทศการสอน นั้น มีจุดประสงค์หลัก คือการให้ความช่วยเหลือแก่ครูในด้านต่าง ๆ ตลอดจนให้การสนับสนุน เพื่อให้ครูสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียน การสอนของตนให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในการนิเทศเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนนั้น ผู้นิเทศจะต้องมีความรู้และ ทักษะในเรื่องกระบวนการนิเทศเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน โดยตรง ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญใน กระบวนการนิเทศแบบดังกล่าว คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ผู้นิเทศกับครูผู้สอน การสังเกตการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตการสอน การนำระบบวิธีการสังเกตต่าง ๆ มาใช้ในห้องเรียน และบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศในการให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมศักยภาพของครู รวมทั้งทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการนิเทศการสอน แต่ความรู้ในด้านกระบวนการนิเทศการสอน เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือครูได้ ผู้นิเทศจะต้องมีทักษะและความสามารถในการสื่อ ความหมาย การใช้ภาษา ท่าทาง และพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้ครูเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ทางด้านการสอนอย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหา การใช้เครื่องมือใน การสังเกตการสอนต่าง ๆ การให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่ส่งผลทางบวกต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศการสอน จะต้องรู้และเข้าใจ สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจและฝึกฝน ฝึกปฏิบัติทักษะต่าง ๆ เทคนิควิธีต่าง ๆ ดังกล่าว อย่างชำนาญ เพื่อจะได้สามารถดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการสอน โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นประชุมก่อนการสังเกต (Preobservation Conference) การประชุม ปรึกษาหารือระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศก่อนการสังเกตการสอน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอนเรียงตามลำดับดังนี้

1.1 ผู้นิเทศพูดปรึกษาหารือกับครูผู้สอน เกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่เป็น ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มองเห็นชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนหรือ

พฤติกรรมกรเรียนที่เป็นปัญหา ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่สำคัญ พฤติกรรมดังกล่าว ควรระบุในรูป พฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ และวัดได้

1.2 การตกลงกันในเรื่องพฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนและร่วมกันกำหนดเกณฑ์ มาตรฐานของพฤติกรรมที่ใช้ได้ หรือต้องปรับปรุง ถ้าผู้นิเทศและครูไม่ได้พูดคุยปรึกษาหารือ เกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหามาก่อน ผู้นิเทศก็จะกำหนดเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ควร จะเกิดขึ้นในห้องเรียน เพื่อที่จะบันทึกได้ตรงกัน แต่ถ้าครูและผู้นิเทศได้พูดคุย ตกลงกันก่อนแล้ว เกี่ยวกับประเด็นที่เป็นปัญหาในขั้นตอนที่สองนี้ ก็จะต้องพยายามนิยามพฤติกรรม นั้นให้ชัดเจน ยิ่งขึ้นเพื่อจะได้หาทางแก้ไขจุดที่เป็นปัญหานั้น แต่ในขั้นตอนนี้ทั้งผู้นิเทศและครูจะต้องช่วยกัน กำหนดเกณฑ์มาตรฐาน การปฏิบัติที่ครูควรจะทำปฏิบัติได้

1.3 การเลือกเครื่องมือหรือสร้างเครื่องมือในการสังเกตการสอน โดยที่ผู้นิเทศอาจจะ เสนอเครื่องมือในการสังเกตการสอนในชั้นเรียนที่จะใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กำหนด และเกี่ยวข้องกับประเด็นที่เป็นปัญหา และเกิดขึ้นในห้องเรียนให้ครูได้รับรู้

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสังเกต (Observation) การสังเกตการสอนในชั้นเรียน โดยผู้นิเทศใน ขั้นตอนนี้ มี 1 ขั้นตอนย่อย ซึ่งเป็นขั้นตอนการสังเกตพฤติกรรมกรสอน เฉพาะที่ได้ตกลงกัน แล้วโดยที่ผู้นิเทศจะดำเนินการสังเกต การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ตั้งแต่ต้นจนจบ หรือใน ช่วงเวลาที่เหมาะสม ตามที่ตกลงกันไว้ ระหว่างครูและผู้นิเทศ โดยใช้เครื่องมือที่เลือกหรือสร้างขึ้น ในขั้นตอนย่อยที่ 1-3 ทำการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตการสอน เช่นพฤติกรรมกรสอนของครู ตามรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ หรือการถามคำถามของครู ประเภทของคำถาม ตามที่ได้ ตกลงกันไว้ล่วงหน้าว่าจะสังเกตอะไรเป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสอนและระบุจุดหรือประเด็นที่ต้องการแก้ไขปรับปรุง หรือ คงไว้ ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย คือ

3.1 การวิเคราะห์ผล จากการสังเกตการสอนผู้นิเทศรวบรวม เรียบเรียงข้อมูลที่จะได้ จากการสังเกตการสอนให้ชัดเจน เข้าใจง่าย พร้อมทั้งจะนำเสนอครูผู้สอนทราบ โดยที่ผู้นิเทศจะต้อง จัดการกับข้อมูลนั้นอย่างสมบูรณ์ที่สุด แปลผลของข้อมูล จากการสังเกตให้ครูเข้าใจอย่าง ชัดเจน แต่ไม่ควรให้ความคิดเห็นส่วนตัว เชิงประเมินผล หรือวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานของครู เพียงเพื่อเสนอให้ครูทราบว่า จากการสังเกตการสอนนั้น พฤติกรรมที่บันทึกออกมาตามที่ปรากฏใน เครื่องมือ และร่วมกันคิดพิจารณา พฤติกรรมที่ต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือพฤติกรรมที่ควรคงไว้ หลังจากทีครูยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

3.2 การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลของการสังเกต ในขั้นตอนที่ 3.1 ผู้นิเทศจะต้องพิจารณาพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งคืออยู่แล้ว และควรคงไว้ และพฤติกรรมการสอนที่ควรเปลี่ยนแปลง เพื่อจะได้แก้ไข ปัญหาการสอนของครู โดยที่ผู้นิเทศ จะต้องวางแผนยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่เป็นปัญหาดังกล่าวซึ่งอาจจะพิจารณาร่วมกับครูก็ได้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประชุมหลังการสังเกต (Postobservation Conference) เป็นการประชุมปรึกษาหารือหลังการสังเกตการสอน เป็นขั้นตอนสุดท้าย ของกระบวนการนิเทศการสอน ก่อนที่จะมีการดำเนินการซ้ำ ขั้นตอนนี้จะประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 7, 8

4.1 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน ในขั้นตอนนี้ ผู้นิเทศจะทบทวน ข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในการสอนของครู และวิธีการที่ได้มา ซึ่งข้อมูลดังกล่าว ซึ่งข้อมูลนี้ จะได้มาจากการสังเกตการสอนของผู้นิเทศนั่นเอง การนำเสนอข้อมูลย้อนกลับแก่ครู จะต้องเป็นไปในลักษณะที่พยายามทำให้ครูเข้าใจ และกระตุ้น ส่งเสริมให้ครูได้ทำการพิจารณา วิเคราะห์ข้อมูลนั้นด้วยตนเอง แม้ว่าผู้นิเทศจะได้ทำการวิเคราะห์มาแล้วก็ตาม แต่ผลการวิเคราะห์ของผู้นิเทศจะยังไม่นำเสนอให้ครูทราบ แต่จะใช้วิธีนำและฝึกให้ครูได้อาศัยข้อมูลจากการสังเกต เพื่อสรุปผลของประเด็นที่เป็นปัญหา หรือประเด็นที่ต้องการแก้ไขด้วยตัวเองให้ได้

4.2 เป็นขั้นตอนย่อยที่ 8 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่พิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู โดยที่ผู้นิเทศจะเป็นผู้ช่วย ทั้งคู่จะร่วมกันพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ 1) พฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมควรแก่การคงไว้ 2) พฤติกรรมการสอนที่ไม่ถูกต้อง ควรต้องปรับปรุงแก้ไข 3) ยุทธวิธีต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และ 4) การดำเนินการตามกระบวนการนิเทศการสอนอีกครั้ง (Recycle) โดยใช้ยุทธวิธีตามที่เลือกใช้ใน (ข้อ 3) ซึ่งการ Recycle จะเป็นการแก้ไขพฤติกรรม ที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่ตกลงกัน หรือตามที่กำหนด ประเด็นที่เป็นปัญหาในการสอนของครูที่ได้รับการแก้ไข

ขั้นตอนที่ 1-8 Recycle การดำเนินการตามกระบวนการทั้ง 8 ขั้นตอนย่อยซ้ำอีก เป็นเรื่องที่ควรปฏิบัติเมื่อปรากฏว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหาแล้ว แต่ปัญหาการสอนในด้านอื่นๆ ยังเกิดขึ้นอยู่ ดังนั้นการดำเนินการตามกระบวนการจึงควรมีการปฏิบัติอีกครั้ง และต่อเนื่อง โดยเน้นประเด็นปัญหาเดิม แต่เกณฑ์ในการปฏิบัติถูกกำหนดขึ้นใหม่ รวมทั้งเครื่องมือในการสังเกต ก็ควรจะต้องปรับเปลี่ยน ไปตามวัตถุประสงค์และปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย ผู้นิเทศและครูควรร่วมกันปฏิบัติตาม ขั้นตอนของกระบวนการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยแก้ปัญหาในการสอนของครู กระบวนการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอน อาจจะร่วมกันดำเนินการภายในโรงเรียน

เดียวกันได้อย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกตและช่วยแก้ปัญหาการสอน กันและกันโดยเพื่อนครู ผู้ที่จะทำหน้าที่สังเกตการสอนนั้นควรได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีก่อน

ประเภทการนิเทศการเรียนการสอน

การนิเทศการเรียนการสอนมุ่งเน้นการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นงานสำคัญ ที่โรงเรียนต้องดำเนินการ โดยเลือกวิธีการจัดการนิเทศให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่ง วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 42) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาจะประสบความสำเร็จด้วยดีนั้น ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องทราบเทคนิคในการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างดี เทคนิคหรือวิธีการนิเทศการเรียนการสอน ซึ่ง แกลทเทอร์น (Glatthorn 1984 : 4, อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี 2548 : 102-109) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การนิเทศแบบคลินิก

การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) เป็นกระบวนการนิเทศการสอนเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง โดยเริ่มจากการพูดคุย ปรีกษาหารือกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ เกี่ยวกับแผนการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครู เกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่มีการสังเกต การนิเทศแบบคลินิกจะต้องดำเนินการเป็นวัฏจักรซ้ำหลายครั้งตลอดทั้งปีและอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการนิเทศแบบคลินิกควรดำเนินการโดยผู้นิเทศที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอน และผ่านการอบรมมาทางด้านเทคนิค วิธีการนิเทศโดยตรง ผู้นิเทศจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถพอที่จะให้คำแนะนำ สาธิต วิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมแก่ครูได้

การนิเทศแบบคลินิก เป็นทั้งความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการนิเทศ (Concept) และโครงสร้างของการดำเนินการนิเทศ (Structure) โกลด์แฮมเมอร์ และคณะ (Goldhammer, Anderson and Krajewski 1993, quoted in Glickman and others 1995 : 288) ได้เสนอลักษณะสำคัญของการนิเทศแบบคลินิก สรุปได้ดังนี้

- 1) การนิเทศแบบคลินิก เป็นเทคโนโลยีในการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยตรง
- 2) การนิเทศแบบคลินิก เป็นส่วนสำคัญที่แทรกอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน
- 3) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ชัดเจน โดยเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของโรงเรียน และความต้องการความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของครูในโรงเรียน

4) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน ในวิชาชีพระหว่างครู-ผู้นิเทศ

5) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่จะต้องมีความเชื่อใจ เชื่อถือ ซึ่งกันและกัน โดยสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจ สนับสนุนซึ่งกันและกัน และความผูกพันในการที่จะพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า

6) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่เป็นระบบถึงแม้ว่าการดำเนินการจะต้องยืดหยุ่น มีการปรับเปลี่ยนวิธีการอย่างต่อเนื่อง

7) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์เชื่อมโยงช่องว่างระหว่างความจริงกับอุดมการณ์

8) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้นิเทศคือ ผู้ที่มีความรู้อย่างแท้จริงเกี่ยวกับการวิเคราะห์การสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างเพื่อนมนุษย์

9) การนิเทศแบบคลินิก เป็นกระบวนการที่ต้องให้การฝึกอบรมสำหรับผู้ที่จะทำหน้าที่นิเทศก่อนที่จะนำการนิเทศแบบคลินิกไปใช้ โดยเฉพาะในเรื่องเทคนิคการสังเกตการสอนและการดำเนินการนิเทศแบบคลินิกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ (Cooperative Professional Development) เป็นวิธีการนิเทศการสอนแบบหนึ่งของระบบการนิเทศ แบบหลากหลายวิธีการของ แกลททอร์น (Glatthorn 1984, อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี 2545 : 137) การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพเป็นกระบวนการ ซึ่งครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง โดยปกติจะมีการสังเกตการสอนกันและกันในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนกันให้ข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตการสอนกัน และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ สามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น จากลักษณะที่ง่ายที่สุด คือ มีการสังเกตการสอนในชั้นเรียนกัน 2-3 ครั้ง หรือจัดดำเนินการเป็นโครงการที่ครูเข้ากลุ่มกันร่วมมือกันปฏิบัติในการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

แกลททอร์น (Glatthorn 1984 : 40-41, อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี 2548 : 106-107) ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพดังต่อไปนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศ มีความเป็นทางการ และเป็นเรื่องของสถานศึกษาระดับหนึ่ง นั่นคือ มีการดำเนินการในโรงเรียน โดยบุคลากรในโรงเรียน ตั้งแต่ 2 คน

ขึ้นไป มีกระบวนการทำงาน มีการแลกเปลี่ยนการสังเกตการสอนในชั้นเรียนกันและกัน และมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ใกล้ชิดกัน

2) การจับคู่กันสังเกตการสอน อย่างน้อย 2 ครั้ง หรือมากกว่า 2 ครั้ง ตามความจำเป็น และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ ภายหลังจากสังเกตการสอน

3) เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ถึงแม้ว่าผู้บริหารหรือผู้นิเทศอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ และติดตามดูแลโครงการเป็นบางครั้ง หรือเข้าสังเกตการสอนในชั้นเรียน จัดประชุมกับอภิปราย โดยเข้าร่วมโครงการด้วยโดยตลอดก็ได้

4) เน้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีการประเมินมาเกี่ยวข้อง การนิเทศในแบบดังกล่าวก็เพื่อให้การชมเชยผู้ปฏิบัติ ไม่ใช่ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยมาตรฐาน ดังนั้น ข้อมูลจากผลการสังเกตการสอน หรือการประชุม จะไม่ควรนำไปใช้ในกระบวนการประเมินผลครู

3. การนิเทศแบบพัฒนาการ

การนิเทศแบบพัฒนาการ (Development Supervision Process) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการนิเทศเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียน และประสิทธิภาพของนักเรียน โดยเฉพาะคือ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ หลักการนิเทศแบบพัฒนาการ ก็คือ การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน นั่นคือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีในทุก ๆ ด้าน ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การนิเทศแบบพัฒนาการ เป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ในด้านการนิเทศที่นำเสนอโดย คาร์ล ดี. กลlickแมน (Carl D. Glickman 1990, 1995) ซึ่งได้สรุปว่า การนิเทศการสอนจะต้องเป็นการพัฒนา หรือมีการพัฒนาการถ้าต้องการให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จการนิเทศไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบันของครู แต่จะต้องกระตุ้นส่งเสริม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองของครูให้มากยิ่งขึ้น ต้องส่งเสริมกระตุ้นการคิดอย่างอิสระ และเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของคณะครู แต่ครูทุกคนย่อมมีคุณสมบัติ คุณลักษณะ เจตคติ ระดับความคิด และระดับการพัฒนาการ ระดับการจูงใจ ระดับการยอมรับในการมีพันธะผูกพันต่อหน้าที่ (Commitment) ที่ต่างกัน และอีกมากมายหลายอย่างที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในการนิเทศที่จะนิเทศ หรือช่วยเหลือครูให้พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ เพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ ผู้เรียนนั้นเป็นเรื่องยากจะต้องมีการพิจารณาเลือกใช้เทคนิควิธีการนิเทศอย่างรอบคอบ และเหมาะสม การนิเทศจะสามารถเลือกใช้ยุทธวิธีในการนิเทศแบบพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูมีการพัฒนาถึงจุดสูงสุด คือ สามารถปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้นิเทศอีกต่อไป

การนิเทศแบบพัฒนาการนั้น โดยกระบวนการนิเทศและงานในหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้นิเทศแล้ว จัดว่าเป็นการนิเทศที่ใช้ผู้นิเทศที่มีความรู้ความสามารถโดยตรง ถึงแม้ว่าเป้าหมายสุดท้ายคือ ครูจะต้องสามารถปรับปรุงพัฒนาการสอนของตัวเองด้วยตัวเองได้ในที่สุดก็ตาม ซึ่ง

กลึคแมน และคณะ (Glickman and other, อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี 2548 : 127) ได้เสนอรูปแบบที่เป็นระบบและสาระสำคัญดังนี้ คือ ผู้นิเทศต้องมีความรู้พื้นฐานสำคัญใน 3 ด้านหลักก่อน คือ ด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะในการสืบสัมพันธ์และสื่อความหมาย และทักษะทางด้านเทคนิค และยังคงต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับงานในหน้าที่หลัก 5 งาน คือ การนิเทศให้ความช่วยเหลือครูโดยตรง การพัฒนากลุ่ม การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักที่สำคัญของผู้นิเทศ เพื่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Peer Coaching) นั้นเป็นการนิเทศ ภายในแบบหนึ่งที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเป็นผู้มีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมกันเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นไปได้ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทกัน โดยเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ อีกทั้งมีรูปแบบการนิเทศในหลายลักษณะที่สามารถเลือกใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ ทำให้สามารถเลือกรูปแบบการนิเทศได้ตามความเหมาะสม แต่การที่จะนำรูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมาดำเนินการนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงความหมายและกระบวนการนิเทศในแบบดังกล่าวอย่างชัดเจน

ความหมายและความเป็นมาของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Peer Coaching) ดังที่ศิริภรณ์ เทวะผลิน (2548 : 23) อธิบายว่ามาจากคำว่า Peer ตามพจนานุกรม หมายถึง เท่ากัน เสมอกันหรือการเพ่งดู มองดู ส่วนคำว่า Coach หรือ Coaching หมายถึงผู้ทำหน้าที่สอน ฝึก หรือแนะนำ หรือการสอน การบอก การแนะนำ เมื่อคำว่า Peer Coaching ถูกนำมาใช้ในด้านการนิเทศมีการให้ความหมายไว้ว่า เป็นการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเพื่อช่วยเพื่อนหรือ การนิเทศโดยเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมอาชีพที่มีชื่อ ศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหาร สอดคล้องกับ วัชราน เล่าเรียนดี (2541 : 75) ได้กล่าวว่า การนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเป็นการให้ความช่วยเหลือแนะนำและแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเน้นการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู และเพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูและบุคลากรที่ไม่ใช่บุคคลในสายผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันมาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรือร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

โดยที่ในการปฏิบัติตามโครงการนั้นจะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติร่วมกัน มีการสังเกตการเรียนการสอน วิเคราะห์การสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ตลอดจนร่วมมือกันคิดหาวิธีแก้ไขจุดที่บกพร่อง ให้พัฒนาและดีขึ้นกว่าเดิม

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Peer Coaching) เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในต่างประเทศ มีการนำไปใช้ในการนิเทศการสอนควบคู่ไปกับการนิเทศแบบคลินิกและการพัฒนาบุคลากร (Clinical Supervision) โดยมีทั้งข้อดีและข้อจำกัดหลายประการ ทำให้เกิดการนิเทศขึ้นอีกวิธีหนึ่งคือการนิเทศแบบกลุ่ม (Team Coaching) ซึ่งมีวิธีดำเนินการแบบเดียวกันต่างกันที่บุคคลทำหน้าที่โค้ชหรือผู้หน้าที่นิเทศเท่านั้น

รูปแบบของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (Peer Coaching) สามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ แต่ละรูปแบบสามารถไปปรับใช้ได้ตามจุดประสงค์ของการพัฒนาในแต่ละเรื่อง (Robert and Garston, อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี 2544 : 149) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การฝึกร่วมมือกันสังเกต (Collegial Coaching) เป็นการช่วยให้ครูได้พัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ด้วยตัวเองเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับครูครูกับเพื่อนครู หรือครูกับบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน เป็นการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนอีกแบบหนึ่งที่เน้นการพัฒนาปรับปรุงการสอนโดยการร่วมมือกัน เปิดโอกาสให้เวลาสนทนากันระหว่างครูมากขึ้น การที่มีโอกาสสังเกตการสอนระหว่างเพื่อนด้วยกัน ทำให้รู้จุดบกพร่องและเข้าใจตัวเองมากขึ้น การนิเทศแบบนี้มีพื้นฐานความเชื่อว่าครูสามารถพัฒนาทักษะและวิเคราะห์การสอนของตนเองได้ ถ้ามีโอกาสที่จะฝึกและพัฒนาทักษะต่าง ๆ ดังกล่าว การนิเทศแบบนี้มีเป้าหมายระยะยาวจนกว่าครูจะสามารถแก้ไขตัวเองได้อย่างต่อเนื่องกับการนิเทศแบบการฝึกร่วมมือกันสังเกต มีวิธีการง่าย ๆ คือ การจับคู่กันระหว่างครูในสายวิชาเดียวกันหรือต่างสาขากัน เน้นที่การสังเกตการสอนของกันและกัน โดยเฉพาะประเด็นที่ต้องการเรียนรู้มากที่สุด เน้นเฉพาะจุดที่บกพร่องที่ต้องการแก้ไข ปรับปรุง ผู้สังเกตการสอนจะต้องร่วมมือกับผู้รับสังเกต คิดและตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แตกต่างจากการนิเทศแบบการฝึกเทคนิควิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ (Technical Coaching) ซึ่งผู้สังเกตหรือผู้นิเทศจะเป็นผู้บอกเป็นผู้ตัดสินใจว่าการสอนของครูเหมาะสม หรือถูกต้องเพียงใด ต้องการแก้ไข ปรับปรุงจุดใดบ้าง ผู้ทำหน้าที่นิเทศในรูปแบบนี้จะต้องมีความรู้ ความชำนาญในทักษะต่าง ๆ มากพอสมควร ถ้ามุ่งพัฒนาสภาพการทำงานในโรงเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและบุคลากรต่าง ๆ แล้ว วิธีการนิเทศแบบการฝึกร่วมมือกันสังเกต (Collegial Coaching) เหมาะสมที่สุดที่นำมาใช้ในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการเลือกใช้รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การนำรูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมาใช้พัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ศิราภรณ์ เทวะผลิน (2548 : 24-25) มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การฝึกเทคนิค วิธีการและนวัตกรรมใหม่ ๆ (Technical Coaching) ใช้หลังการฝึกอบรม ทักษะ วิธีการและนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อช่วยให้เกิดการถ่ายโยงความรู้ทักษะต่าง ๆ ขณะปฏิบัติการสอนในห้องเรียนให้มีการนำไปใช้อย่างถูกต้องเกิดประสิทธิภาพสูงขึ้นทั้งในตัวนักเรียนและครูผู้สอน

2. การฝึกร่วมมือกันสังเกต (Collegial Coaching) ใช้ต่อเมื่อต้องการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของครู ส่งเสริมการคิดอย่างอิสระและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียน

3. การฝึกการแก้ปัญหา (Challenge Coaching) ใช้เมื่อต้องการที่จะส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของครู ซึ่งผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ ทักษะในการแก้ปัญหาและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นิเทศหรือผู้สังเกตการสอน อาจเป็นใครที่ไม่ใช่เพื่อนครูหรือครูผู้สอน แต่มีความรู้ประสบการณ์ในการนิเทศทั้ง 2 แบบข้างต้น

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการศึกษาครั้งนี้ใช้การนิเทศรูปแบบการฝึกร่วมมือกันสังเกตเพื่อนำไปปรับปรุงใช้ในการปฏิบัติงานในสภาพจริง เพราะเป็นการเน้นการทำงานร่วมกัน สับเปลี่ยนกันเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ สามารถรับทราบปัญหา ร่วมกันได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งสามารถเสนอแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผลและเป็นไปได้สูงในการนำไปดำเนินการ ดังนั้นการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนจึงเป็นทางเลือกที่ผู้ศึกษาให้ความสนใจนำไปทดลองใช้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เครื่องมือในการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

เครื่องมือที่สำคัญสำหรับกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนคือ แบบสังเกตการสอนและการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอนจะเป็นส่วนสำคัญ ในการนำมาใช้ในการวิเคราะห์การสอนของครู เพื่อจะหาทางแก้ไขปรับปรุงหรือส่งเสริมพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น มิลล์ (Mills 1980, อ้างถึงใน วัชรวิภา เล่าเรียนดี 2544 : 4) ได้เสนอขั้นตอนของการสังเกตการสอนไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. เลือกประเด็นที่จะสังเกต
2. เลือกเทคนิควิธีการสังเกตและบันทึกที่เหมาะสม 1-2 วิธี

3. สังเกตและบันทึก
4. นำเสนอข้อมูล ร่วมกันวิเคราะห์ แปลผลข้อมูล
5. อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็นจากการสังเกต และบันทึก
6. สรุปข้อค้นพบประเด็นสำคัญ หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อการแก้ไขปรับปรุง
7. พิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายและสาระสำคัญ เพื่อการสังเกตในครั้งต่อไป

การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกับการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร ถือเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญมากในทุกหน่วยงาน และมีผู้ที่นำการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน มาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร ด้านการสอน ปรากฏว่าการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนนี้ช่วยให้การฝึกอบรมต่าง ๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการนำกระบวนการ หรือวิธีการนี้ไปใช้ระหว่างการให้การฝึกอบรมและภายหลังการฝึกอบรม เป็นการช่วยส่งเสริม สนับสนุนการนำเทคนิค ทักษะใหม่ ๆ และความรู้ใหม่ ๆ ไปใช้ปฏิบัติจริงได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเพิ่มความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้ร่วมงานอีกด้วยจากเหตุผลดังกล่าว จึงมีการสนับสนุนให้มีการนำการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนไปใช้ประกอบในโครงการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้ร่วมงาน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

1. การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เป็นกระบวนการการทำงาน เคียงคู่กันระหว่างเพื่อนร่วมงาน คอยช่วยเหลือกันและกัน โดยตลอด ซึ่งจะช่วยให้มีการนำเทคนิคทักษะใหม่ ๆ ไปใช้เสริมมากขึ้น
2. เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนไปใช้ในโรงเรียน
3. เป็นการสร้างความสนิทสนม คั่นเคยกันระหว่างบุคลากรร่วมอาชีพ
4. เป็นการช่วยให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเอง
5. เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับครูผู้สอนโดยตรง และมีประโยชน์มากสำหรับผู้นิเทศ ผู้ทำหน้าที่นิเทศ หรือผู้บริหารที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง เกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การนำการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมาใช้ประกอบการพัฒนาบุคลากรจะทำให้การดำเนินการพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างราบรื่น เพราะสามารถนำความรู้ ทักษะต่าง ๆ จาก การฝึกอบรมไปใช้ได้จริงอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้

ทั้งแนวคิดและเทคนิคต่าง ๆ ในการนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง ทำให้ครูผู้เข้าร่วมรู้จักตนเองมากขึ้น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เพื่อหาแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติงาน มากขึ้น

ข้อดีของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ดังที่ ศิริภรณ์ เทวะผลิน (2548 : 26) ได้สรุปไว้ดังนี้

1. ช่วยให้มีการช่วยเหลือแนะนำซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ
2. เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ครูได้ปรับปรุงและพัฒนาการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง
3. เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ทักษะ วิธีสอนซึ่งกันและกัน
4. ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในสายเดียวกันหรือต่างสาขากัน
5. สร้างเสริมสภาพแวดล้อมในโรงเรียน สร้างบรรยากาศในการร่วมมือกันปฏิบัติงาน
6. ช่วยครูตระหนักถึง ความสำคัญและเป้าหมายของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน
7. ช่วยเติมช่องว่างระหว่างครูด้วยกัน ช่วยคลายกฎแห่งความโดดเดี่ยวของครูแต่ละคนช่วยให้ครูรู้สึกว่ามีเพื่อนหัวอกเดียวกัน
8. ช่วยพัฒนาบุคลากร เพราะการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร ด้านการสอนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือการให้คำแนะนำช่วยเหลือกันแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

สำหรับการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนนั้น จะเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำการสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน กำหนดจุดประสงค์ตลอดจนพฤติกรรมที่จะสังเกตร่วมกัน จัดการประชุมก่อนการสังเกต สังเกตการสอน และประชุมหลังจากการสังเกต เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่กัน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญพฤติกรรมที่มี ประสิทธิภาพต่าง ๆ จะช่วยในการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการสังเกตเป็นอย่างดี การเลือกใช้วิธีการสังเกตการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการสอนส่งผลให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การประเมินผลการนิเทศและการสังเกตการสอน

การประเมินผลการนิเทศเป็นกระบวนการที่ต้องการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทราบความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และความสำเร็จในการปฏิบัติการนิเทศตามที่ ครูรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 53) ได้เสนอใช้วิธีการและเครื่องมือที่ครู และผู้นิเทศได้ร่วมกันสร้างขึ้น หรือใช้เครื่องมือ

มาตรฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น ใช้วิธีการทางสถิติ การวิจัย การสังเกต ฯลฯ ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน จะนำมาวิเคราะห์ประสิทธิผลที่ได้ในด้านต่าง ๆ ต่อไป การประเมินดำเนินการดังนี้

1. การประเมินประสิทธิผล

การประเมินประสิทธิผลแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการประเมินสภาพเมื่อเริ่มต้น เป็นการประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มปฏิบัติการนิเทศ เช่น ความพร้อมของครู ระบบการเรียนการสอน หรือคุณภาพในด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว ระยะที่สอง เป็นการประเมินสภาพระหว่างปฏิบัติการ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติการนิเทศเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขได้ทันที หรือปรับปรุงแก้ไขในช่วงเวลาต่อไป ระยะที่สามเป็นการประเมินสภาพเมื่อปฏิบัติการเสร็จสิ้นเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติการนิเทศที่เสร็จสิ้นแล้ว ว่ามีประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือไม่ ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือ ไม่มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรเกิดขึ้นหรือไม่

2. เปรียบเทียบผลที่ได้รับกับเกณฑ์ที่กำหนด

ผลที่ได้รับจากการประเมินการปฏิบัติการนิเทศ จะนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตามเป้าหมาย แล้วพิจารณาตรวจสอบว่า มีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด หรือไม่ มีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะต้องประมวลไว้ให้ชัดเจน

3. รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้เกี่ยวข้อง

ผลการประเมินที่ได้ประมวลไว้นั้น ผู้นิเทศจะต้องรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ทราบ เช่น ผู้บริหาร คณะกรรมการบริหาร และครูผู้สอน เพื่อที่บุคคลดังกล่าวจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหาร จะสามารถให้ความช่วยเหลือได้ในกรณีที่ปัญหา หรือคุณภาพยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจอันเกิดขึ้นจากสาเหตุปัจจัยเบื้องต้น หรือกระบวนการก็ตาม ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครู นั้น ถือว่าเป็นภารกิจหน้าที่ของผู้นิเทศโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอนจะต้องทราบอย่างชัดเจนว่ากระบวนการเรียนการสอนของตนเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดีขึ้นตรงจุดใด

การประเมินผลการนิเทศประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ คือ การประเมินประสิทธิผล การเปรียบเทียบผลที่ได้รับกับเกณฑ์ที่กำหนด และรายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้เกี่ยวข้อง

การสังเกตการสอน

การสังเกตการสอน (Observation) เป็นเทคนิควิธีที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบดังที่ วัชรรา เล่าเรียนดี (2544 : 20) ให้เหตุผล เพราะว่าการสังเกตการณ์สอนนั้นย่อมมีจุดมุ่งหมายมี การบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และแปลความหมายข้อมูล แจ้งให้กับผู้สังเกตได้ทราบหรือ รู้ความเป็นไปต่าง ๆ และการสังเกตการณ์สอนถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของ การปรับปรุงพัฒนาการสอน การสังเกตการสอนจึงประกอบไปด้วยเทคนิควิธีการหลายอย่าง (Techniques) และเป็นทักษะ (Skills) ที่ต้องฝึกปฏิบัติให้มีความชำนาญ สามารถใช้ได้ตรง ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการสังเกตการสอนโดยปกติ จะเป็นการสังเกตในชั้นเรียน ห้องเรียน หรือ ห้องที่มีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้และฝึกปฏิบัติต่าง ๆ การสังเกตการณ์สอนนั้น อาจเป็นการสังเกต ในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน ในสภาพที่เป็นจริง หรือสังเกตจากวีดิทัศน์ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ก็ได้

การสังเกตและการวิเคราะห์การสอน

การนิเทศการสอน เป็นการปฏิบัติงานที่เป็นระบบที่ต้องการวางแผนและดำเนินการเป็น ขั้นตอน ผู้นิเทศจะต้องมีการเตรียม กำหนดจุดมุ่งหมาย และวิธีการดำเนินการ ตลอดจนการเลือกใช้ เทคนิค วิธีการและกิจกรรมการนิเทศต่างๆอย่างเหมาะสม ดังนั้นงานการนิเทศการสอน จึงเป็นงานหนักซึ่งผู้นิเทศจะต้องมีความรู้ มีความสามารถสูงพอที่จะให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หรือทำงานร่วมกับครู เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

การสังเกตการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับ ผู้นิเทศ จะต้องมีความสามารถในการสังเกตการสอน วิเคราะห์การสอน เพื่อจะได้รู้จักครูและ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐาน ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจ เกี่ยวกับวิธีการจัดดำเนินการนิเทศ การดู หรือการฟังมอง ต่างจากการสังเกต เพราะการสังเกตเป็นการดูอย่างพินิจพิจารณา ดูอย่างมีจุดหมาย และมักจะต้องใช้เครื่องมือ ในการบันทึกข้อมูลจากการสังเกต การสังเกตการสอนโดยผู้นิเทศ เป็นการสังเกตที่ดำเนินการในห้องเรียน โดยจะสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรม การเรียนรู้และการตอบสนองของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอนจะเป็นส่วนสำคัญที่จะ นำมาใช้ในการวิเคราะห์การสอนของครู เพื่อจะได้ทราบจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง หรือส่งเสริม พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้กิจกรรมและรูปแบบการนิเทศต่าง ๆ ที่เหมาะสม และที่สำคัญที่สุดในการ นิเทศการสอนนั้น ผู้นิเทศจะต้องพยายามส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือครูสามารถวิเคราะห์ การสอนของตนเองให้ได้ และคิดหาวิธีการที่จะแก้ไขปรับปรุง จุดที่บกพร่องในการจัด การเรียน

การสอนของตนเองให้ได้ ซึ่งวิธีการสังเกตและวิเคราะห์ตนเองของครูสามารถทำได้โดยวิธีการ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกตและวิเคราะห์ตนเอง โดยใช้เครื่องมือช่วย เช่น การฟังเสียง การพูดของตนเองจากเทปบันทึกเสียง การสังเกตตนเองจากการดูวิดีโอที่บันทึกการปฏิบัติงานของตนเองไว้ และการรับฟังข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตพฤติกรรมการสอนผู้นิเทศ หรือผู้ทำหน้าที่นิเทศหรือจากเพื่อนหรือจากผู้เรียน

2. การเชื่อมชั้นเรียนซึ่งกันและกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ซึ่งกันและกัน อาจทำการเชื่อมชั้นเรียนเป็นกลุ่ม หรือคณะ เพื่อสังเกตการสอน และให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันให้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็น การสอนของคนอื่น และการสอนของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยการเปรียบเทียบกับ การสอนของตนเอง

3. ให้จับคู่กับเพื่อนที่สนิทสนมกัน ผลัดกันสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน ให้ข้อมูลย้อนกลับจากการสังเกตการสอน ในด้านต่าง ๆ ที่กำหนด ช่วยกันคิดและวิเคราะห์จุดที่เป็นปัญหา เพื่อหาทาง แก้ไขปรับปรุงต่อไป

4. ใช้การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่ต้องมีการวางแผนการสังเกตการสอน มีการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ แล้วให้ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยให้ทราบปัญหาข้อบกพร่องต่างๆที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง ซึ่งการนิเทศแบบคลินิกเป็นการนิเทศที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ปรับปรุงการสอนและทักษะการสอนโดยเฉพาะและที่สำคัญที่สุดจะต้องดำเนินการ โดยมีการร่วมมือกันอย่างจริงจังระหว่างผู้นิเทศกับครู หรือผู้ทำหน้าที่นิเทศกับครู

ประเภทของการสังเกตการสอน

การสังเกตการสอน และบันทึกการสอนจำแนกได้หลายลักษณะ เช่น โอลิวา (Oliva 1997, อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี 2544 : 25) ได้จำแนกการสังเกตเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสังเกตแบบกว้าง (Global Observation) เป็นการสังเกตอย่างกว้าง ๆ ทั่วไป ไม่เฉพาะเจาะจงในพฤติกรรมประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยปกติจะเป็นการสังเกตหรือวิธีการสังเกตที่ผู้บริหารหรือผู้นิเทศนิยมใช้ เมื่อต้องการสังเกตพฤติกรรมการสอน โดยทั่ว ๆ ไป เป็นการสังเกตโดยภาพรวมของการปฏิบัติการสอนของครู และมักจะใช้ผลการสังเกตและบันทึก ด้วยวิธีการดังกล่าวในการประเมินประสิทธิภาพการสอนของครูด้วยเช่น แบบสังเกตและบันทึกการตรวจสอบรายการ (Checklist) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นต้น

2. การสังเกตแบบเฉพาะเจาะจง (Specific Observation) เป็นการสังเกตและบันทึกเฉพาะพฤติกรรมเฉพาะเหตุการณ์ เช่น การสังเกตบันทึกพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางวาจา ระหว่างครูกับนักเรียนของ แฟลนเดอร์ (FIAC) เป็นต้น

กลีคแมน และคณะ (Glickman and other 1995, อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี 2544 : 25) ได้จำแนกการสังเกตการสอนเป็น 2 ประเภท คือ 1) การสังเกตการสอนเชิงปริมาณ (Quantitative Observation) และ 2) การสังเกตการสอนเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation)

1. การสังเกตการสอนเชิงปริมาณ (Quantitative Observation) วัชราน เล่าเรียนดี (2548 : 186-187) เสนอแนะ การสังเกตการสอนเชิงปริมาณ เป็นวิธีการวัดเหตุการณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ดังนั้น การนิยาม หรือการให้ความหมายของสิ่งที่วัด และประเภทของสิ่งที่วัดต้องชัดเจน และทำที่สุดผลการสังเกตนั้น ต้องสามารถนำมาดำเนินการทางสถิติได้ ในการสังเกตการสอนนั้น ย่อมต้องใช้เครื่องมือ (Instruments) ในการสังเกต ซึ่งอาจจะเป็นเครื่องมือที่มีผู้อื่นสร้างขึ้นแล้ว และนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือเป็นเครื่องมือที่ผู้สังเกตสร้างหรือคิดขึ้นมาเอง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะอย่าง เฉพาะเหตุการณ์ก็ได้ เครื่องมือการสังเกตการสอนเชิงปริมาณนั้น ต้องเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกต และบันทึกเหตุการณ์หรือพฤติกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ทำการสังเกตและบันทึก

เครื่องมือสังเกตการสอนเชิงปริมาณ

- 1) เครื่องมือสังเกตการสอนแบบนับจำนวนความถี่ จำนวนครั้งของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
- 2) เครื่องมือสังเกตการสอนแบบระบุพฤติกรรม ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ
- 3) เครื่องมือการสังเกตการสอน ที่จัดเตรียมแบบฟอร์มที่เป็นแผนผัง
- 4) เครื่องมือสังเกตและบันทึกแบบตรวจสอบรายการ หรือแบบมาตราส่วนประมาณค่า
- 5) เครื่องมือสังเกตและบันทึก แบบเลือกประเภทของคำพูดหรือการพูด จดและบันทึกคำพูดนั้น คำต่อคำตามเวลาที่กำหนด

2. การสังเกตการสอนเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation) การสังเกตการสอนเชิงคุณภาพ (Qualitative Observation) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะได้ข้อมูล การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยที่การสังเกตวิธีนี้ จะใช้เมื่อผู้สังเกตและผู้สังเกตไม่ทราบแน่นอนว่าจะสังเกตบันทึกอะไรบ้างในชั้นเรียน หรือปัญหาการจัดการเรียนการสอนคืออะไร ซึ่งการสังเกตและจดบันทึกแบบพรรณนาความหรืออธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นไปในการเรียนการสอนตามลำดับโดยใช้

ปากกาหรือดินสอและกระดาษ เขียนอธิบายเหตุการณ์ตามที่ปรากฏจะไม่ปนความคิดเห็นใด ๆ ทั้งสิ้น โดยปกติ ถ้าเป็นไปได้ควรจะใช้เครื่องวัดทัศนน์ หรือเครื่องบันทึกเสียงช่วยให้ได้ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น ที่สำคัญข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และบันทึกแบบพรรณนาความ ไม่สามารถจะนำมาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติต่าง ๆ ได้ การสังเกตและบันทึกด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การสังเกตและบันทึกแบบไม่มีส่วนร่วม
- 2) การสังเกตบันทึกแบบสั้น ๆ
- 3) การสังเกตและบันทึกแบบมีส่วนร่วม
- 4) การสังเกตและบันทึกคำพูดเฉพาะอย่าง
- 5) เทคนิควิธีการสังเกต บันทึกโดยใช้เทปบันทึกภาพและเสียง
- 6) การสังเกต บันทึกตามประเด็นคำถาม
- 7) การสังเกตและบันทึกแบบ Journal Writing วิชาทฤษฎีการศึกษาศึกษา
- 8) การสังเกตและบันทึกเฉพาะสถานการณ์

ขั้นตอนในการสังเกตการสอน

มิลล์ (Mills 1980, อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี 2541 : 21) ได้เสนอขั้นตอนของการสังเกตการสอนไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. เลือกประเด็นที่จะสังเกต
2. เลือกเทคนิควิธีการสังเกตและบันทึกที่เหมาะสม 1-2 วิธี
3. สังเกตและบันทึก
4. นำเสนอข้อมูล ร่วมกันวิเคราะห์ แปรผลข้อมูล
5. อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น จากการสังเกตและบันทึก
6. สรุปข้อค้นพบ ประเด็นที่สำคัญ หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อการแก้ไขปรับปรุง
7. พิจารณา กำหนดจุดมุ่งหมาย และสาระสำคัญ เพื่อการสังเกตในครั้งต่อไป

สำหรับการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน จะเปิดโอกาสให้เพื่อน ได้ทำการสังเกตการสอนซึ่งกันและกัน กำหนดจุดประสงค์ ตลอดจนพฤติกรรมที่จะสังเกตร่วมกัน จัดการประชุมก่อนการสังเกต และหลังการสังเกตเพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับแก่กัน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพต่าง ๆ จะช่วยในการกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมสำหรับการสังเกตเป็นอย่างดี การเลือกใช้วิธีการสังเกต ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ อาทิ สั้น และกอล (Acheson and Gall 1997, อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี 2544 : 78-79) ได้เสนอไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วิธีสังเกตพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ

<p>พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Effective Teaching Practice)</p>	<p>วิธีการสังเกต (Methods of Observation)</p>
<p>1. ความชัดเจน แจ่มแจ้งในการสอน (Clarity)</p> <p>2. ความหลากหลายในวิธีสอนและการประเมินผล (Variety)</p> <p>3. ความกระตือรือร้นในการสอน (Enthusiasm)</p> <p>4. การสอนที่มุ่งงาน (Task Oriented Approach)</p> <p>5. หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์แบบลบ (Avoidance of Harsh Criticism)</p> <p>6. สอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและได้คิดมากที่สุด (Indirect Style of Teaching)</p> <p>7. สอนที่เน้นเนื้อหาสาระสำคัญที่จะทดสอบ (Teaching Content Focused on Criterion Test)</p> <p>8. การพูดสรุปแนะนำประเด็นสำคัญ (Structuring Statement)</p> <p>9. ถามคำถามหลาย ๆ หลายระดับ (Question of Multiple Cognitive Levels)</p> <p>10. การชมเชย ส่งเสริม กระตุ้นให้กำลังใจ (Praise and Encouragement)</p> <p>11. การสอนแบบเอกซ์พลีซิท (Explicit Teaching Model)</p> <p>12. การสอนแบบอภิปราย (Discussion Method)</p> <p>13. การใช้เวลาในการสอน (Allocated Time)</p>	<p>1. ใช้เทคนิค Wide Lens (เทปบันทึกเสียง)</p> <p>2. ใช้เทคนิค Wide Lens (เทปบันทึกเสียง)</p> <p>3. ใช้เทคนิค Wide Lens (เทปบันทึกภาพ VDO)</p> <p>4. ใช้เทคนิค Wide Lens (เทปบันทึกภาพ VDO)</p> <p>5. ใช้เทคนิค Selective Verbatim (การให้ข้อมูลย้อนกลับของครู)</p> <p>6. ใช้เทคนิค Time Line (บันทึกปฏิสัมพันธ์โดยใช้ตารางเวลา กำหนดตารางเวลา)</p> <p>7. ใช้เทคนิค Wide lens (จดบันทึกสั้น ๆ ย่อ ๆ)</p> <p>8. ใช้เทคนิค Selective Verbatim (บันทึกคำพูดการสรุป การแนะนำ การออกคำสั่ง ให้ปฏิบัติ)</p> <p>9. ใช้เทคนิค Selective Verbatim (คำถามของครู)</p> <p>10. ใช้เทคนิค Selective Verbatim (การให้ข้อมูลย้อนกลับของครู)</p> <p>11. ใช้เทคนิค Wide lens (จดบันทึกสั้น ๆ ย่อ ๆ)</p> <p>12. แบบตรวจสอบรายการ Check List (ปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ระบุหรือไม่)</p> <p>13. ใช้ตารางเวลา หรือเครื่องมือของ (Stalling Observation System)</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Effective Teaching Practice)	วิธีการสังเกต (Methods of Observation)
14. พฤติกรรมอยู่กับนักเรียน (Student at Task Behaviors) 15. การให้การบ้าน การตรวจการบ้าน (Homework) 16. วิธีการเรียนแบบร่วมมือกัน (Cooperative Learning Method) 17. การใช้คำพูดจูงใจนักเรียน (Use of Value Statements) 18. การให้ความสนใจ เอาใจใส่นักเรียน อย่างเสมอภาคของครู ทั้งเก่ง- อ่อน หลึง – ชาย 19. การจัดการในห้องเรียน (Classroom Management) 20. การปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการสอน 21. การใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ (Curriculum Implementation)	14. ใช้แผนผังที่นั่ง (Seating Chart) จำแนก พฤติกรรมอยู่กับงานแต่ละแบบแล้วเช็คความถี่ 15. ใช้เทคนิค Wide Lens (จดบันทึกสั้น ๆ ย่อ ๆ) 16. ใช้แผนผังที่นั่ง (Seating Chart) สังเกต พฤติกรรมอยู่กับงาน และการเคลื่อนไหวของครู-นักเรียน 17. ใช้เทคนิค Wide Lens (บันทึกสั้น ๆ ย่อ ๆ) 18. ใช้แผนผังที่นั่ง (Seating Chart) สังเกต การพูด การเดิน การปฏิบัติงา 19. ใช้เทคนิค Selective Verbatim เลือก บันทึกเฉพาะคำพูดเพื่อจัดระเบียบในห้องเรียน 20. ใช้เทคนิค Wide Lens (บันทึกภาพ VDO) 21. ใช้เทคนิค Wide Lens (บันทึกแบบ Reflective Journal)

เครื่องมือในการสังเกตการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตการสอนแบ่งไว้หลายประเภท และเรียกชื่อต่าง ๆ กัน ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการใช้ หรือลักษณะพฤติกรรมที่ทำการสังเกต (วัชราน เล่าเรียนดี 2548 : 198-199)

1. การสังเกตและบันทึกเชิงพรรณนา (Narrative or Descriptive Types of Observation) เป็นวิธีการสังเกตและบันทึกพรรณนาเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน โดยทั่วไปหรือเฉพาะเรื่อง แล้วแต่จะตกลงกัน ผู้สังเกตจะมีหน้าที่สังเกต และจดบันทึกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งวิธีการสังเกตและบันทึกนั้นทำได้หลายวิธี คือ

1.1 การสังเกตโดยที่ผู้สังเกตไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน (Detached Open-Ended Narrative Approach) เป็นวิธีการสังเกตและบันทึกข้อมูลของบุคคลทุกคนในห้องเรียน เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือวัสดุต่าง ๆ ที่เป็นจุดที่น่าสนใจ อุปกรณ์ ผู้สังเกตใช้ คือ กระดาษเปล่าและดินสอ หรือปากกาที่ใช้เขียนบนหัวกระดาษ อาจจะเขียนชื่อผู้สังเกต ครู และเวลาที่ทำการสังเกตการบันทึก เริ่มขึ้นทันทีที่ผู้สังเกตเดินเข้าไปในห้องเรียน

1.2 การเลือกสังเกตบันทึกเฉพาะข้อความหรือคำพูด (Selective Verbatim Approach) เป็นวิธีการสังเกตและบันทึกบางข้อความหรือพฤติกรรมบางอย่างเท่านั้น โดยที่ผู้สังเกตจะบันทึกทุกสิ่งที่เห็นและทุกอย่างที่ได้ยินในห้องเรียน ด้วยวิธี Open-Ended Narrative แต่สิ่งที่จดบันทึกในการสังเกตการสอนจะจำกัดตามที่ ได้ตกลงกันไว้ล่วงหน้ากับครู จะบันทึกพฤติกรรมของครู ทุกอย่างที่เป็นพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ การให้การตอบสนองต่อคำตอบของนักเรียนทุกครั้ง หรือการตอบคำถามของนักเรียนหรือการถามคำถามของครู เป็นต้น

1.3 การสังเกตและการบันทึกเหตุการณ์ พฤติกรรมสั้น ๆ ย่อ ๆ (Anecdotal Record) เป็นวิธีการสังเกตและบันทึกเรื่องราวเหตุการณ์เล็ก ๆ น้อย ๆ โดยผู้สังเกตจะต้องเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสั้น ๆ ไม่ปนความคิดเห็นใด ๆ วิธีการสังเกตและบันทึกแบบนี้แบบนี้เหมาะที่สุด เมื่อครูคิดไม่ออกว่าจะสังเกตพฤติกรรมอะไร แต่อาจจะตกลงกับผู้สังเกตอย่างกว้าง ๆ ว่าจะสังเกตครูและนักเรียนบางกลุ่มหรือนักเรียนทั้งชั้น ซึ่งเหตุการณ์และเรื่องราวที่สังเกตเรียงตามลำดับแต่ข้อความที่บันทึกจะต่างกันไป แต่ต้องไม่เป็นการประเมินหรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ

2. การสังเกตบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่ ครูและนักเรียนปฏิบัติ (Categorical Frequency Observation) เป็นวิธีการสังเกตการสอนและการบันทึกแบบแบ่งกลุ่มหรือแยกประเภทของเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมและเช็คจำนวนครั้งของพฤติกรรมที่ปรากฏขึ้นในแต่ละช่วง แล้วนับจำนวนครั้งของพฤติกรรมที่ปรากฏ พฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนสามารถแยกประเภท หรือแยกกลุ่มได้ แล้วนับจำนวนครั้งที่ เหตุการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ปรากฏ

3. การสังเกตและการบันทึกโดยใช้แผนผังที่นั่งบันทึกพฤติกรรม (Seating Chart Observation Techniques) พฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมของนักเรียนสามารถทำการสังเกตและบันทึกผลได้โดยใช้แผนผังที่นั่ง (Seating Charts) เทคนิคการสังเกตและการบันทึกดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า SCORE ซึ่งมาจากคำว่า Seating Charts Observation Record ดังนั้นในการสังเกตซึ่งต้องเตรียมแผนผังที่นั่งของนักเรียนในห้องก่อน โดยปกติครูผู้สอนซึ่งคุ้นเคยกับนักเรียนในห้องเป็นอย่างดี จะใช้แผนผังที่นั่งในการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนได้สะดวกกว่าบุคคลอื่น

4. การสังเกตบันทึกตรวจสอบรายการ (Checklists and Timeline Coding) เป็นวิธีการสังเกตการสอนอีกแบบหนึ่งก็คือ Checklist โดยมีข้อถามต่าง ๆ ให้เด็ก หรือแบบให้มีข้อถามย่อย ๆ ให้ชี้ว่าได้ปฏิบัติหรือมีมากน้อยแค่ไหน หรือมีข้อถามแบบสอบถามให้ตอบ หรือให้เลือกเครื่องมือสังเกตและบันทึกแบบดังกล่าว ก่อนข้างจะเป็นการประเมินผลการปฏิบัติ แม้จะเป็นโครงสร้างรูปแบบที่แน่นอน ถ้าจะนำมาใช้กับการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหรือการนิเทศเพื่อพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู แล้วจะได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียดเท่าที่ควร ถ้าสร้างข้อคำถามได้ไม่ละเอียดพอ

5. การสังเกตและบันทึกตามข้อคำถามที่สร้างขึ้น (Focused Questionnaire Observation) เป็นวิธีการสังเกตการสอน และการบันทึกตามข้อคำถามที่กำหนด โดยเขียนตอบบรรยายตามที่เกิดขึ้นจริง ๆ และสังเกตเห็นในขณะที่กำลังดำเนินการสังเกตอยู่ เช่น การสังเกตการใช้วิธีสอนแบบใหม่ และจุดหมายของการเรียนรู้สามารถนำมาใช้สร้างข้อคำถามเพื่อการสังเกตและบันทึกได้ ดังนั้นผู้สังเกตจะต้องสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูตามข้อคำถามดังกล่าวแล้วตอบข้อคำถามเหล่านั้นได้ตามที่สังเกตได้ ข้อสำคัญจะต้องไม่เสริมความคิดเห็นใด ๆ ของตนเองในการตอบบรรยายข้อคำถามทั้งหมด ข้อคำถามต่าง ๆ อาจจะแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์การสอนและจุดประสงค์การเรียนรู้หรือวิธีสอนที่นำมาใช้

กล่าวโดยสรุปก็คือในการนิเทศการสอน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ จะต้องมีการสังเกตการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ดังนั้น การเลือกใช้เครื่องมือและการสังเกตการสอนที่ดีเหมาะสมนั้นเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่ง โดยเฉพาะครูควรจะได้มีส่วนในการพัฒนาเลือกใช้เครื่องมือสังเกตการสอนที่จะใช้ด้วย

การสังเกตการสอนในห้องเรียนควรคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ ความข้อเสนอแนะของ วัชรรา เล่าเรียนดี (2541 : 16)

1. ผู้สังเกตหรือผู้ทำหน้าที่สังเกตการสอน ควรได้รับการฝึกอบรมและฝึกการสังเกตการสอนมาเป็นอย่างดี (Trained Observer)
2. ครูและผู้สังเกต ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์ ในการสังเกตการสอนอย่างรอบคอบ (Careful Selected Purposes)
3. ดำเนินการสังเกตการสอนอย่างเป็นระบบ (Systematic Observation)
4. วิเคราะห์ผลการสังเกตการสอนอย่างเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ (Reliable Analysis of Results)
5. แปลความ หรือตีความหมายของข้อมูล ที่ได้จากการสังเกตอย่างเหมาะสมถูกต้อง ก่อนตัดสินใจ หรือสรุปผล

การวิเคราะห์การสังเกตการสอน

พฤติกรรมภายหลังการสังเกต เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้ในระหว่างที่ทำการสังเกตการสอน การประเมินผลการสอน และบทเรียนกระบวนการใช้ข้อมูลป้อนกลับแก่ครูและท้ายที่สุดเป็นการประเมินผลกระบวนการสังเกตการสอน การสังเกตและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในชั้นเรียน เป็นสิ่งที่ต้องนำมาอภิปราย เช่น อภิปรายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของจุดประสงค์ สิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต เป็นสิ่งที่ต้องพยายามทำความเข้าใจและสร้างความหมายจากข้อมูลที่ได้ โดยการจัดการข้อมูลประเภทต่างๆอย่างเหมาะสมเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของครู ในขณะที่ครูแนะนำบทเรียน พฤติกรรมที่ใช้ ไม่ใช่คำพูดของนักเรียน ในขณะที่ครูแนะนำบทเรียน พฤติกรรมการใช้คำถามของครู และพฤติกรรมตอบสนองของนักเรียนเป็นต้น

การพิจารณาตัดสินใจให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเกี่ยวกับรูปแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้น โกลด์แฮมเมอร์, แอนเดอร์สัน และกรากิวสกี (Goldhammer, Anderson and Krajewski 1980 : 97-112, อ้างถึงใน ครุรักษ์ ภิรมย์ 2538 : 124) ได้ระบุเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ประการ ดังนี้

1. มีความเด่นชัด เป็นเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ ผลที่เกิดขึ้นกับการเรียนของนักเรียน ความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ที่มีต่อรูปแบบพฤติกรรมอื่น ๆ
2. จัดกระทำได้ เป็นเกณฑ์ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ครูประสบความสำเร็จ ในการพิจารณารูปแบบพฤติกรรมที่ต้องการจะปรับปรุง
3. เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นเกณฑ์ ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับจำนวนรูปแบบพฤติกรรมที่สามารถนำมาพิจารณา ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่

การระบุแบบพฤติกรรมและการตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการนำมาวิเคราะห์ ภายหลังการสังเกตการสอน จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนาวิถีทางที่จะทำให้ได้พบกับ สิ่งที่ต้องการได้อย่างแน่นอนรูปแบบพฤติกรรมหรือความต้องการต่าง ๆ นั้น อาจจะเป็นสิ่งที่ รู้อยู่แล้วหรือยังไม่รู้ก็ได้ หรืออาจเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญหรือไม่สำคัญต่อการเรียน ของนักเรียนก็ได้ถ้าสิ่งที่เปลี่ยนไปนั้นไม่ประสบความสำเร็จยุ่งยากทางอารมณ์แล้วข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวนี้จะเป็นสิ่งที่ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ครูได้

การปรึกษาหารือร่วมกันภายหลังการสังเกตการสอนเป็นส่วนสำคัญของพฤติกรรม ภายหลังการสังเกต หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ครูและผู้นิเทศควรดำเนินการร่วมกัน ดังนี้

1. เปรียบเทียบพฤติกรรมของครูและนักเรียน ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวัง กับ พฤติกรรมที่เป็นจริง

2. ระบุให้ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมของครูและนักเรียน ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวัง กับพฤติกรรมที่เป็นจริง

3. ทำการตัดสินใจในสิ่งที่จะต้องทำ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และพฤติกรรมที่เหมาะสมของครูและนักเรียน ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังกับพฤติกรรมที่เป็นจริง

4. เปรียบเทียบโครงการที่ได้ใช้เป็นเนื้อหาวิชา วัสดุอุปกรณ์การสอน ช่องว่างทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ระหว่างสิ่งที่ได้กำหนดไว้กับสิ่งที่ได้ใช้จริง โดยการระบุความเหมาะสมและความไม่เหมาะสม และแผนงานที่ใช้ต่อไปในอนาคต

5. เปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการเรียน ระหว่างผลการเรียนที่คาดหวัง กับผลการเรียนที่เป็นจริงในการประชุมปรึกษาหารือ ภายหลังจากการสังเกตอย่างเฉพาะเจาะจงบางอย่างนั้น เป็นไปไม่ได้ที่จะประสบความสำเร็จ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดได้ทั้งหมด สิ่งที่ยากขึ้นเป็นไปได้ ก็คือจุดประสงค์เหล่านั้นทำให้กระบวนการนิเทศ โดยการสังเกตมีความชัดเจนยิ่งขึ้น และให้แนวทางต่าง ๆ ในการประชุมปรึกษาหารือภายหลังจากการสังเกตการณ์สอนได้สำเร็จ

บางครั้งครูที่ได้รับการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมการสอนของตน อาจเกิดความตึงเครียดและวิตกกังวลได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็เชื่อได้ว่าความเชื่อใจไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน ความเป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพ ข้อมูลที่เป็นจริงจากการสังเกต ซึ่งครูและผู้นิเทศยอมรับร่วมกัน ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวิเคราะห์และประเมินรูปแบบพฤติกรรมการสอน และดำเนินงานต่างๆร่วมกันของครูและผู้นิเทศที่มีผลต่อรูปแบบพฤติกรรมในอนาคต จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดและความวิตกกังวลใจลงได้ และจะทำให้เกิดการปรับปรุงพฤติกรรมต่อไป

สรุปการสังเกตการสอนเป็นการสังเกตและบันทึกด้วยวิธีใดก็ตาม หรือใช้เครื่องมือประเภทใดก็ตามมีประโยชน์มากมายมหาศาล ในด้านการพัฒนาปรับปรุงการเรียน การสอนของครู ทำให้ครูมองเห็นตนเองมากขึ้น ชัดเจนขึ้น และช่วยให้ครูได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย ของ การสังเกตการสอน จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะช่วยให้ผู้นิเทศและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แผนการจัดการเรียนรู้

คำว่าแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นศัพท์ทางการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นมาในยุคของการปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแต่เดิมนั้นจะใช้คำว่า

“แผนการสอน” แต่เนื่องจากการปฏิรูปการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอนมาเป็นผู้กำกับ และอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

มีผู้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2540 ก : 133) ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง โดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผล

ชัยยง พรหมวงศ์ (2526 : 187) แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดขั้นตอนที่ครูมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในเนื้อหา และประสบการณ์ในหน่วยใด ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535 ก : 1) แผนการเรียนรู้ คือ การนำวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ อุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านวัสดุ อุปกรณ์และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น

สรุปความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดกิจกรรมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้สอนได้ดำเนินกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการสอนหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดีจะนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างราบรื่น และส่งผลการบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ดังนั้น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อผู้สอน แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญสำหรับผู้สอน ดังนี้

1.1 ทำให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องกัน และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ครบถ้วน

1.3 ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนด เพราะการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.4 ทำให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบครอบคลุมเนื้อหา ไม่เกิดความซ้ำซ้อน

1.5 เป็นแนวทางในการทบทวนและวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.6 เป็นแนวทางในซ่อมเสริมและการพัฒนาผู้เรียน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนนั้น เมื่อผู้สอนได้จัดกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว จะมีการประเมินกิจกรรมของแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อมูลจึงเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนทั้งเก่ง ปานกลาง หรืออ่อน และพัฒนาแผนกิจกรรมการเรียนรู้

1.7 เป็นผลงานทางวิชาการของผู้สอน

1.8 เกิดความสะดวกต่อผู้สอนแทนในกรณีที่ผู้สอนไม่สามารถเข้าสอนได้

2. ความสำคัญต่อผู้เรียน การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี นับเป็นส่วนสำคัญต่อผู้เรียน ดังนี้

2.1 ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การสอนหรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อผู้สอน และวิชาที่เรียน เนื่องจากผู้สอนสอนด้วยความมั่นใจ ราบรื่น ผู้เรียนรู้ชัดเจน ก็ส่งผลให้เกิดเจตคติดังกล่าว

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม

3. ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดตัวชี้วัดด้านการเรียนการสอนโดยมีการประเมินการเตรียมการสอนของผู้สอน

ระบบการวางแผนการจัดการเรียนรู้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ต้องพัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบ นับตั้งแต่การศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่มีความจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน ศึกษาผู้เรียน ศักยภาพแวดล้อม และความพร้อมของกำลังคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์ที่ได้คือ แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำสำเร็จแล้ว และผลที่เกิดจากการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ ก็จะเป็นสิ่งบ่งบอกถึงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

ข้อมูลของการวางแผนการจัดการเรียนรู้

ก่อนจัดทำแผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกระดับการศึกษา สิ่งที่ต้องศึกษา ก่อนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้แก่การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษานโยบายการจัดการศึกษา แนวการจัดการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละวิชาหรือกลุ่มสาระ
2. ศึกษาหลักสูตรเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด
3. ศึกษาผู้เรียน เป็นการศึกษาข้อมูลของผู้เรียนเกี่ยวกับระดับการศึกษา อายุ เพศ ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. ศึกษาความพร้อมของปัจจัยได้แก่ สื่อ นวัตกรรม ที่เหมาะสมกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้
5. ศึกษาแนวการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับ นโยบาย แนวดำเนินการการวัด ประเมินผลการเรียนรู้

ข้อมูลประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ จะช่วยให้การวางแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปใช้จริงอย่างได้ผล ดังนั้น ก่อนการวางแผนการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษา เป็นความคาดหวังความมุ่งหวังของชาติ ของหน่วยงาน ในการจัดการเรียนรู้ เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นให้การจัดการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาตัวผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทุก ๆ ด้าน ทั้งกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา การวางแผนการจัดการเรียนรู้ก็ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าว
2. คู่มือครู คู่มือครูเป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อให้แนวทางการสอนวิชาต่าง ๆ อย่างละเอียดมากขึ้น เพราะในคู่มือครู จะให้แนวการสอนเนื้อหาแต่ละบทของวิชานั้น โดยบอกให้ทราบถึงจุดประสงค์ สาระสำคัญ เนื้อหา ขั้นตอนการจัดการกิจกรรม การใช้สื่อการสอนการวัดผลประเมินผล ตลอดจนเฉลยแบบฝึกหัดประจำบท หรือคำถามท้ายบท และบางวิชาจะมีความรู้เสริมสำหรับครูไว้ในคู่มือครูด้วย ดังนั้น คู่มือครู จึงมีประโยชน์ต่อครูเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือครูมักจัดทำโดยหน่วยงานกลาง เช่น กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

3. หนังสือเรียน หนังสือเรียนเป็นเอกสารที่รวบรวมเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการอนุมัติให้ใช้ประกอบการเรียนได้ ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหนังสือเรียนประกอบไปด้วยในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนต้องเรียนเนื้อหาใดบ้าง เนื้อหาใดควรสอนละเอียดเนื้อหาใดควรให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเนื้อหาใดควรเสริมความรู้พื้นฐาน

4. หนังสือส่งเสริมการอ่าน และหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือสองประเภทนี้เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนแต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน โดยหนังสือประเภทนี้จะช่วยส่งเสริมความรู้เพิ่มเติมเฉพาะเรื่องให้แก่ผู้เรียน เช่น หนังสืออ่านประกอบวิชา คณิตศาสตร์ เรื่อง คณิตคิดเร็ว หนังสืออ่านประกอบวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ถ้าผู้สอนสามารถศึกษาให้ครบก่อนเขียนแผนการสอน ก็จะช่วยให้ได้แนวทางการจัดกิจกรรมที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น อาจมอบหมายงานให้อ่านเสริมการเรียนในบทนั้น หรือนำเนื้อหาบางตอนมาให้ผู้เรียนได้อภิปราย ได้ทดลองปฏิบัติในชั้นเรียน เป็นต้น

นอกเหนือจากเอกสารเหล่านี้แล้วยังมีเอกสารอื่น ๆ อีกที่เป็นประโยชน์แก่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เช่น คู่มือวัดผลประเมินผล หนังสืออุเทศก์ ฯลฯ ถ้าครูผู้สอนสามารถศึกษาให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และให้กว้างมากพอ ก็จะเป็นประโยชน์แก่การวางแผนการจัดการเรียนรู้มากเพียงนั้น ผู้สอนจึงควรที่จะศึกษาเอกสารดังกล่าว ก่อนเขียนแผนการสอนจัดการเรียนรู้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน การปฏิบัติการเรียนรู้มุ่งเน้นการให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน การรู้จักหรือมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน มีส่วนช่วยในการจัดทำแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของผู้เรียน ถ้าผู้สอนได้ทราบข้อมูลของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ความสนใจ ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิดต่าง ๆ พฤติกรรมการเรียนรู้ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะพื้นฐาน ฯลฯ และนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ก็จะช่วยให้การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการปฏิบัติการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่มีและนำข้อมูลนั้น ๆ มาประกอบการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ก็จะทำให้ผู้สอนสามารถกำหนดสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่ต้องใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของสื่อและแหล่งการเรียนรู้มากขึ้น

การศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าว จะช่วยให้การวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อศึกษาข้อมูลต่าง ๆ แล้วผู้สอนจึงดำเนินการวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชาเป็นการศึกษาหัวข้อสำคัญ ๆ ของหลักสูตรที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้แก่ 1) จุดประสงค์ของหลักสูตร หรือมาตรฐาน ช่วงชั้น หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) เนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และ 3) แนวกิจกรรมของหลักสูตร

จากหัวข้อหลักของหลักสูตรทั้งสามประการที่ผู้สอนจะต้องแยกแยะให้เกิดความชัดเจนก่อนวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยเป็นแนวทางให้ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร ลักษณะการวิเคราะห์หลักสูตรโดยทั่วไปในปัจจุบันมี 2 ลักษณะ คือ

1. การวิเคราะห์หลักสูตรที่กำหนดไว้ในรูปของคำอธิบายรายวิชาเป็นรูปแบบการกำหนดหลักสูตรที่ให้กับหลักสูตรระดับประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา ก่อนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และหลักสูตรของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การวิเคราะห์หลักสูตรที่กำหนดไว้ในลักษณะของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การวิเคราะห์หลักสูตรที่กำหนดไว้ในรูปของคำอธิบายรายวิชา คำอธิบายรายวิชา เป็นหัวข้อที่กำหนดจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ และแนวกิจกรรมของรายวิชา ผู้สอนต้องแยกแยะให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนว่าหลักสูตรวิชานั้นมีจุดประสงค์ของรายวิชาอย่างไร เนื้อหาสาระที่ต้องเรียนรู้ในวิชานั้น ๆ มีอะไรบ้าง และกิจกรรมที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติในการเรียนรู้วิชานั้น ๆ มีอะไรบ้าง จากนั้นทำการแยกข้อกำหนดต่าง ๆ จากคำอธิบายรายวิชา

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้นั้นแบ่งตามการกำหนดลักษณะในแผนการจัดการเรียนรู้ได้ 3 ลักษณะ คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว อาจเรียกว่าประมวลการสอนหรือกำหนดการสอน (Course Syllabus)
2. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ (Unit Plan)
3. แผนการจัดการเรียนรู้ระดับบทเรียน (Lesson Plan)

แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว (Course Syllabus)

ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว

สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์ (2538 : 224) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ระยะยาวว่า เป็นการวางแผนการไว้อย่างหยาบ ๆ เกี่ยวกับการจัดแบ่งเรียงลำดับหัวข้อที่มีอยู่ในหลักสูตรตลอดหลักสูตร กำหนดระยะเวลาในการสอนของแต่ละหัวข้อและกำหนดการทดสอบ

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 197-198) ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ระยะยาว หมายถึง แผนการสอนหรือ โครงการสอนที่จัดทำขึ้นจากหลักสูตรและคู่มือครู หรือแนวการสอนของกรมวิชาการ โดยการกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญจำนวนคาบเวลาและสัปดาห์ที่สอนไว้ตลอดภาคเรียน หรือตลอดปีการศึกษา ทำให้ผู้สอนทราบว่าภาคเรียนนั้นในแต่ละสัปดาห์ผู้สอนต้องสอนเนื้อหาใดบ้าง และใช้เวลากี่คาบ

สรุปได้ว่าหมายถึงการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนนำเนื้อหาสาระจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร มากำหนดเวลาเรียนตลอดภาคเรียนหรือตลอดปีการศึกษา เพื่อความครอบคลุมเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด และจัดเรียงลำดับเนื้อหาสาระที่ควรเรียนก่อนหลัง เพื่อประโยชน์ของผู้สอนในการจัดวางแผนต่อไป

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว

แผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว เป็นข้อมูลที่มีค่า มีบทบาทสำคัญต่องานบริหารวิชาการ และงานบริหารบุคลากรของสถานศึกษา การกำหนดแผนการเรียนระยะยาว ให้มีคุณภาพ เข้าใจง่าย สำหรับทุกคนจึงเป็นสิ่งจำเป็น นาดยา ปิรันธนานนท์ (2545 : 35) เสนอลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ดังนี้

1. สั้น กระชับรัด การเขียนควรให้สั้น เข้าใจง่าย สื่อสารได้ตรงกัน ไม่ยาวเกิน
2. เค้าโครง หัวข้อ กราฟฟิค ในการเขียนถ้าแสดงข้อมูลเป็นเค้าโครง หัวข้อ หรือใช้ตาราง แผนภูมิต่าง ๆ ประกอบ จะทำให้สื่อสารเข้าใจง่ายเป็นรูปธรรม ดีกว่าการเขียนเชิงพรรณนาด้วยข้อความยาว ๆ ที่ให้รายละเอียดมากมาย
3. ความรู้สึกเป็นกันเอง สบายใจ สำนวน ภาษาที่ใช้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย อ่านแล้วเหมือนหนึ่งผู้เขียน กำลังพูดคุยกับผู้เรียน แม้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว จะเป็นเครื่องมือสื่อสารให้กับคนหลายกลุ่มดังกล่าวมาแล้ว แต่กลุ่มบุคคลที่ควรจะได้ประโยชน์มากที่สุดก็คือ ผู้เรียน ดังนั้น ถ้าผู้เรียนอ่านแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งใด เหมือนกับผู้สอนกำลังพูดคุยกับเขาอยู่ใกล้ ๆ แผนการจัดการเรียนรู้จะเป็นไฟฉายส่องนำทางไปสู่

ความสำเร็จตามที่ผู้สอนต้องการได้ การใช้คำบางคำ เช่น ครู เรา พวกเขา แทนภาษาที่ดูจะเป็นทางการมากเกินไป อย่างเช่นผู้สอน ผู้เรียน นักเรียน จะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเองได้มาก

4. วางแผนเป็นระบบ ข้อมูลที่เขียนในแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว ควรต้องมีการจัดระบบวางแผนหัวข้อต่าง ๆ เป็นอย่างดี ให้ทุกหัวข้อมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง มีความเป็นเหตุเป็นผลกัน โดยตลอด ผู้สอนและผู้เรียนสามารถดำเนินการตามหัวข้อต่าง ๆ ที่กำหนดไว้กันได้

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาว

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระยะยาวโดยทั่วไปผู้สอนต้องมีการวางแผนและเตรียมการ ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดในหลักสูตรอันประกอบด้วย วัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตร ขอบเขตเนื้อหาสาระโดยย่อ
2. จัดเรียงลำดับหัวข้อเนื้อหา โดยพิจารณาประกอบกับเวลาที่กำหนดในหลักสูตร
3. จัดเตรียมกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามแนวหลักสูตร

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ระดับแผนการเรียน (Unit Plan) และแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงหรือรายครั้ง (Lesson Plan) ประกอบด้วยข้อมูลต่อไปนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 ชื่อรายวิชา ระดับชั้น
- 1.2 ชื่อหน่วยการเรียน หัวข้อ เรื่อง บทเรียน
- 1.3 เวลาที่ใช้สอน
- 1.4 ชื่อผู้สอน (ชื่อผู้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้) เนื่องจากปัจจุบันแผนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นข้อมูลที่แลกเปลี่ยนกันใช้ได้ บางครั้งอาจมีผู้จัดทำเพื่อให้ผู้สอนได้เห็นแนวทางและนำไปปรับใช้ ซึ่งอาจมิใช่เป็นผู้สอนอย่างเช่น องค์กร สมาคมวิชาชีพ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน อาจเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สอนได้เลือกใช้ ผู้สร้างแผนก็ควรบอกชื่อสกุลไว้ รวมทั้งที่อยู่ที่อยู่อาจให้ได้ติดต่อกลับมาเพื่อสอบถามหรือให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ

1.5 วันที่สร้างแผนการสอน หรือวันที่ใช้แผนการสอน กรณีที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างแผนไว้ใช้เอง

2. รายละเอียดของแผนการสอน

2.1 มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง ในบริบทของการศึกษาตามมาตรฐาน แผนการจัดการเรียนรู้จะต้องมีการเชื่อมโยงกับมาตรฐานเพื่อเป็นหลักฐานในการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา จึงต้องระบุไว้ด้วยว่า แผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับองค์ความรู้มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้นอะไรบ้าง รายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปถึงการเชื่อมโยงแผนการจัดการเรียนรู้กับมาตรฐาน

2.2 ภูมิหลังแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการกล่าวถึงเหตุผลความเป็นมาว่าทำไมจึงจัดทำแผน เพื่อให้ผู้ที่อาจนำแผนการสอนนี้ไปใช้บ้าง จะได้มีความเข้าใจตรงกับผู้สร้าง และสามารถนำแผนการสอนนี้ไปใช้ได้ตรงกับความต้องการของผู้สร้าง

2.3 แนวคิด สาระสำคัญของแผนการสอน เป็นการกล่าวถึงสาระโดยสรุปเกี่ยวกับแผนการสอนนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวข้อต่าง ๆ ที่จะสอนในแผนการสอนว่าเป็นอย่างไรเกี่ยวกับอะไร ทำไมผู้เรียนจึงควรเรียนเรื่องเหล่านี้

2.4 สภาพแวดล้อมในการนำแผนการสอนนี้ไปใช้ เป็นการกล่าวถึงลักษณะการจัดกิจกรรม การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน การประเมินผล สภาพแวดล้อมในการเรียนหรือสภาพการใช้แผนการสอนนี้ว่าเป็นเช่นไร ผู้ที่จะนำไปใช้ควรต้องรับทราบอะไรบ้าง จึงจะทำให้ใช้แผนการสอนนี้ได้ผลดี

2.5 ความรู้ ทักษะพื้นฐานที่ควรมีก่อน หากการใช้แผนการสอนนี้มีเงื่อนไขบางอย่างที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถบางอย่างมาก่อน จำเป็นที่จะต้องระบุไว้เพื่อผู้ที่ใช้แผนการสอนนี้จะได้รับทราบและเตรียมผู้เรียนล่วงหน้าก่อนใช้แผนการสอนนี้ ขณะเดียวกันแม้ครูจะเป็นผู้สร้างและใช้เองก็ต้องระบุไว้เช่นกัน เพื่อเป็นการเตือนให้ผู้สอนได้ระมัดระวังและเตรียมการก่อนนำแผนการสอนนี้ไปใช้จริง

2.6 จุดประสงค์การเรียนรู้ ไม่ควรมากข้อเกินไป ควรกำหนดจุดประสงค์ที่เป็นผล การเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ ที่ผู้เรียนควรมี ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้มิใช่กำหนดมาจากกิจกรรมการสอนของผู้สอน ควรตั้งคำถามในใจของตนเองว่า ทำไมผู้เรียนจึงควรเรียนเรื่องนี้ เรียนแล้วเขาจะได้ประโยชน์อะไรที่เป็นแก่นแท้ของการเรียนรู้

2.7 ประเด็นคำถามเพื่อการเรียนรู้ เป็นการตั้งคำถาม เพื่อเป็นกรอบทิศทางของการเรียนรู้โดยธรรมชาติการรับรู้ข้อมูลอะไรที่เป็นคำถามจะมองเห็นวิธีการที่จะนำไปสู่คำตอบนั้น ได้ชัดเจนกว่าการเขียนเป็นประโยคบอกเล่า ชัดเจนขึ้นกว่าการกำหนดเป็นจุดประสงค์

2.8 สิ่งที่ต้องเตรียมการล่วงหน้า กล่าวถึงข้อมูลที่จะใช้แผนการสอนนี้ต้องเตรียมล่วงหน้า เช่น สถานที่เรียน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เงื่อนไข ความพร้อมอื่น ๆ ที่จะจัดการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

2.9 สื่อการเรียนที่อาจเป็นสื่อสำหรับผู้สอนและสำหรับผู้เรียนจำนวนที่ต้องจัดเตรียมสื่อให้เท่าจำนวนผู้เรียนที่จะเรียน

2.10 กิจกรรมการเรียนระบุไว้เป็นข้อ ๆ จะทำให้อ่านเข้าใจง่าย

2.11 การประเมินผล ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องวางแผนว่าจะมีวิธีการใดที่จะได้ข้อมูลการเรียนจากตัวผู้เรียน อาจด้วยการสอบ การสังเกตสีหน้าท่าทางของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเรียน พฤติกรรมการเข้าชั้นเรียน การพูดคุยกันในห้องหรือกับผู้สอนเมื่ออยู่นอกห้องเรียน การใช้เวลาว่างการทำงานที่มอบหมาย การใช้เวลาในการทำงานที่มอบหมาย งานเขียน การบันทึก และการสอบถามจากผู้เรียนโดยตรง เป็นต้น

2.12 งานที่มอบหมายเงื่อนไข กำหนดเวลา ได้แก่ การบ้าน โครงการ โครงงานต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้เรียนทำ รายละเอียดลักษณะของงาน เกณฑ์การประเมินคุณภาพงาน ระยะเวลาในการทำและส่งงาน

2.13 การสอบ กำหนดเวลาในการสอบ ลักษณะของข้อสอบ เกณฑ์ในการประเมินผล

2.14 กิจกรรมเสริมอาจเป็นกิจกรรมที่เตรียมไว้สำหรับผู้เรียนก้าวหน้ากว่าเพื่อน ๆ หรือเรียนเสร็จก่อน ก็ให้มีกิจกรรมเสริมที่เขาจะเรียนเพิ่มเติมได้ หรือเป็นกิจกรรมสำหรับผู้ที่ยังอ่อนหรือเป็นกิจกรรมที่ขยายต่อเนื่องจากกิจกรรมหลักที่เรียนกันในห้อง เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมพิเศษเพิ่มเติมตามความสามารถความถนัดของแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม เป็นการขยายหรือทบทวนความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น

2.15 แหล่งค้นคว้า อ้างอิงสำหรับทั้งผู้สอนและผู้เรียนใช้ทั้งที่เป็นแหล่งข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์หรือจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

2.16 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสร้างแผนการสอนนี้ ในกรณีที่ผู้สร้างแผนการสอนนี้ได้รับความรู้หรือแรงบันดาลใจจากใคร ที่ใด ที่นำมาใช้ในการสร้างแผนการสอนนี้ก็ควรระบุไว้เพื่อเป็นการให้เกียรติ และเพื่อให้ผู้ใช้แผนการสอนนี้มีแหล่งข้อมูลเพิ่มเติมที่จะติดตามไปใช้ประโยชน์ได้

2.17 การประเมินแผนการสอน ผู้สอนควรกำหนดแนวการสอนที่สร้างขึ้นนี้จะทราบได้อย่างไรว่ามีคุณภาพหรือไม่ ควรต้องสังเกตหรือใส่ใจในเรื่องอะไรบ้าง และเมื่อได้มีการสอนเสร็จสิ้นไปแล้ว ควรกลับมาทบทวนและบันทึกไว้ในแผนการสอนว่ามีอะไรที่สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี อะไรที่มีปัญหา อุปสรรค เป็นเพราะเหตุใด อะไรที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ตาม

แผนการสอน เป็นเพราะเหตุใด ถ้าต่อไปควรจะทำอย่างไร เพื่อไม่ให้เหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีก หรือทำให้ดีขึ้น ควรเป็นอย่างไร

ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการประมวลหัวข้อต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนการจัดการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าการเขียนแผนมีสาระต่าง ๆ มากมายหลายอย่าง แต่มิได้หมายความว่าแผนการสอน จะต้องประกอบด้วยหัวข้อเหล่านี้ทั้งหมด ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม

แผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียนรู้ (Unit Plan)

แผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียนรู้เดิมเรียกว่าแผนการสอน โดยเมื่อผู้สอน ได้จัดทำประมวลการสอนระดับรายวิชาแล้ว จำเป็นจะต้องจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ระดับหน่วย ต่อไป เพื่อให้มีความชัดเจนต่อการวางแผนการจัดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

พร้อมพรรณ อุดมสิน (2526 : 43) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ของ หน่วยการเรียนรู้ไว้ว่า หน่วยการสอน หมายถึง เนื้อหาวิชาที่แบ่งออกเป็น ส่วน ๆ ในวิชาใด วิชาหนึ่ง โดยเฉพาะ โดยแต่ละหน่วยจะบรรจุหัวข้อเรื่องย่อยที่เกี่ยวข้องกันทั้งในเรื่องเนื้อหาและ จุดประสงค์ใหญ่เป็นหลัก

ดังนั้น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วย จึงเป็นการนำเนื้อหาหัวข้อใหญ่ 1 หัวข้อ มาเขียนแยกแยะหัวข้อย่อย แล้วกำหนดคาบเวลาการสอน กิจกรรมการสอน สื่อการสอน และวิธีการวัดผลประเมินผลของการสอนเนื้อหาหน่วยนั้น ๆ

ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาประมวลการสอนระดับรายวิชา ที่ได้จัดทำไว้แล้ว เพื่อกำหนดเนื้อหาแต่ละ หน่วยจัดเป็นหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย
2. กำหนดคาบเวลาเนื้อหาทั้งหน่วย อาจมีตั้งแต่ 5 ชั่วโมง ถึง 10 ชั่วโมง
3. เขียนสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียน เฉพาะหน่วย สื่อและแหล่งการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกัน

ลักษณะเฉพาะของแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้

1. หน่วยการเรียนรู้ อาจเป็นหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเนื้อหาสาระกลุ่มการเรียนรู้หรือ เป็นหน่วยบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ได้ มีหลักการตั้งชื่อหน่วยโดยยึดสาระสำคัญของ หน่วยการเรียนรู้ และความน่าสนใจของหน่วยการเรียนรู้

2. เวลาเรียน เป็นชั่วโมงการเรียนรวมของทั้งหน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยการเรียนรู้ ใช้เวลามากน้อยแตกต่างกันไปตามเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้
3. สาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด เป็นของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ
4. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นผลที่ต้องการหรือคาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบ หน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยระบุผลการเรียนรู้ไว้กว้าง ๆ เช่น รู้ เข้าใจ ตระหนัก เห็นคุณค่า วิเคราะห์ เป็นต้น
5. สาระการเรียนรู้ เป็นการระบุหัวข้อสาระการเรียนรู้ทั้งหน่วยการเรียนรู้
6. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการระบุหัวข้อสาระการเรียนรู้ทั้งหน่วยการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้กว้าง ๆ ของกิจกรรมทั้ง หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้บางครั้งอาจแยกกิจกรรมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละ ชั่วโมงก็จะทำให้การทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงหรือรายครั้งได้ ง่ายขึ้น ซึ่งในระดับหน่วยการเรียนรู้ยังไม่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เพราะกำหนดไว้ อย่างกว้าง ๆ
8. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการระบุถึงสื่อการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้นั้น ๆ
9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการกำหนดวิธีการและเครื่องมือที่จะใช้ สำหรับการวัดและประเมินผล สำหรับหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

การเชื่อมโยงแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนกับมาตรฐาน

แผนการจัดการเรียนรู้ ที่โดยปกติผู้สอนทำอยู่แล้วนั้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใด มิได้ แสดงถึงการเชื่อมโยงกับมาตรฐาน ดังนั้นในบริบทของการศึกษาตามมาตรฐาน (Standard-based Education) แผนการจัดการเรียนรู้จะต้องสะท้อนให้เห็นการเชื่อมโยงกับมาตรฐาน เพื่อเป็นที่ยืนยันว่าครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน เมื่อผู้เรียนเรียนรายวิชานั้นแล้ว จะมีความรู้ ความสามารถตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานได้

ขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนที่สัมพันธ์กับมาตรฐาน มีดังนี้

1. เลือกหัวข้อ หน่วยการเรียนที่จะสอน ที่สอดคล้องกับชั้นปีที่จะสอน
2. กำหนดประเด็นคำถามเพื่อการเรียนรู้ที่เป็นจุดเน้นของหัวข้อหน่วยการเรียนนั้น

ในกรณีของโครงร่างหลักสูตรที่กำหนดประเด็นคำถามเป็นกรอบไว้ ก็จะเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้สอนในการออกแบบหน่วยการเรียน

3. เลือกองค์ความรู้มาตรฐานและมาตรฐานช่วงชั้น ที่เห็นว่าจะสอดคล้องกับจุดเน้นของหัวข้อ หน่วยการเรียนรู้ไม่น้อย 2 ข้อ จากมาตรฐานกลุ่มวิชานั้น และอย่างน้อยอีก 2 ข้อ จากมาตรฐานกลุ่มวิชาอื่น (หน่วยบูรณาการข้ามกลุ่มวิชา)

4. กำหนดงาน กิจกรรม ที่จะให้ผู้เรียนทำในหัวข้อ หน่วยการเรียนรู้ ที่สอดคล้อง และเป็นไปเพื่อบรรลุมาตรฐานที่คัดเลือกไว้

5. ออกแบบการประเมินงานและกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำ โดยต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่คัดเลือกไว้

6. ทบทวนงาน ที่ออกแบบไว้ทั้งหมดในหัวข้อ หน่วยการเรียนรู้ ว่าทำไมจึงออกแบบหัวข้อหน่วยการเรียนรู้ ทำไมจึงจำเป็นต้องสอนผู้เรียนในหัวข้อ หน่วยการเรียนรู้ หัวข้อ หน่วยการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้มาตรฐานอะไรบ้าง จะทำให้ผู้เรียนได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้อย่างไร และจะทราบอย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุมาตรฐานจากการเรียนหัวข้อ หน่วยการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้บทเรียนหรือรายชั่วโมง (Lesson Plan)

หลังจากผู้สอนได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วยการเรียนรู้แล้ว เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนระดับบทเรียนหรือแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์และประสบผลสำเร็จบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

แผนการสอนระดับบทเรียน หรือรายชั่วโมงเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้น เพื่อให้จัดการเรียนรู้แต่ละชั่วโมง / คาบ แต่เดิมจึงเรียกว่าแผนการสอนประจำวัน หรือบันทึกการสอน ซึ่งจะมีรายละเอียดมากกว่าแผนการจัดการเรียนรู้ระดับหน่วย แผนการจัดการเรียนรู้ระดับบทเรียนเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ทำให้ผู้สอนเห็นภาพขั้นตอนการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนั้นในการเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนจึงเขียนแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป ผู้สอนควรเขียนไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 2 – 3 วัน เพื่อจะได้มีเวลาเตรียมสื่อการสอน สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลประเมินผล

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ระดับบทเรียน มีดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาที่จะสอนในคาบเวลานั้นจากง่ายไปยาก และกำหนดความยากน้อยของเนื้อหา ให้เหมาะสมกับสมรรถภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ศึกษาคู่มือครูและหนังสือเรียนอีกครั้ง โดยเฉพาะเนื้อหาที่จะสอน เพราะในบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ ซึ่งจัดทำโดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมของเนื้อหาที่จะสอนนั้นไว้อย่างละเอียด

3. เขียนหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 สาระสำคัญ หรือ ความคิดรวบยอด ควรเขียนให้ถูกต้องตามหลักการเขียน

3.2 จุดประสงค์ควรเขียนเป็นจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และเรียงลำดับการเกิดพฤติกรรมก่อนหลัง สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จัด

3.3 เนื้อหาวิชา ควรเขียนเป็นหัวข้อ จะเขียนละเอียดมากน้อย ขึ้นอยู่กับความเข้าใจ ของผู้สอนแต่ควรมีรายละเอียดประกอบด้วยไม่ควรเขียนเฉพาะหัวข้อเพียงอย่างเดียว ถ้ามี รายละเอียดของเนื้อหาให้นำไปใส่ในภาคผนวกแนบท้ายแผนไว้

3.4 กิจกรรมการเรียนรู้ ควรแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

3.4.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนและเร้าความ สนใจ ให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น อยากทำ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน ผู้สอน อาจใช้วิธีซักถาม ป้อนคำถาม ปัญหา ให้นักเรียนคิด ไม่ควรใช้เวลาเกิน 10 นาที ของคาบเวลาสอน และควรยึดหลักให้น่าสนใจ ให้ตรงเรื่อง ไม่เปลืองเวลา

3.4.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ต่อจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ถือว่าเป็นขั้นสำคัญที่จะทำ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ผู้เรียนจะปฏิบัติในขั้นนี้มีหลายอย่าง เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การแสดงบทบาทสมมติ การทดลอง ฯลฯ ผู้สอนควรมุ่งจัดกิจกรรมเน้นกระบวนการให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ

3.4.3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของบทเรียน ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุปเพื่อผู้สอนแน่ใจว่าผู้เรียนได้สาระสำคัญหรือเกิดความคิดรวบยอดตรงตามที่กำหนดไว้

3.4.4 สื่อการเรียนการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้สอนใช้ในการสอน ครั้งนั้น ๆ เช่น ภาพ แผนภูมิ แผนที่ ของจริง ของจำลองเครื่องมือทดลองทางวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรเขียนให้ตรงกับกิจกรรมที่จัดแต่ละข้อ

3.4.5 การวัดผลประเมินผล ควรสรุปถึงวิธีการวัดผล เช่น สังเกตจากการตอบ คำถาม จากการเข้ากลุ่มทดลอง จากการตรวจแบบฝึกหัด จากการทำข้อสอบ ฯลฯ ที่สำคัญให้ สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

3.4.6 หมายเหตุ โดยทั่วไปจะเว้นว่างไว้เพื่อให้ใช้ในกรณีที่ผู้สอนต้องการ บันทึกเหตุการณ์อื่น ๆ เพิ่มเติม อาจเป็นการบันทึกปัญหาอุปสรรค การตั้งข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ หลังจากจบการเรียนการสอนแล้วซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการสอนครั้งต่อไป

รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ระดับบทเรียน

สำหรับรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ระดับบทเรียน โดยทั่วไปที่นิยมใช้มี 3 รูปแบบคือ

1. **แบบเรียงหัวข้อ** เป็นรูปแบบที่เขียนองค์ประกอบของแผนเรียงลำดับตั้งแต่สาระสำคัญ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สาระเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และบันทึกเพิ่มเติมต่าง ๆ

2. **แบบกิ่งตาราง** เป็นรูปแบบที่เขียนสาระสำคัญ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม สาระเนื้อหาไว้แบบเรียงหัวข้อ แต่กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลเขียนเรียงลำดับในตาราง

3. **แบบตาราง** เป็นรูปแบบที่เขียนองค์ประกอบด้านสาระสำคัญ จนถึง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไว้ในตาราง ซึ่งทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์สอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้ครบถ้วน

นอกจากนี้แล้วแผนการจัดการเรียนรู้ยังประกอบด้วยใบความรู้ ใบงานและแบบประเมินผลที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละแผน เพื่อผู้สอนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงหรือบทเรียน

จากแผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมงหรือรายครั้ง มีข้อพิจารณาที่แตกต่างจากแผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

1. ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ จะเป็นเรื่องแผนที่บ่งบอกสาระเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละชั่วโมง หรือครั้งที่จัดการเรียนรู้ เมื่อแผนเปลี่ยนไปเมื่อสาระเนื้อหาและ กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนเปลี่ยนไป ชื่อแผนก็ควรเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกัน

2. เวลาเรียนเป็นเวลาที่ใช้ในแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ๆ เช่น ชั่วโมงหรือ 2 – 3 ชั่วโมง เป็นเวลาสำหรับการสอนแต่ละแผน

3. สาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด เป็นสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดของสาระเนื้อหาหรือกิจกรรมในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ จะระบุเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดกิจกรรม และกำหนดเครื่องมือการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้

5. สารระการการเรียนรู้เป็นสาระเนื้อหา หรือกิจกรรมที่ปฏิบัติ ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน
6. กิจกรรมการเรียนรู้ ระบุกิจกรรมการเรียนรู้อย่างละเอียด ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป ซึ่งบางครั้งอาจระบุคำถามหรือตัวอย่าง ของกิจกรรมแต่ละขั้น เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งถ้าผู้สอนไม่ระบุไว้ บางครั้งขณะสอนอาจนึกไม่ออก ทำให้การจัดกิจกรรมสะดวกไม่สะดวกราบรื่นหรือไม่สอดคล้องต่อเนื่องกันได้
7. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่จะต้องใช้ในแผนการศึกษานั้น ๆ
8. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการระบุวิธีการ เครื่องมือสำหรับการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ ที่ผู้สอนสามารถนำเครื่องมือ นั้น ไปใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผนได้ทันที

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี

ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ควรบ่งบอกถึงลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. **เจตคติที่ดี** ผู้สอนควรมีความรู้สึที่ดีต่อการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ไม่ควรมองว่างานการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการสร้างภาระ ความยุ่งยาก เพราะแผนการจัดการเรียนรู้เป็นประโยชน์ทั้งต่อครู ผู้เรียน ผู้บริหาร สถานศึกษา และต่อสังคม ที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ หากครูมีความรู้สึก มีเจตคติที่ดีต่อการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ก็จะทำให้แผนมีคุณภาพ และนำไปใช้ได้จริง
2. **นักวางแผน นักคิด** เช่นเดียวกับประมวลการสอน คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ สามารถสะท้อนความเป็นนักวางแผน นักคิดสร้างสรรค์ของครูผู้สอนได้
3. **เครื่องมือการสื่อสาร** แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสื่อสารความเข้าใจ สำหรับทั้งตัวผู้สอนเอง ผู้เรียน ผู้บริหาร พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน ได้รับทราบว่าโรงเรียนจัดการศึกษาอย่างไร เด็ก เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างไร
4. **เฉพาะเจาะจง ครอบคลุมและพอเพียง** การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ควรต้องระบุ สิ่งที่จะเรียนจะสอน ให้ชัดเจน ครอบคลุม และพอเพียงที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ไม่ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการกำหนดในสิ่งที่กว้างขวางมากเกินไปหรือน้อยเกินไป และไม่เป็นประโยชน์กับผู้เรียน
5. **ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยน** แผนการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เตรียมการไว้ล่วงหน้า ก่อนจะมีการเรียนการสอนจริง ๆ การกำหนดข้อมูลใด ๆ ไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ควรมีความยืดหยุ่นที่

จะสามารถปรับเปลี่ยนแก้ปัญหาได้ ในกรณีที่มีปัญหาเมื่อมีการนำไปใช้หรือไม่สามารถดำเนินการตามแผนการจัดการการเรียนรู้ ก็สามารถปรับเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นได้ โดยไม่กระทบต่อการเรียนการสอนและผลการเรียนรู้ นอกจากนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ควรมีชีวิต นั่นคือ แผนควรมีความทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงที่ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ ดังนั้น หน่วยการเรียนรู้ต่าง ๆ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอให้ทันการ ซึ่งมีผลให้มีการปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ โดยไม่ต้องรอการเปลี่ยนหลักสูตรจึงเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้

6. แปลความตรงกัน ในยุคที่แผนการจัดการเรียนรู้เป็นเหมือนสื่อที่แลกเปลี่ยนการใช้ร่วมกันแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนขึ้นจะต้องสื่อความหมายได้ตรงกัน ระหว่างผู้สร้างและผู้ใช้แผน จึงควรเขียนให้อ่านเข้าใจง่าย นำไปใช้ได้ตรงตามจุดประสงค์ของผู้สร้าง

7. ความสอดคล้องและเป็นลำดับต่อเนื่อง เช่นเดียวกันกับการเขียนกำหนดการสอน ทุกหัวข้อในแผนการสอนจะต้องมีความสัมพันธ์ สืบเนื่อง มีความเป็นเหตุเป็นผลกันและโดยตลอด

8. บูรณาการ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ควรสะท้อนให้เห็นการบูรณาการองค์รวมของความรู้ และการจัดการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน คำว่าบูรณาการในที่นี้ หมายความว่าตั้งแต่การกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่เป็นบูรณาการ เอื้อต่อการนำความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนหน่วยเรียนนั้น การบูรณาการจุดประสงค์ ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย การบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งบูรณาการวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

9. เชื่อมโยงความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง การออกแบบแผนการจัดการเรียนการสอนที่ดีควรสะท้อนให้เห็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่เคยมีอยู่ก่อนมา เชื่อมโยงกับความรู้ประสบการณ์ใหม่ที่จะเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์จากการเรียนในแผนการจัดการเรียนรู้นี้ไปใช้ในชีวิตจริงและกับการเรียนในเรื่องต่อไป รวมทั้งการเรียนในกลุ่มสาระวิชาอื่นด้วย จะดีมาก คุณค่าของแผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาจะต้องมาจากการร่วมมือกันทำของครูทุกคนในโรงเรียน ครูทุกคนต้องรับรู้ว่าในชั้นเรียนเดียวกันนี้ผู้เรียนจะเรียนอะไรบ้างจากกลุ่มต่าง ๆ จึงสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนที่สอนไปสู่กันและกันได้

10. แผนการวิจัย การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เปรียบเสมือนการทำวิจัยที่ครูผู้สอนกำลังเขียน โครงร่างการวิจัย โครงร่างการวิจัยเป็นแผนการวิจัยที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ล่วงหน้าก่อนจะลงมือทำวิจัยจริง ๆ เช่นเดียวกัน แผนการจัดการเรียนรู้ก็เป็นสิ่งที่ผู้สอนออกแบบไว้ล่วงหน้า

ยังไม่ได้ลงมือสอนจริง ๆ สิ่งที่คุณต้องการจะเห็น ต้องการทดลอง ศึกษา ค้นคว้า เพื่อดูว่าผู้เรียนจะมี ศักยภาพและผลิผลของการเรียนรู้เป็นเช่นไร เมื่อเสร็จสิ้นการใช้แผนการจัดการเรียนรู้นี้คืองานวิจัย ของครูผู้สอนงานวิจัยในชั้นเรียนเกิดขึ้นได้จากการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นแผนการวิจัย ที่ผู้สอนทดลองสอนแล้วติดตามประเมินผลว่าเป็นอย่างไร ทดลองปรับปรุงแก้ไข หรือทำให้ดีขึ้น ๆ การทำงานของผู้สอนเช่นนี้ตลอดปี ตลอดภาคการศึกษา ก็จะค้นพบองค์ความรู้จากการเรียน การสอนรายวิชาของคุณครูผู้สอนได้ นั่นคืองานวิจัยที่มีคุณค่า เพราะเกิดจากการปฏิบัติจริงการทดลอง ประเมิน ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาจริง

11. แผนสำรอง แผนเสริม แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนสร้างขึ้นควรมีแผนสำรอง หรือแผนเสริมไว้เพื่อไว้ใช้ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการตามแผนหลักที่วางไว้ได้ และทำให้ การสอนยังคงดำเนินต่อไปได้ หรือในกรณีที่ต้องการสนองความแตกต่างของผู้เรียน ผู้เรียนย่อมมี รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกัน การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย รูปแบบไว้ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนจากกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียน จะทำให้มีโอกาสดูประสพ ความสำเร็จในการเรียนได้มากขึ้น หรือในกรณีที่ผู้เรียนบางคนเรียนรู้ได้เร็ว เสร็จก่อนกำหนด หรือ เรียนได้ช้า ผู้สอนอาจให้เลือกเรียนจากแผนสำรองหรือแผนเสริมเหล่านี้ได้ ดังนั้นแผนการจัด การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเป็นแผนที่คุณสอนคนเดียวสร้างเองตามลำพัง การนำแผนการสอนมาใช้ได้ อย่างยืดหยุ่น ตอบสนองผู้เรียนได้อย่างกว้างขวางเช่นนี้ ต้องอาศัยกำลังคน กำลังสมองของคุณครู ผู้สอนมาร่วมกันจัดทำและนำไปใช้ร่วมกัน จึงจะเป็นแผนการสอนที่คุ้มค่า

ข้อพิจารณาของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

จากประสบการณ์การสอนนักศึกษาในวิชาหลักการสอน พฤติกรรมการสอนรายวิชา ต่าง ๆ การทดลองสอนกรณีพิเศษ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของ นักศึกษา การเป็นวิทยากรอบรมครูประจำการ ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และกรรมการ กลั่นกรองผลงานวิชาการของคุณครู ได้พบเห็นข้อผิดพลาดจากการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ และมีข้อคิดเห็นเสนอแนะ ดังนี้

1. การเลือกรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ จากที่กล่าวไว้ในตอนต้นว่ารูปแบบ ของแผนการจัดการเรียนรู้มี 3 รูปแบบ ทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่าแบบใดถูกต้อง ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว แผนการจัดการเรียนรู้จากที่กล่าวไว้ในตอนต้นแต่ละรูปแบบแตกต่างกัน ในส่วนของแบบฟอร์ม แต่หัวข้อสำคัญ ๆ และกระบวนการ และความสอดคล้องสัมพันธ์ยังไม่มี ความแตกต่างกัน การเขียน แผนการจัดการเรียนรู้แบบเรียงหัวข้อนั้น เขียนง่ายเพราะมีเนื้อที่ของกระดาษกว้าง แต่มีจุดอ่อนใน การพิจารณาความสอดคล้องทั้งแผน ซึ่งถ้าผู้สอนมีความชำนาญและมองภาพของกิจกรรมในแผน

ชัดเจนก็สามารถใช้รูปแบบเรียงหัวข้อได้ แต่ถ้าเป็นรูปแบบตารางมีข้อจำกัดในเรื่องของตารางทำให้เขียนกิจกรรมได้น้อย แต่มีข้อดีที่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของแผนได้ทุกส่วน ข้อดี ข้อจำกัดของรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ นั้น ผู้สอนนำไปเป็นข้อมูลพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง

2. การกำหนดเวลา พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้มากหรือน้อย ไม่สอดคล้องกับเวลาที่กำหนด ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่จัดเป็นเวลา 1 – 2 ชั่วโมง ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลายกิจกรรม ขึ้นสละท่อนและแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้หลังปฏิบัติกิจกรรมมีเวลาน้อย ผู้สอนอาจแลกเปลี่ยนคาบเรียนภายในสัปดาห์นำมาจัดเวลาเรียนแต่ละวิชาให้มากขึ้นใน 1 ครั้ง 3 – 4 ชั่วโมง จะทำให้ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลากหลายต่อเนื่อง เน้นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเองได้มากขึ้น

3. การตั้งชื่อแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน ยึดหัวข้อใหญ่เป็นชื่อแผนย่อย เช่น เรื่องอากาศ แผนย่อยจะเรียนเรื่อง มลภาวะของอากาศ แต่ยังตั้งชื่อแผนย่อยว่าเป็นเรื่องอากาศ ซึ่งผู้สอนควรตั้งชื่อแผนย่อยว่า เรื่องมลภาวะของอากาศจึงจะเหมาะสม

4. สาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะมีสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด เฉพาะเรื่องที่จะจัดการเรียนการสอน แต่บางครั้งผู้เขียนนำเอาสาระสำคัญของหัวข้อใหญ่มาเป็นสาระสำคัญของแผนย่อยแต่ละแผนบางครั้ง หรือนำส่วนรายละเอียดมาเขียนเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนจึงควรกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหาหรือกิจกรรมที่จัดการเรียนรู้ แต่ละแผนให้ชัดเจน เป็นสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดของการสอนในแบบนั้นจริง

5. การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี / รายภาค ในแผนย่อย ผู้สอนบางส่วนนำมาเป็นจุดประสงค์ของแผนย่อย ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ตอบสนองผลการเรียนรู้ได้ไม่กว้างขวาง ดังนั้น จึงควรนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมาย่อเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมย่อย ๆ เช่น ในผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง กำหนดว่า ผู้เรียนสามารถอ่านคำที่มี ล ร ว ควบกันได้ถูกต้อง ในแผนย่อยผู้สอนต้องควรแยกจุดประสงค์เป็นการอ่านคำที่ผสมด้วย ล การอ่านที่ผสมด้วย ร การอ่านคำผสมด้วย ว และการอ่านคำที่ผสมด้วย ล ร ว ซึ่งอาจเป็นแผนย่อยได้ถึง 4 แผนขึ้นไป

จุดผิดพลาดที่พบในส่วนของ การเขียนจุดประสงค์อีกส่วนหนึ่ง คือ จุดประสงค์ที่กำหนดไม่สัมพันธ์กับสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอด ชื่อเรื่องไม่เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดในแผน โดยมีจุดประสงค์มากหรือน้อยเกินไป และจุดประสงค์ไม่เรียงตามลำดับพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ในแผน ดังนั้น จึงควรได้พิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของข้อผิดพลาดดังกล่าวในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

1. สารหรือเนื้อหา สารหรือเนื้อหาที่นำมาเขียนในแผนการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องสอดคล้องกับชื่อเรื่อง เวลา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดและมีการเรียงลำดับ สารหรือเนื้อหาให้สอดคล้องกับลำดับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การเขียนสารหรือเนื้อหาที่เป็นกิจกรรมนั้นให้ระบุกิจกรรมข้อเรียนรู้จากกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา เช่น การเสิร์ฟลูกวอลเลย์บอลมือบน ก็นำวิธีการขั้นตอนการเสิร์ฟลูกด้วยมือบนมาเป็นเนื้อหา เป็นต้น

2. การเขียนกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องพิจารณาให้เกิดการเรียนรู้ครบถ้วนตามที่จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมกำหนด บางครั้งพบว่ากิจกรรมในแผนไม่ปรากฏกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่จุดประสงค์กำหนด เมื่อเขียนกิจกรรมแล้วต้องกลับไปตรวจสอบความครอบคลุม ความสอดคล้องกับสารหรือเนื้อหา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ความคิดรวบยอด เวลาเรียน และชื่อเรื่องของแผน อาจพิจารณากิจกรรมแล้วให้กำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ เช่น มีกิจกรรมกำหนดให้ผู้เรียนทำแผนผังความคิดเรื่อง ก็ไปกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าผู้เรียนสามารถจัดทำแผนผังความคิดเรื่อง ได้ จะทำให้จุดประสงค์และกิจกรรมมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากขึ้น

3. สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กิจกรรมในแผนมีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้แต่ไม่ได้ระบุไว้ในส่วนของสื่อและแหล่งการเรียนรู้ หรือในทางกลับกันบางครั้งกิจกรรมไม่มีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้แต่จะระบุไว้ในส่วนของสื่อและแหล่งการเรียนรู้

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สิ่งที่วัด และเครื่องมือวัดไม่สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้และจุดประสงค์ที่กำหนด หรือพบว่า สิ่งที่วัดไม่ใช่ผลการเรียนรู้ที่สำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการวัดและประเมิน โดยตรวจสอบจากจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนด นอกจากนั้นไปภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้ตลอดรายวิชาหรือสาระการเรียนรู้ ควรใช้เครื่องมือหรือวิชาการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถวัดและประเมินผู้เรียนได้ครบถ้วนและตรงกับสภาพจริง

ข้อพิจารณาในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นจุดสำคัญที่ผู้สอนนำไปใช้พิจารณาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group)

การจัดกลุ่มสนทนาดังที่ มาเรียม นิลพันธุ์ (2547 : 358) ให้ความหมายว่าเป็นเทคนิคหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างลึกซึ้งจากผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีความรู้ มีประสบการณ์ร่วมกัน ในประเด็นที่ต้องการศึกษาโดยมีผู้ดำเนินการสนทนาที่มีความรู้

มีประสบการณ์ร่วมกัน ในประเด็นที่ต้องการศึกษาโดยมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็น การสนทนาและใช้พลวัตกลุ่ม (Group Dynamic) ให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแสดงความคิดเห็น

สำหรับแนวคิดของนักศึกษา ที่กล่าวถึงการจัดกลุ่มสนทนา เช่น วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2531, อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์ 2547 : 358) กล่าวว่า การรวบรวมข้อมูลแบบจัดสนทนากลุ่ม หรือ Focus Group Discussion เกิดขึ้นจากการจัดให้มีการนั่งสนทนากันระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มคนที่ เป็นผู้รู้ (Key Informant) ที่มีลักษณะ ทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลังและ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด จำนวนไม่มากนัก (ประมาณ 6-12 คน) ตามจุดมุ่งหมายของ การศึกษาแต่ละครั้ง และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นดังความคิดเห็น อมรวิษัย นาคทรพร และคณะ (2541, อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์ 2547 : 359) เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและเกิด ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง คำถามที่นักวิจัยสนใจศึกษาได้ดีที่สุด สามารถตอบวัตถุประสงค์ของ การศึกษาได้คำตอบที่เป็นเหตุผลที่ดีที่สุด

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม หมายถึง การสนทนากันระหว่างนักวิจัยกับกลุ่มบุคคลที่มี ประสบการณ์บางอย่างร่วมกัน เช่น ลักษณะของเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือคุณลักษณะภูมิหลัง ต่างๆที่ใกล้เคียงกันที่สุด โดยมีจำนวนผู้ร่วมสนทนาไม่มากนัก (ประมาณ 6-12 คน) ซึ่งจะมีผู้วิจัย เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) จุดประเด็นคำถามที่ต้องการจะศึกษาให้ได้คำตอบตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ดีที่สุด โดยมีการกระตุ้นให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและทัศนคติของ ตนออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ

ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสนทนากลุ่ม

การจัดการกลุ่มสนทนา (Focus Group) ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนา และชักชวน ความเข้าใจในการจัดสนทนา มีผู้วิจัยเป็นผู้นำในการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยกระตุ้น หรือ จุดประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เข้าร่วมสนทนา (Discussant) แต่ละคนแสดง ความเห็นตามประเด็นการสนทนา (Discussion Guideline) ที่ผู้วิจัยเตรียม (มาเรียม นิลพันธุ์ 2547 : 359) และทวิศักดิ์ นพเกษร (2548 : 156) โดยผู้ดำเนินการสนทนา และผู้จัดบันทึกการสนทนา ควรมีคุณสมบัติและหน้าที่ดังต่อไปนี้

บทบาทผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์การเก็บ ข้อมูลและเข้าใจเหตุผล หรือที่มาของคำถามแต่ละข้อเป็นอย่างดี
2. เป็นผู้สร้างสัมพันธภาพ มีความสามารถในการกระตุ้นให้ ผู้ร่วมสนทนาได้พูดคุย อย่างอิสระ ให้พูดโดยไม่มีการชี้นำและพยายามเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาได้มีโอกาสแสดง ความ

คิดเห็นอย่างทั่วถึง ต้องรู้จักตะล่อมกล่อมเกลตา (Probe) ถามผู้เข้าร่วมสนทนาเพื่อให้ได้คำตอบหรือความคิดเห็นที่ลึกซึ้งจากผู้ร่วมสนทนา

3. เป็นผู้ที่ต้องตั้งคำถามทั้งที่กำหนดไว้ในประเด็นการสนทนา และต้องมีศักยภาพและมีความพร้อมในการตั้งคำถามที่มีได้กำหนดไว้ล่วงหน้า ในแนวทางการสนทนา
4. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจุดประเด็นการสนทนา จับประเด็น และสรุปประเด็นการสนทนาได้
5. เป็นผู้ที่ไม่ควรบีบบทบาทในการสนทนามากนัก เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาพูดคุยกันเองมากที่สุด ไม่ผูกขาดการสนทนา
6. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่อบอุ่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เป็นคนที่ร่าเริงแจ่มใส
7. เป็นผู้ที่พูดภาษาพื้นเมืองท้องถิ่นได้ ในกรณีที่จัดกลุ่มสนทนากับผู้เข้าร่วมสนทนาที่เป็นคนท้องถิ่น

บทบาทผู้จัดบันทึกการสนทนา

1. เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดบันทึกคำพูดของผู้ร่วมสนทนา และบรรยากาศการสนทนา กิริยา พฤติกรรมของผู้ร่วมสนทนา
2. เป็นผู้ทำแผนผังการร่วมเข้าร่วมสนทนา
3. เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นการสนทนา
4. เป็นผู้ที่ยคอยเตือนผู้ดำเนินการสนทนาในการตั้งประเด็นการสนทนา

ขั้นตอนในการจัดสนทนากลุ่ม มาเรียม นิลพันธุ์ (2547 : 323) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. กำหนดประเด็นคำถาม หรือข้อเรื่องที่จะศึกษา
2. กำหนดผู้ร่วมสนทนา โดยผู้วิจัยจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ในการเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาไว้ล่วงหน้าตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้เข้าร่วมสนทนาภายในกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน
3. จัดเตรียมแนวทางในการสนทนา
4. ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลเบื้องต้น ก่อนจัดกลุ่มสนทนา เพื่อทำความรู้จักกับชุมชน และสอบถามข้อมูลเบื้องต้น
5. ต้อนรับผู้ร่วมสนทนา อย่างอบอุ่นด้วยบรรยากาศที่เป็นกันเอง
6. แนะนำผู้วิจัย อธิบายจุดมุ่งหมายของการสนทนา และเริ่มสนทนา
7. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็นคำถาม ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มและปิดการสนทนา

8. จัดเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

อุปกรณ์และปัจจัยต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องบันทึกเทปและบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป ของที่ระลึก และอาหารว่าง ผู้วิจัยดำเนินการอย่างเป็นระบบ

ข้อดีของการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม โดย ทวีศักดิ์ นพเกษร (2548 : 155)

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายภายในเวลาที่จำกัด และมีการตรวจสอบข้อมูลกันเอง (Triangulation)
2. ทำให้ได้รายละเอียดของข้อมูลที่สมาชิกกลุ่มรับรู้ร่วมกันอยู่แล้ว ทั้งครอบคลุม มีสีสันความหลากหลาย
3. ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน / ประเด็นสำคัญ / สภาพปัญหา ซึ่งต้องการนำไปดำเนินการ อย่างใดอย่างหนึ่งภายในเวลาสั้น ๆ
4. ประสิทธิภาพที่ได้เหมาะสมกับเวลาและทรัพยากร (Cost-Effectiveness)

ขีดจำกัดของการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม

1. ประเด็นที่อ่อนไหวทางสังคม (Socially Sensitive) ซึ่งเก็บข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม อาจได้ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุม เนื่องจากอิทธิพลของกลุ่มหรือความวิตก / ความกลัว / ความอายจากการอภิปรายในประเด็นเหล่านี้ อย่างไรก็ตามการกำหนดลักษณะภูมิหลังของสมาชิกกลุ่มอย่างเหมาะสม อาจทำให้สามารถใช้การสนทนากลุ่มเก็บข้อมูลเหล่านี้ได้มากขึ้น
2. การสนทนากลุ่ม จะใช้เวลาไม่เกินหนึ่งชั่วโมงต่อการสนทนา แต่ครั้งหากสนทนากลุ่มนานเกินไป จะเกิดความอ่อนล้าทั้งกับสมาชิกกลุ่ม และนักวิจัยที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้บันทึกข้อมูล ประเด็นหลัก (Topics) ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแต่ละครั้ง จึงไม่ควรเกินกว่า 10 คำถาม
3. ประเด็นที่มีความเป็นส่วนตัวมากไม่เหมาะสมในการนำมาสนทนา
4. การสนทนากลุ่มเหมาะสมกับการค้นหาสภาพพื้นฐานรวมๆ / ประเด็นหลักของปัญหาที่ต้องการศึกษา แต่ไม่เหมาะสมกับการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความซับซ้อนของชีวิต หรือการวิเคราะห์แบบจุลภาค (Microanalysis) ของความแตกต่างด้านต่าง ๆ โดยละเอียด
5. อิทธิพลของกลุ่มอาจทำให้สมาชิกกลุ่มบางคน ไม่กล้าสื่อสารความเห็น / ประสบการณ์ที่แปลกแยกแตกต่างไปจากสมาชิกส่วนใหญ่ เพราะเกรงการเกิดปฏิกิริยาเชิงลบกับตน
6. การสนทนากลุ่มเหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มที่มีภูมิหลังคล้ายคลึงกันแต่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน สมาชิกกลุ่มที่มีสัมพันธภาพ / รู้จักกันมาก่อนอาจไม่สะดวกใจในการอภิปรายบางประเด็นภายในกลุ่ม

7. ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มต้องเป็นผู้ที่มีทักษะกระบวนการกลุ่ม หากขาดทักษะดังกล่าว จะเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มเท่านั้น ไม่ใช่การสนทนากลุ่ม อย่างไรก็ตามทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝึกฝนได้

การสนทนากลุ่มเป็น การอภิปรายโต้ตอบอย่างอิสระ ระหว่างสมาชิกในกลุ่มสนทนา เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงที่ประหยัดเวลา ซึ่งการจะได้ข้อมูลดังกล่าวขึ้นอยู่กับผู้วิจัย ได้วางแผนเตรียมการต่าง ๆ อย่างมีระบบ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ศิริภรณ์ เทวะผลิน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พบว่าครูมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความพอใจการจัดการเรียนรู้ของครู

สุทธิศักดิ์ ศรีสมบุรณ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และวิธีสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ ครูมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และวิธีสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ อยู่ในระดับสูง ความคิดเห็นว่าการนิเทศการสอนมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกขั้นตอนของวิธีสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนแบบร่วมมือ รวมทั้งทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เพิ่มขึ้น และช่วยพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียน ช่วยทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น มีความรอบคอบ และสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

เชษฐ ฝิวละอ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา การนิเทศแบบร่วมมือกันของครูเพื่อพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ผลการวิจัย พบว่า ครูมีพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอนด้านทักษะทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะและความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น และครูต้องการให้มีการขยายผลการนิเทศและดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

สุพิชฌาย์ แสงสี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้านการแก้ไข โจทย์ปัญหาของนักเรียนเพิ่มขึ้น สมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพิ่มขึ้น นักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียน

การสอนของครู และครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดี พอใจและเห็นประโยชน์ของการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

อรวรรณ เหมือนสุดใจ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การนิเทศการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา พบว่า 1) หลังจากที่ครูผู้สอนได้รับการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ครูมีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถเรื่องการวิจัยในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนความคิดเห็นของครูผู้สอนเรื่องการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมีความเห็นว่า การนิเทศการสอนเทคนิคนี้ช่วยให้ครูสามารถทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ประสบผลสำเร็จและการวิจัยในชั้นเรียนมีส่วนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนทุกระดับชั้นก่อนและหลังการวิจัยในชั้นเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของครูสอนตามลำดับขั้นตอน และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น

จุฑารัตน์ ทิมนาค (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ พบว่า 1) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ มีความรู้สึกที่ดีที่ได้รับการนิเทศอยู่ในระดับมาก สามารถนำความรู้มาปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาแนวคิดและพัฒนาทีมงานได้ในระดับมาก รวมทั้งแก้ปัญหาการเรียนการสอนได้ในระดับมาก 2) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย มีความคิดเห็นที่ดีต่อการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีสมรรถภาพการเรียนรู้วิชาภาษาไทยด้านการอ่านสูงขึ้น 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีความคิดเห็นที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของครู และ 5) ผู้นิเทศภายในและภายนอกโรงเรียนเห็นด้วยอย่างมากต่อกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

อรณรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลสุธีธร จังหวัดนครปฐม ในด้านตัวนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางด้านคณิตศาสตร์สูงขึ้น ส่วนด้านความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า มีความรู้สึกที่ดีและมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของครู ส่วนในตัวครูผู้สอนพบว่า ครูมีพัฒนาการด้านการสอนสูงขึ้น และครูมีความพึงพอใจและเห็นประโยชน์ต่อการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

งานวิจัยต่างประเทศ

ทีสแอล (Testill 2006 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการเรียนรู้การเชื่อมโยง สนับสนุนทางสังคม ของนักเรียนจากผู้นิเทศการสอนเป็นการสร้างขวัญ กำลังใจตามทฤษฎีที่ผู้นิเทศบันทึกไว้ และความคิดเห็นจากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่าการนิเทศการสอนทำให้มีผลการเรียนรู้สูงขึ้นสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่ดีต่อการนิเทศการสอน และผู้นิเทศได้แนะนำสนับสนุนช่วยเหลือ ส่งผลให้ผลการเรียนรู้ดังกล่าวสูงขึ้นเป็นการสร้างความเชื่อถือ สร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งมีการบันทึกการรับการนิเทศการสอน ผลการศึกษาแตกต่างกันเนื่องจาก เพศ อาชีพ ผู้บังคับบัญชา

โรเจอร์ (Roger 2002 : 62) ได้ศึกษาเรื่อง ผลจากการยอมรับตนเองของครูและการถ่ายทอดความคาดหวังของครูในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการร่วมกันฝึกหัด พบว่า การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมีผลกระทบต่อยอมรับของครูเพื่อตอบสนองความก้าวหน้าในวิชาชีพ และทำให้ครูมีโอกาสแบ่งปันช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียนการสอน นอกจากนี้การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนยังเกิดประโยชน์อย่างมากในห้องเรียน

สรุป

การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีเอกสารมีหัวข้อที่สร้างเสริม และขยาย แนวคิด และทำความเข้าใจในการทำวิจัยดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน นโยบายทางการนิเทศการสอนของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศการสอน การประเมินการนิเทศ การสังเกตการสอน การจัดกลุ่มสนทนา การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม บริบทของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งเพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 4 ส่วน คือ 1) ระเบียบวิธีการวิจัย 2) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3) เครื่องมือการวิจัย และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูล

ระเบียบวิธีการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ประกอบด้วย แหล่งข้อมูล ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้การวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย

1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 กลุ่มการสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนประกอบด้วย

1.2.1 ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 10

คน

1.2.2 หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน

1.2.3 ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 24 คน

1.3 การสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความถูกต้องและสมบูรณ์ของรูปแบบ ประกอบด้วย คีษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1 คน รวม 8 คน

1.4 ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน

2. **ตัวแปรต้น** ได้แก่ แนวคิดการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการประเมินการนิเทศ

3. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4. **ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม** ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการสร้างคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 ดำเนินการทดลองคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดของขั้นตอน การดำเนินการวิจัยไว้ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development) การพัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research) การทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development) การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งข้อคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน
4. นำข้อมูลพื้นฐานที่ศึกษามาดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการนิเทศการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน ด้วยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และทำหน้าที่นิเทศการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 6 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน โดยใช้แบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องและการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังตารางที่ 14 ในภาคผนวก ค หน้า 196 เท่ากับ 1.00

การวิเคราะห์จากแบบสอบถาม

วิเคราะห์แบบสอบถาม ด้วยค่าร้อยละ (%) และนำเสนอแบบพรรณนาความสรุปวิธีดำเนินการวิจัยในชั้นที่ 1 ไว้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปวิธีดำเนินการศึกษาในชั้นที่ 1

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษา หลักสูตร แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับนิเทศและ	ศึกษา	เอกสาร	ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบ พรรณนาความ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
การจัดการเรียน การสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและ หลักการนิเทศ การเรียนการสอน การสร้างแบบสอบถาม			
2. เพื่อศึกษาสภาพ การนิเทศและการ จัดการเรียน การสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ ข้อคำถามการนิเทศ การเรียนการสอน แบบเพื่อนนิเทศ เพื่อน	การตอบสอบถาม	1. คีษานิเทศก์ 10 คน 2. หัวหน้ากลุ่มสาระ สังคมศึกษา 6 คน 3. ครูสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 24 คน	แบบสอบถาม ร้อยละ (%) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน (Development)

การพัฒนารูปแบบและหาประสิทธิภาพของรูปแบบนิเทศการดำเนินการนิเทศและคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งแบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศการดำเนินการแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนและคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับครูผู้สอนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตรวจสอบประสิทธิภาพโดยวิธีการระดมสมองในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย คีษานิเทศก์กลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จำนวน 1 คน รวม 8 คน และพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และหา ประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คนดังนี้

วิธีดำเนินการ

1. การสร้างและพัฒนาแบบการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ โดยวิเคราะห์และสรุปข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มการสอบถามซึ่งเป็น ศึกษานิเทศก์ จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ จำนวน 6 คน และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ จำนวน 24 คน รวม 40 คน เกี่ยวกับรูปแบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอน ได้ รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นการเตรียมการวางแผนการนิเทศ จำนวน 8 ข้อ ขั้นดำเนินการนิเทศ จำนวน 4 ข้อ ขั้นวัดและประเมินผลกานิเทศจำนวน 3 ข้อ และขั้นให้ข้อมูลย้อนกลับ จำนวน 7 ข้อ

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาคู่มือและดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน โดยมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) การสังเกตการสอน 3) วิเคราะห์การสอน และ 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. พัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย คำชี้แจง เนื้อหาสาระ ใบบาง แบบสังเกตการสอน

4. พัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สร้างขึ้นเพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน ในด้านความรู้ที่ได้รับจากศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในห้องเรียน ความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยให้คะแนน 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

5. การประเมินคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เมื่อสร้างโครงร่างคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แล้วจัดดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ ความเหมาะสมของโครงร่างแบบการนิเทศการเรียนการสอน โดยการสนทนากลุ่มโดยพิจารณากำหนดรายละเอียดดังนี้

1) สิ่งที่ต้องตรวจสอบ

1.1 ความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ความจำเป็น สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

1.2 ความสอดคล้องของส่วนประกอบของการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนพิจารณาว่าสอดคล้องกับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือไม่เพียงใด

2) ผู้ตรวจสอบคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์กลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 คน รวม 8 คนโดยการสนทนากลุ่ม

5. การประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนสำหรับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ ดังตารางที่ 15 เท่ากับ 1.00

สรุปการพัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development) การพัฒนาคู่มือการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และแบบสอบถามความคิดเห็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
1. การสร้างและพัฒนา รูปแบบการดำเนินการนิเทศ การเรียนการสอนแบบ เพื่อนนิเทศเพื่อน	สร้างรูปแบบและดำเนินการ การนิเทศ	ผู้วิจัย	รูปแบบและการ ดำเนินการนิเทศ
2. เพื่อสร้างคู่มือการนิเทศ การเรียนการสอนแบบ เพื่อนนิเทศเพื่อนใน	สร้างคู่มือ	ผู้วิจัย	คู่มือการนิเทศ การเรียนการสอน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม			
3.พัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน	การสร้างแบบสอบถาม	ผู้วิจัย	แบบสอบถามความคิดเห็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการดำเนินการและคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศ เพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ	- การสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน	1)ศึกษานิเทศก์ คน 2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 3 คน 3) ครูผู้เชี่ยวชาญกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 1 คน รวม 8 คน	- การสนทนากลุ่ม - การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis) บรรยายในรูปแบบของความเรียง
5.ประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา	ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน	แบบตรวจสอบความสอดคล้อง

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research) การทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การทดลองใช้รูปแบบการดำเนินการนิเทศคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา โดยนำคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและสอบถามความคิดเห็นด้านความรู้ที่ได้รับจากศึกษาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อน

นิเทศเพื่อน การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในห้องเรียน ความพึงพอใจต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์

เพื่อทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่สร้างขึ้นโดยผู้ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง

ประชากรที่ในการทดลองครั้งนี้เป็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน

วิธีการดำเนินการ

ผู้วิจัยได้นำคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไปทดลองที่โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2 โดยดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมการทดลองรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยดำเนินการจัดเตรียมประชุมชี้แจงพร้อมทั้งประสานงานจัดเตรียม วัสดุอุปกรณ์
2. การดำเนินการใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยการศึกษาคู่มือ ปฏิบัติ นิเทศการเรียนการสอนเป็นคู่ ๆ โดยสลับกันเป็นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศการเรียนการสอน
3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปดำเนินการสอบถามความคิดเห็นกับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของครูในด้านความรู้ที่ได้รับจากศึกษาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน การนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในห้องเรียน ความพึงพอใจต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปการประเมินผลและการปรับปรุงคู่มือการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถสรุปการดำเนินการ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research) ทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาที่มีต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	1. ทดลองใช้ คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกับครูกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 2 คู่ 2. สอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบและคู่มือการ นิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสง วิทยาจำนวน 4 คน	1. คู่มือการนิเทศ การเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2. แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Development) การประเมินผลและปรับปรุง

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินและปรับปรุงการนิเทศการเรียนการสอนเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รูปแบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนรวมทั้งความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนที่มีต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน

วิธีการดำเนินการ

การประเมินและปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนจากการทดลองสอนจริงในด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รูปแบบ และการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนจากความคิดเห็นของครูต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน โดยครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน ต่อไปดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปรุ่นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development) การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบและการดำเนินการนิเทศรวมทั้งคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินงาน	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
เพื่อประเมินและปรับปรุงการนิเทศการจัดการเรียนการสอนจากการทดลองสอนจริงในด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รูปแบบและการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน รวมทั้งความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ฯ	การประเมินและปรับปรุง	ผู้วิจัย	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การรายงานผลการศึกษา

การรายงานผลการศึกษาเป็นขั้นตอนระหว่างการรายงานผล เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการ ผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการศึกษาลับร่างเพื่อเสนอขออนุมัติจัดพิมพ์และรายงานผลการศึกษาลับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม ใช้สอบถาม ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อให้ได้สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อคำถามการดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีเนื้อหาของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อมูลในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการอบรม ศึกษาดูงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) สื่อ / แหล่งเรียนรู้
- 4) การวัดผลและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อคำถามการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นเตรียมการ
- 2) ขั้นดำเนินการ
- 3) ขั้นประเมินผล
- 4) ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ

โดยนำข้อมูลที่รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลเพื่อนำมาใช้ในการสร้างคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้วิจัยสร้างคู่มือการนิเทศที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์จากการสอบถามศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อสร้างเป็นแบบสังเกตการสอน โดยแบบสังเกตมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) แบ่งเนื้อหา ในการสังเกตออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ของการสอนคือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุปรวม 3 ขั้นตอน

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาสร้างคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบสังเกตการเรียนการสอนมาจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Session) โดยมีเครื่องมือ คือ ประเด็นการสนทนา ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสนทนาและซักซ้อมความเข้าใจในการจัดสนทนา มีผู้วิจัยเป็นผู้นำในการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยกระตุ้น หรือจุดประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เข้าร่วมสนทนา (Discussant) แต่ละคนแสดงความคิดเห็นตามประเด็นการสนทนา (Discussion Guideline) ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ดังต่อไปนี้ 1) การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อครู นักเรียน โรงเรียน 2) สภาพ/ปัญหาของการนิเทศการสอนในปัจจุบัน ผู้นิเทศการสอน ครูผู้รับการนิเทศ 3) คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมีความเหมาะสม/สามารถนำไปใช้ได้ในฐานะผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ และ 4) ข้อเสนอแนะของการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

3. แบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

- 1) ความรู้ด้านรูปแบบนิเทศการเรียนการสอนการดำเนินการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน
- 2) การนำความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ การนำความรู้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามแผนการจัดการเรียนรู้
- 3) ความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและปรับปรุง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ในส่วนของ แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การดำเนินการนิเทศการเรียนการสอนแบบ เพื่อนนิเทศเพื่อน คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน แบบสอบถามความ คิดเห็นสำหรับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามนี้นำมาใช้ ในขั้นตอนศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อคำถามการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อน นิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อคำถามการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อน นิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างดังรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม การจัดการเรียน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อคำถามการนิเทศการเรียนการสอนแบบ เพื่อนนิเทศเพื่อน ศึกษาการสร้างเครื่องมือจากงานเอกสาร หนังสือ วารสาร และวรรณกรรมที่ เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลเพื่อกำหนดเป็น โครงสร้างของเครื่องมือและ ขอบเขตเนื้อหาโดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมและเที่ยงตรงตามเนื้อหา แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อมูลในด้าน เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการอบรม ศึกษาดูงาน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ รายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) การวางแผนการจัด การเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 4) การวัดผลและประเมินผล และ ตอนที่ 3 ข้อคำถามการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นดำเนินการ 3) ขั้นประเมินผล 4) ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ และ ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ขั้นที่ 3 เสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ผู้ควบคุมการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับปรุง แบบสอบถามให้มีประสิทธิภาพ ตามคำแนะนำของอาจารย์ ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ขั้นที่ 4 เสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับคือ

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน + 1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน - 1

การวิเคราะห์ข้อมูล ความเหมาะสมสอดคล้องของ เนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คำนวณค่าตามสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

และปรับปรุงแบบสอบถามให้มีประสิทธิภาพ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นที่ 5 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์ จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจำนวน 6 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน สรุปได้ดังแผนภาพที่ 2

2. การสร้างคู่มือนิเทศการเรียนรู้การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

การสร้างคู่มือนิเทศการเรียนรู้การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนซึ่งเป็นนิเทศการเรียนรู้ การสอน แบบสังเกตการสอนของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎีแนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้อคำถามการนิเทศการเรียนรู้การสอน การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และการจัดการเรียนการสอนการจัดการเรียนรู้การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

แผนภาพที่ 2 สรุปลขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและแบบสอบถามมาประมวล เพื่อกำหนดเป็น โครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหาของการนิเทศการเรียนรู้การสอน โดยขอคำแนะนำจาก อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ขั้นที่ 3 สร้างคู่มือการนิเทศการเรียนรู้การสอนตามขอบเขตที่กำหนด และนำ โครงร่างคู่มือไปจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการนิเทศการเรียนรู้การสอน โดยผู้ศึกษากำหนดประเด็นการสนทนาและชักจูงความเข้าใจในการจัดสนทนา มีผู้ศึกษาเป็นผู้นำ ในการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยกระตุ้น หรือจุดประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการจูงใจให้ ผู้เข้าร่วมสนทนา (Discussant) แต่ละคนแสดงความคิดเห็นตามประเด็นการสนทนา (Discussion Guideline) ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ ผู้เข้าร่วมสนทนา จำนวน 10 ท่าน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์จำนวน 4 ท่าน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 ท่าน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1 ท่าน และผู้วิจัย จำนวน 1 ท่าน และผู้ช่วยวิจัย จำนวน 1 ท่าน

การสร้างแบบสนทนากลุ่ม

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนประเด็นที่ได้จาก แบบสอบถามในขั้นที่ 1
2. นำข้อมูลที่ประมวลแล้วเป็น โครงร่างแบบการนิเทศการเรียนรู้การสอน เพื่อกำหนด เป็นประเด็นการสนทนากลุ่ม
3. นำประเด็นสนทนากลุ่มที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ขั้นเตรียมการ

1. ผู้ศึกษา เตรียมประเด็นการสนทนาที่ได้ จากการสัมภาษณ์และพิจารณากำหนด ผู้เข้าร่วมสนทนา
2. ผู้ศึกษากำหนดวัน เวลา สถานที่ กับผู้เข้าร่วมสนทนา และแจ้งประเด็นการสนทนา ให้ทราบล่วงหน้า
3. เตรียมอุปกรณ์เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป ของที่ระลึก และอาหารว่าง

ขั้นดำเนินการสนทนา

1. ผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับการนิเทศการเรียนรู้การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีผู้ช่วยในการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 คน โดยมีหน้าที่ในการจด บันทึกการสนทนา (Note Taker) จำนวน 1 คน ถ่ายรูปและอำนวยความสะดวกในการสนทนากลุ่ม 1 คน

2. กำหนดผู้ร่วมสนทนา ประกอบด้วย คีษานิเทศก์กลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอน กลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1 คน รวม 8 คน

3. ต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และจัดการสนทนากลุ่ม

4. แนะนำผู้ศึกษาแนะนำวัตถุประสงค์ของการจัดกลุ่มสนทนา สร้างบรรยากาศ ความเป็นกันเองกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และเริ่มการสนทนาตามประเด็นการสนทนากลุ่ม สรุประเด็นอีกครั้งเพื่อสร้างความเข้าใจตรงกัน

5. เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็นคำถาม ผู้วิจัยกล่าว ขอบขอบคุณและมอบของที่ระลึกแก่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มและปิดการสนทนา

6. จัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบนิเทศการสอน

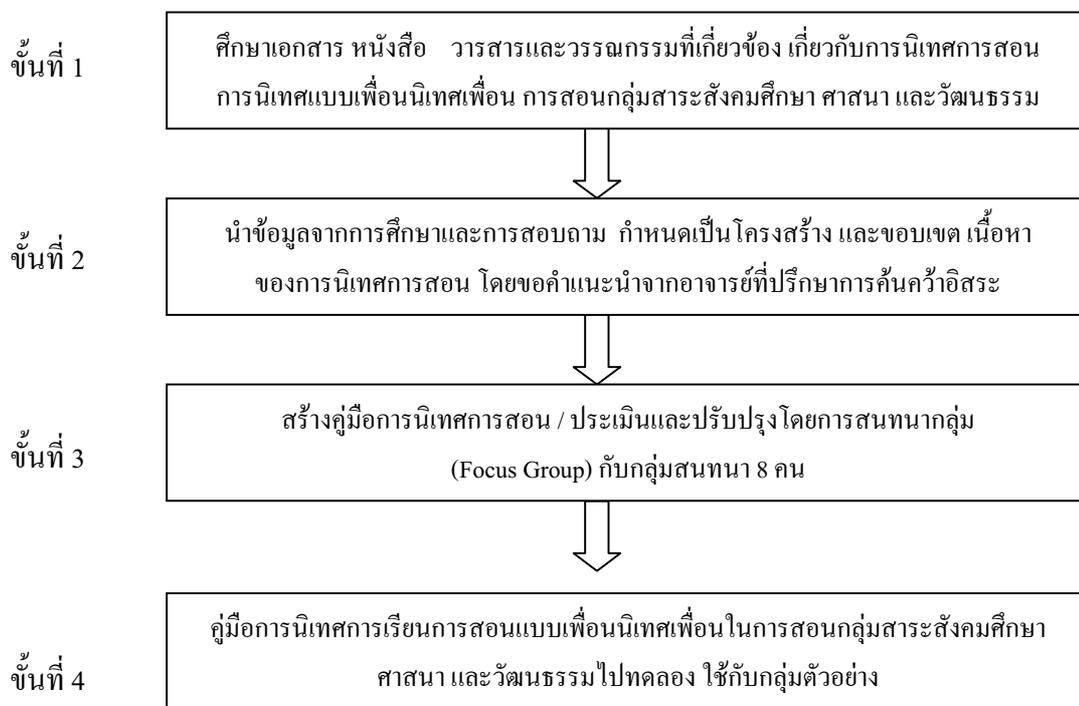
ขั้นที่ 4 นำคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ครูกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน

การสร้างคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สรุไปได้ดังแผนภาพที่ 3

3. การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นสำหรับครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา สร้างขึ้นเพื่อศึกษาถึงพัฒนาการของครู ในด้านความรู้ที่ ได้รับการนำความรู้มาปฏิบัติ ความพึงพอใจรูปแบบการนิเทศการสอน และการปฏิบัติการนิเทศ การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนใน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

แผนภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการนิเทศการสอน

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัย รวมทั้ง สัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการเรียนการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตเนื้อหา โดยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 1) ในด้านความรู้ด้านกระบวนการนิเทศการสอน กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน 2) การนำ ความรู้ที่ได้รับมาปฏิบัติ การนำความรู้มาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามแผน การจัดการเรียนรู้ และ 3) ความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ใน การสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและ ปรับปรุง

ขั้นที่ 3 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระตรวจเพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรณีศึกษา การเรียน การสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และผู้เชี่ยวชาญให้ตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อความสมบูรณ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แล้วนำแบบสอบถามไปสอบถามความคิดเห็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา สรุปได้ดังแผนภาพที่ 4

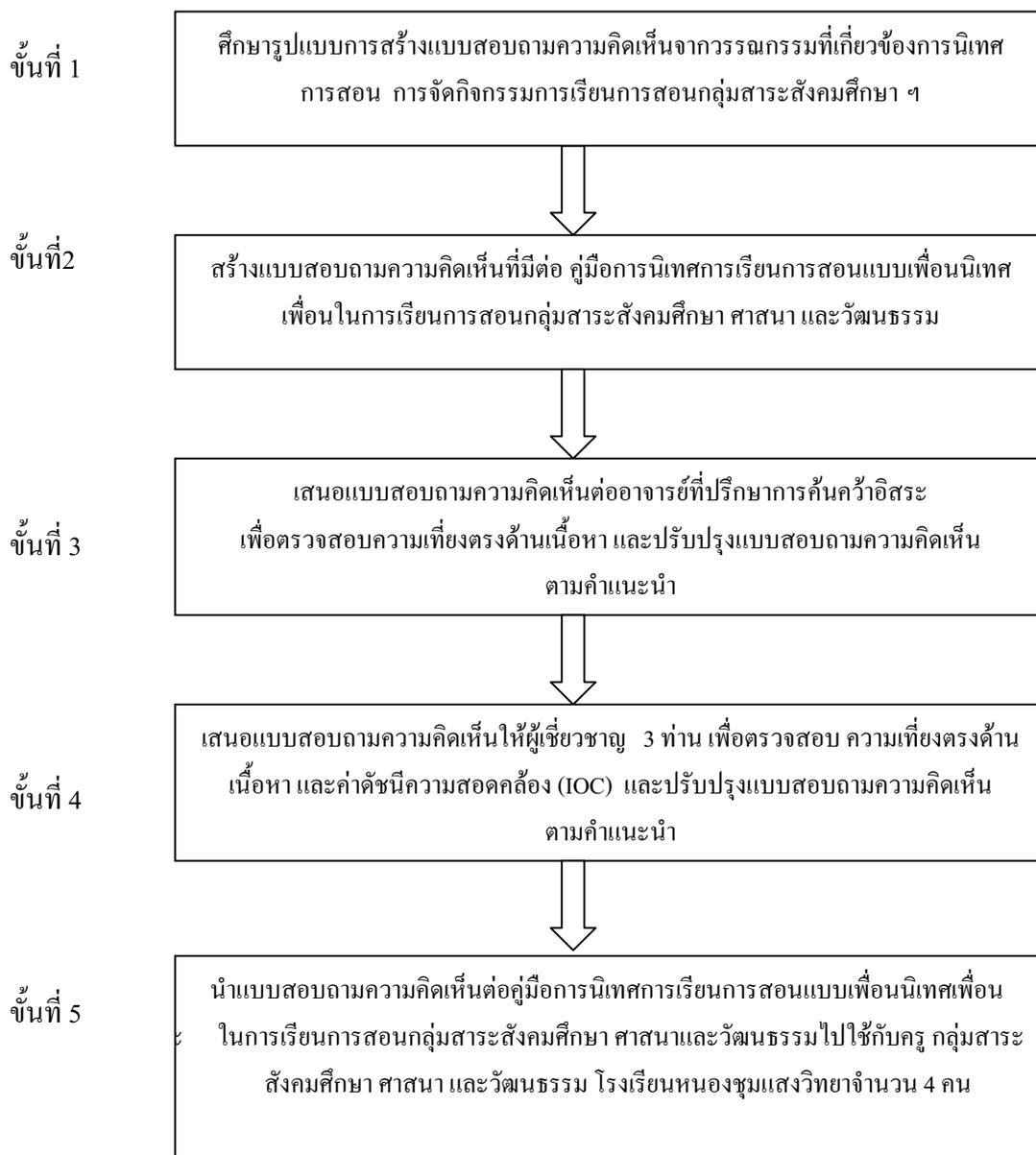
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือซึ่งออกจากรับรองวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ไปยังผู้บริหารของโรงเรียนที่เป็นประชากร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. สอบถาม ศิษยานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เป็นการสนทนาเพื่อประเมินและปรับปรุงคู่มือกรณีศึกษาการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินรายการด้วยตนเอง และเป็นผู้บันทึกการสนทนา และถอดเทปบันทึกเสียงการสนทนา
4. การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนคณะครูผู้สอนจับคู่กันนิเทศการสอน โดยผู้วิจัยประชุมชี้แจง และแจกเอกสารการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน มีการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ตามขั้นตอนที่กำหนด
5. แบบสอบถามความคิดเห็นครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากคณะครูผู้สอน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยกำหนดให้ศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นหน่วยวิเคราะห์ข้อมูล (Unit of Analysis) หลังจากการสอบถาม

แผนภาพที่ 4 สรุปการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมในการสร้างรูปแบบการนิเทศการสอน นำรูปแบบดังกล่าวไปจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ข้อมูลจากการจัดกลุ่มสนทนา มาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้นิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมกับกลุ่มตัวอย่างและสอบถามความคิดเห็นต่อรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน เป็นการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนมาจัดระเบียบข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการอบรม ศึกษาคุณา ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ 1) การวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 4) การวัดผลและประเมินผลและกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นดำเนินการ 3) ขั้นประเมินผล และ 4) ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ และข้อเสนอแนะโดยมีการ วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (%) และมีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายในรูปของความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมจากการนิเทศการเรียนการสอน โดยการวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ (%) และมีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) บรรยายในรูปของความเรียง

3. วิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปความเรียง

สรุป

การวิจัยเรื่อง การศึกษาแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาโดยมีศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 40 คน และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน เป็นแหล่งข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ข้อคำถาม การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน 2) คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม 3) การจัดกลุ่มสนทนา และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สรุปได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปการดำเนินการวิจัยการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การดำเนินการ	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/การวิเคราะห์ข้อมูล
1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1) ศึกษาเอกสาร 2) สร้างแบบสอบถาม 2) สอบถาม	1) ข้อมูลเอกสาร 2) ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ 10 คน หัวหน้ากลุ่ม สาระ สังคมศึกษาฯ 6 คน และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ 24 คน	1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ 2) แบบสอบถามร้อยละ (%) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ
1) การพัฒนาคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน 2) การพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอน	1) การสนทนากลุ่ม 2) ตรวจสอบความสอดคล้อง	1) ศึกษานิเทศก์ 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ 3 คน และครูผู้เชี่ยวชาญกลุ่ม สาระสังคมศึกษาฯ 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน	1) การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 2) การสอบถามความสอดคล้องและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
การทดลองใช้คู่มือการนิเทศการเรียนการสอน	การทดลองใช้คู่มือการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม - การสอบถามความคิดเห็น	ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จำนวน 4 คน	1) คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) แบบสอบถามความคิดเห็นค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
การประเมินและการปรับปรุงตรวจสอบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา	- ดำเนินการประเมินและปรับปรุง	ผู้วิจัย	วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิจัยแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การศึกษาเป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แหล่งข้อมูลการศึกษาประกอบด้วย 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสอบถาม จากศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน 3) การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ 2 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2 คน รวมจำนวน 8 คน 4) การทดลองภาคสนาม ประกอบด้วยครูสอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 3 คน และ 5) ความคิดเห็นของครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการทดลองที่โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรีในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ระหว่างวันที่ 18 ถึง 26 กุมภาพันธ์ 2551 เป็นเวลา 6 วัน โดย ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานสภาพและข้อมูลทั่วไปของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมหลังจากรับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 5 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปเป็นตารางวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน และครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน รวมทั้งหมด 40 คน

ตารางที่ 7 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน และ ครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน รวมทั้งหมด 40 คน

ข้อ	สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.	เพศของผู้แบบสอบถาม		
	- ชาย	11	27.50
	- หญิง	29	72.50
	รวม	40	100.00
2.	อายุของผู้แบบสอบถาม		
	- น้อยกว่า 30 ปี	-	-
	- ระหว่าง 30 - 40 ปี	-	-
	- มากกว่า 40 ปี	40	100.00
	รวม	40	100.00

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ข้อ	สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3.	วุฒิการศึกษา		
	- ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
	- ปริญญาตรี	25	62.50
	- ปริญญาโท	15	37.50
	- ปริญญาเอก	-	-
	รวม	40	100.00
4.	ประสบการณ์ในการนิเทศการสอนและการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		
	- น้อยกว่า 5 ปี	2	5.00
	- ระหว่าง 5 - 10 ปี	3	7.50
	- มากกว่า 10 ปี	35	87.50
	รวม	40	100.00
5.	การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน		
	- ไม่เคย	-	-
	- เคย	40	100.00
	- น้อยกว่า 5 ครั้ง	1	2.50
	- ระหว่าง 5 - 10 ครั้ง	1	2.50
	- มากกว่า 10 ครั้ง	38	95.00
	รวม	40	100.00
6.	เข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน		
	- ไม่เคย	18	45.00
	- เคย	22	55.00
	- น้อยกว่า 5 ครั้ง	4	18.19
	- ระหว่าง 5 - 10 ครั้ง	10	45.45
	- มากกว่า 10 ครั้ง	8	36.36
	รวม	40	100.00

จากตารางที่ 7 พบว่าศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน และครูผู้สอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 24 คน รวมทั้งหมด 40 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 เพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 ด้านอายุพบว่า ทั้งหมดทุกคนมีอายุมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านการศึกษา พบว่าผู้ตอบ แบบสอบถาม มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 และมีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาโท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50

ด้านประสบการณ์ในการนิเทศการสอนและการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการนิเทศการสอนและการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มากกว่า 10 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีประสบการณ์ในการนิเทศการสอนและการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระหว่าง 5-10 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 และมีประสบการณ์ในการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00

ด้านประสบการณ์การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระ ฯ และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมส่วนใหญ่ทุกคนผ่านการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และศึกษานิเทศก์หัวหน้ากลุ่มสาระ ฯ และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมส่วนใหญ่ ผ่านการการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มากกว่า 10 ครั้ง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 95.00 และผ่านการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระหว่าง 5-10 ครั้ง และน้อยกว่า 5 ครั้ง เท่ากัน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

ด้านประสบการณ์การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอนพบว่า ศึกษานิเทศก์หัวหน้ากลุ่มสาระ ฯ และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ผ่านการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 ส่วนใหญ่ผ่านการการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน ระหว่าง 5-10 ครั้ง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 45.45 ผ่านการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอนมากกว่า 10 ครั้ง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 36.36 และผ่านการการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน น้อยกว่า 5 ครั้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 18.19 ตามลำดับ และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ

วัฒนธรรมส่วนใหญ่ไม่ได้รับการประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตารางที่ 8 สภาพการนิเทศการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของท่าน ท่านดำเนินการนิเทศ การสอนในขั้นตอน ต่อไปนี้ในประเด็นใดบ้าง		
	1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้		
	1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร	16	100.00
	1.2 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	16	100.00
	1.3 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน	11	68.75
	1.4 การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน	4	25.00
	1.5 การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	15	93.75
	1.6 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้	10	62.50
	1.7 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	11	68.75
	1.8 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน	8	50.00
	1.9 การจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล	7	43.75
	2. การจัดการเรียนการสอน		
	2.1 การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	16	100.00
	2.2 การจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการเรียนรู้	10	62.50
	2.3 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม	12	75.00
	2.4 การจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง	12	75.00
	2.5 การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	5	31.25
	2.6 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์	9	56.25
	2.7 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย	14	87.50
	2.8 การจัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้จาก ICT	4	25.00
	2.9 การจัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	15	93.75
	2.10 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญา	14	87.50

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	3. สื่อ / แหล่งเรียนรู้		
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	16	100.00
	3.2 การพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน	8	50.00
	3.3 ใช้สื่อ / แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	11	68.75
	3.4 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน	10	62.50
	3.5 ประเมินผลหลังการใช้สื่อ	2	12.50
	4. การวัดและประเมินผล		
	4.1 วัดและประเมินสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	10	62.50
	4.2 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องผล การเรียนรู้ที่คาดหวัง	4	25.00
	4.3 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลทางด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	11	68.75
	4.4 การใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึง ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล	13	81.25
	4.5 ประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	14	87.50

จากตารางที่ 8 พบว่าศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ นิเทศการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในชั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การนิเทศการสอนทางด้านการวิเคราะห์หลักสูตร และ ด้านการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้เท่ากันทุกคนคิดเป็นร้อยละ 100.00 การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ด้านการวิเคราะห์ ความต้องการของผู้เรียน และด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากัน จำนวน 11 คน คิดเป็น ร้อยละ 68.75 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ด้านการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ด้านการจัดเตรียม เครื่องมือวัดและประเมินผล จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 และด้านการวิเคราะห์ความ ต้องการของชุมชนจำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 25.00

การจัดการเรียนการสอนศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ นิเทศการจัดการเรียน การสอน ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านการจัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ด้านการจัด

การเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย และ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา
 เท่ากัน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม และด้าน
 การจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากันจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00
 ด้านการจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ด้านการจัด
 การเรียนรู้เน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25
 ด้านการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 และ
 ด้าน การจัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้จาก ICT จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ศีษยานิเทศก์และหัวหน้ากลุ่มสาระฯ นิเทศการจัดการเรียนการสอนใน
 ด้านสอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้
 ที่หลากหลาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ด้านใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของ
 นักเรียน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ด้านการพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน
 จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และด้านประเมินผลหลังการใช้สื่อ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ
 12.50

การวัดและประเมินผลเรียนรู้ ศีษยานิเทศก์/หัวหน้ากลุ่มสาระฯ นิเทศการจัดการเรียน
 การสอนในทางด้านการประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 14 คน
 คิดเป็นร้อยละ 87.50 ด้านการใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล
 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25 ด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ด้านวัดและ
 ประเมินผลทางด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ
 68.75 ด้านวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ
 62.50 และด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวน
 4 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

ตารางที่ 9 สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของครู
 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.	การจัดการเรียนการสอนของท่าน ท่านดำเนินการในชั้นตอนต่อไปนี้ อย่างไรบ้าง		
	การวางแผนการจัดการเรียนรู้		
	1.1 ดำเนินการศึกษาหลักสูตร	24	100.00
	1.2 ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	24	100.00
	1.3 ดำเนินการ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน	24	100.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
	1.4 ดำเนินการ วิเคราะห์ความต้องการของชุมชน	8	33.33
	1.5 ดำเนินการออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	24	100.00
	1.6 ดำเนินการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้	24	100.00
	1.7 ดำเนินการเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	24	100.00
	1.8 ดำเนินการจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน	24	100.00
	1.9 ดำเนินการจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล	24	100.00
2.	การจัดการเรียนการสอน		
	2.1 จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	24	100.00
	2.2 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้	20	83.33
	2.3 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมกลุ่ม	24	100.00
	2.4 จัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง	18	75.00
	2.5 จัดการเรียนรู้สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	16	66.67
	2.6 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์	19	79.17
	2.7 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมที่หลากหลาย	22	91.67
	2.8 จัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จาก ICT	13	54.17
	2.9 จัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	24	100.00
	2.10 จัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และ ภูมิปัญญา	24	100.00
	3. สื่อ / แหล่งเรียนรู้		
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	24	100.00
	3.2 พัฒนาสื่อ ICT ให้สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน	15	62.50
	3.3 ใช้สื่อ / แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	20	83.33
	3.4 ใช้สื่อ/ แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	11	45.83
	3.5 ประเมินผลหลังการใช้สื่อ	8	33.33
	4. การวัดและประเมินผล		
	4.1 วัดและ ประเมินตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	24	100.00
	4.2 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	13	54.17
	4.3 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลทางด้าน ความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	14	58.33
	4.4 ใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคล	15	62.50
	4.5 ประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	17	70.83

จากตารางที่ 9 พบว่าครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวังเท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 และด้านการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

การจัดการเรียนการสอนครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมควรจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม จัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาเท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 ด้านจัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 79.17 จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากันจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 จัดการเรียนรู้สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และจัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จาก ICT จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17

สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 การพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 45.83 และประเมินผลหลังการใช้สื่อ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

การวัดและประเมินผลเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านวัดและประเมินสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.80 ด้านการใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 58.33 และด้านการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลทางด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.17

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่อข้อคำถามการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.	ถ้าโรงเรียนที่ท่านไปนิเทศการสอนมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ท่านคิดว่าจะนิเทศการสอนตามขั้นตอนต่างๆ ในประเด็นใดบ้าง		
	ขั้นเตรียมการ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะ ปฏิบัติร่วมกัน	16	100.00
	1.1 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน		
	1.2 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	15	93.75
	1.3 ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	14	87.50
	1.4 ร่วมกันศึกษาค้นคว้านวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาตามศักยภาพนักเรียน	10	62.50
	1.5 ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ	9	56.25
	1.6 ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	9	56.25
	1.7 ร่วมกันเตรียมการ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้	5	31.25
	1.8 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน	14	87.50
	ขั้นดำเนินการ		
	2.1 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ	15	93.75
	2.2 ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน	16	100.00
	2.3 ดำเนินการนิเทศการสอน / สังเกตการสอน	16	100.00
	2.4 การสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ	10	62.50
	ขั้นประเมินผล		
	3.1 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ	13	81.25
	3.2 ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ การนิเทศการสอน	11	68.75
	3.3 ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ	16	100.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
	ชั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ		
	4.1 นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน	9	56.25
	4.2 แลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน	16	100.00
	4.3 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศการสอน ในครั้งต่อไป	13	81.25
	4.4 ติดตามผลการนิเทศการสอน	7	43.75
	4.5 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็นของครู	8	50.00
	4.6 รักษามาตรฐานการสอนที่มีประสิทธิภาพ	7	43.75
	4.7 วางแผนเกี่ยวกับบทเรียนต่อไป	3	18.75

จากตารางที่ 10 พบว่าศึกษานิเทศก์ และหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนชั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ชั้นเตรียมการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอนเท่ากัน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 ร่วมกันศึกษาค้นคว้านวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาตามศักยภาพนักเรียน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ และร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) เท่ากัน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 และร่วมกันเตรียมการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

ชั้นดำเนินการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติ ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน และดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการณ์สอน เท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 93.75 และการสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50

ชั้นประเมินผลผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25 และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ การนิเทศการสอน คิดเป็นร้อยละ 68.75 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25

ชั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศ การสอน ในครั้งต่อไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 81.25 นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 56.25 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็น ของครู จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 ติดตามผลการนิเทศการสอน และรักษามาตรฐาน การสอนที่มีประสิทธิภาพ เท่ากัน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 และการวางแผนเกี่ยวกับ บทเรียนต่อไปจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่อข้อคำถาม การนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.	ถ้าโรงเรียนมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ท่านคิดว่า ในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ควรมีประเด็นใดบ้าง		
	ขั้นเตรียมการ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควร จะ ปฏิบัติร่วมกัน		
	1.1 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	20	83.33
	1.2 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	18	75.00
	1.3 ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน	24	100.00
	1.4 ร่วมกันศึกษาค้นคว้านวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอนพัฒนาตามศักยภาพนักเรียน	24	100.00
	1.5 ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ	20	83.33
	1.6 ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	24	100.00
	1.7 ร่วมกันเตรียมการ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้	19	79.17
1.8 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน	17	70.83	
2.	ขั้นดำเนินการ		
	2.1 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ	21	87.50
	2.2 ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน	24	100.00
	2.3 ดำเนินการนิเทศการสอน / สังเกตการสอน	24	100.00
	2.4 การสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ	18	75.00

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ที่	ประเด็นรายการ	จำนวน	ร้อยละ
3.	ขั้นประเมินผล		
	3.1 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ	24	100.00
	3.2 ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ การนิเทศการสอน	24	100.00
	3.3 ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ	24	100.00
4.	ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ		
	4.1 นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน	24	100.00
	4.2 แลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน	20	83.33
	4.3 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศการสอน ในครั้งต่อไป	19	79.17
	4.4 ติดตามผลการนิเทศการสอน	17	70.83
	4.5 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็นของครู	15	62.50
	4.6 รักษามาตรฐานการสอนที่มีประสิทธิภาพ	10	41.67
	4.7 วางแผนเกี่ยวกับบทเรียนต่อไป	15	62.50

จากตารางที่ 11 พบว่าครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนชั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติ ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ร่วมกันศึกษาค้นคว้านวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาตามศักยภาพนักเรียน และร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) เท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ เท่ากันจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ร่วมกันเตรียมการ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 79.17 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน จำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 75.00 และร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83

ขั้นดำเนินการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติ ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน และดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการณ์สอน เท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และการสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ขั้นประเมินผลผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควร จะ ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศ รับทราบ ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ และร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูลที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการ การนิเทศการสอนทุกคน คิดเป็น ร้อยละ 100.00

ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควร จะนำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือ การนิเทศการสอน เท่ากันทุกคน คิดเป็นร้อยละ 100.00 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่ตรงกัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศ การสอนในครั้งต่อไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 79.17 ติดตามผลการนิเทศการสอน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 70.83 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็นของครู และ การวางแผนเกี่ยวกับบทเรียนต่อไปเท่ากัน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 และรักษามาตรฐาน การสอนที่มีประสิทธิภาพเท่ากัน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แบบนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของ คีศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หัวหน้ากลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Session) การสนทนากลุ่ม เรื่อง การพัฒนารูปแบบนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมในวันพุธ ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2551 เวลา 13.00 ณ ห้องนิเทศโรงเรียนพรหมานุสรณ์เพชรบุรีสรุปประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

การสนทนา

ก่อนสนทนาผู้วิจัยได้กล่าวทักทายที่ประชุม แนะนำผู้เข้าร่วมสนทนา ชี้แจงจุดประสงค์ ของการสนทนาและประเด็นการสนทนา

ประเด็นที่ 1. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อโรงเรียน/ครู/นักเรียน โดยสรุป ดังต่อไปนี้การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพทันต่อ สถานการณ์ นโยบายการศึกษา หลักสูตรและองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งความสำคัญของการนิเทศ การสอนมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทางด้านวิชาการ ความรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา หลักสูตร นโยบาย การจัดการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง
2. เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา

3. เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษา เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการจัดการศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการศึกษา
4. เพื่อยกระดับมาตรฐานทางการศึกษา
5. เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สอน ให้ข้อมูลแก่ผู้สอนในการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ผู้สอนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านการสอน
6. เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนส่งเสริมประสิทธิภาพด้านวิชาการของสถานศึกษา ปรับปรุงคุณภาพด้านการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน
7. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้สอนมีความมั่นใจในการปฏิบัติการสอน
8. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงานร่วมกัน เกี่ยวกับการนิเทศการสอน

ประเด็น 2. สภาพ/ปัญหาของการนิเทศการสอนในปัจจุบัน โดยสรุปดังต่อไปนี้ แต่ละโรงเรียนดำเนินการนิเทศการสอนด้วยการประชุมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการนิเทศในเชิงบริหาร โดยการประชุมชี้แจงเรื่องที่ได้รับการนิเทศมาจากผู้บริหาร จับคู่กันนิเทศการสอน ศึกษา ดูงานในงานที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งเป็นนิเทศการสอนแบบไม่เป็นทางการ ไม่มีการบันทึกเป็นทางการบางก็ใช้การแนะนำ และปรึกษาหารือกันในกลุ่มเพื่อนสนิทบางนิเทศทางอ้อม โดยการให้ความรู้ เช่น การจัดอบรม ฝึกปฏิบัติการศึกษานิเทศก์ก็สามารถนิเทศการสอนให้กับโรงเรียนที่ให้ความสนใจและติดต่อเข้ามาในการเป็นที่เลี้ยงและต้องการพัฒนาการของโรงเรียนนั้น ๆ

ประเด็นที่ 3. รูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความเหมาะสม/สามารถนำไปใช้ได้ในฐานะผู้นิเทศโดยสรุปดังต่อไปนี้สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจเรื่องนิเทศการสอนการนิเทศการสอนจะก่อประโยชน์นั้นต้อง เป็นการดำเนินการด้วยความสมัครใจ มีอิสระในการทำงานของกันและกัน สามารถสะท้อนข้อมูลการสอนและนำแนวทางมาพัฒนาการสอนได้ดีเป็นการส่งเสริม กระตุ้นครูมีรูปแบบง่ายต่อการนำไปใช้จริง

ประเด็นที่ 4. ปัญหาและข้อเสนอแนะของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ปัญหาความรู้พื้นฐานของครูด้านเทคนิคการจัดกิจกรรม และการสร้างความสำคัญของการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรมีโครงการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ ควรนำไปเผยแพร่ให้ครูได้นำไปใช้จริงในโรงเรียนต่าง ๆ

จบการสนทนาผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ร่วมสนทนากลุ่มในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ และมอบของที่ระลึก เวลา 15.30 น

ผลการพัฒนารูปแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนี้ได้พัฒนามาจากข้อมูลของศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระฯ และครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ขั้นตอน	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ขั้นเตรียมการ	สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	3	75.00
	วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการจัดการเรียนการสอน	4	100.00
	สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน	4	100.00
	การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์ มาตรฐานของพฤติกรรม	4	100.00
	กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ/ กำหนดเครื่องมือ	3	75.00
ขั้นดำเนินการ	ดำเนินการนิเทศการสอน / สังเกตการสอน	4	100.00
ขั้นประเมินผล	การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการณ์สอนแปลผลข้อมูล	3	75.00
	การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง	3	75.00
การให้ข้อมูลย้อนกลับ	นำเสนอข้อมูลการนิเทศการสอน	3	75.00
	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน	4	100.00
	การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู	3	75.00
ค่าเฉลี่ย		3.45	86.36

จากตารางที่ 12 พบว่าครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยานิเทศน์ตามกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉลี่ย 3.45 คิดเป็นร้อยละ 86.36 ได้ผลดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ/ขั้นประชุมเตรียมการ การประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศก่อนการดำเนินการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่เป็นปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถกำหนดประเด็นที่สนใจ และเป็นปัญหาได้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2. ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง แล้วให้เพื่อนตรวจก่อนดำเนินการนิเทศการสอนพร้อมทำแบบบันทึกได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

3. การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพฤติกรรม ได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

4. การเลือกหรือสร้างเครื่องมือในการสังเกตการณ์สอน ครูสามารถเลือก/สร้างเครื่องมือการสังเกตการณ์สอน ได้เหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ขั้นตอนการนิเทศ/ขั้นดำเนินการ เป็นการสังเกตการสอนใน ชั้นเรียนสังเกตพฤติกรรม การสอน ในขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เข้าสังเกตการณ์สอนของเพื่อนครบทุกคู่ โดยไม่ได้เข้าสอนเพียงแต่นั่งสังเกตการณ์สอนหลังห้อง และกรอกแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ขั้นตอนการนิเทศ/ขั้นวัดและประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกตการสอนและระบุจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงประกอบ ด้วย 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการณ์สอนแปลผลข้อมูล ได้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2. การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลของการสังเกต ได้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ขั้นตอนการนิเทศ/ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ การประชุมปรึกษาหารือหลังการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลการนิเทศการสอน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

3. การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00
สรุปได้ว่ารูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ขั้นประชุมเตรียมการ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วจึงให้เพื่อนตรวจ พร้อมทำแบบบันทึกได้ และใช้แบบบันทึกนี้ประกอบการอภิปรายชี้แจงข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

ขั้นดำเนินการ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้เข้าสังเกตการณ์สอนซึ่งกันและกัน โดยผู้สังเกตการณ์สอนนั่งอยู่หลังห้อง และทำแบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมการสอน

ขั้นวัดและประเมิน

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถแปลผลจากการสังเกตการสอนได้ตามแบบสังเกตการณ์สอน

ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งผู้รับการนิเทศการสอนและผู้นิเทศการสอนอภิปราย ชี้แจง และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังจากได้รับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ข้อ	รายการพิจารณา	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	เข้าใจและเห็นความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.50	0.57	มาก	3
2.	ทราบสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.00	0.82	มาก	7

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ข้อ	รายการพิจารณา	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
3.	สามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการจัดการเรียนการสอน	4.50	0.57	มาก	3
4.	สามารถกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการที่จะพัฒนาการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.75	0.50	มาก	1
5.	สามารถกำหนดเครื่องมือการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4.00	0.82	มาก	7
6.	ทราบวิธีการที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา	4.50	0.57	มาก	3
7.	การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน	4.75	0.50	มาก	1
8.	สามารถดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน/การให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.50	0.57	มาก	3
9.	สามารถวิเคราะห์ผลการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม	4.00	0.82	มาก	7
10.	สามารถประชุมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	4.00	0.82	มาก	7
ค่าเฉลี่ย		4.35	0.66	มาก	

จากตารางที่ 13 พบว่าครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ สามารถกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการที่จะพัฒนาการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.50) เข้าใจและเห็นความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการจัดการเรียนการสอน ทราบวิธีการที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา และสามารถดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน/การให้ข้อมูลย้อนกลับเท่ากัน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.57) ทราบสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถกำหนดเครื่องมือการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสามารถ

วิเคราะห์ผลการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถประชุมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเท่ากัน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.82)

ข้อเสนอแนะที่พบจากครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาจากแบบสอบถามความคิดเห็นต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นมีขอกระทรวงความที่ซ้ำซ้อนกันในเรื่องของ ที่ 2 ที่ว่าทราบสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และข้อที่ 6 ทราบวิธีการที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา และข้อที่ 7 ที่ว่าการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนกับข้อที่ 8 ที่ว่าสามารถดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน/การให้ข้อมูลย้อนกลับ

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนเพื่อนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษาแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมการศึกษานี้ เป็นลักษณะของงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

แหล่งข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มการสอบถาม จากศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 6 คน ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 24 คน 3) การสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน ครูผู้เชี่ยวชาญการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 1 คน รวมจำนวน 8 คน และ 4) ดำเนินการทดลองและสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 4 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 3 อย่าง คือ 1) แบบสอบถาม 2) คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน การสนทนากลุ่ม และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปรากฏผลดังนี้

ด้านการนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของศึกษานิเทศก์ และหัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมโดยมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันยิ่งขึ้น

การวางแผนการจัดการเรียนรู้เรียงลำดับดังต่อไปนี้คือ การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการออกแบบการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน และการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน ส่วนของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้เท่ากัน การวิเคราะห์หลักสูตร การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการออกแบบการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนทุกคน และลำดับสุดท้ายที่ให้ความสำคัญการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน

การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนควรจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม จัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง และค้นพบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เทศการสอนและจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และจัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จาก ICT เหมือนกัน

สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ส่วนการประเมินผลหลังการใช้สื่อไม่มีการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนและการนิเทศการสอน

การวัดและประเมินผลเรียนรู้ ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนิเทศการสอนในขั้นนี้ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในด้านวัดและประเมิน สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างเครื่องมือวัดและ

ประเมินผลสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลทางด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ส่วนครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

1.1 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้านครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ ดำเนินการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) รวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

1.2 การจัดการเรียนการสอนครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนควรจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม จัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา จัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์ จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงการเรียนรู้สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และจัดการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จาก ICT

1.3 สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ส่วนการประเมินผลหลังการใช้สื่อไม่มีการดำเนินการ

1.4 การวัดและประเมินผลเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนในด้านวัดและประเมินสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธี โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลทางด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. แบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้การสนทนากลุ่ม ผลการสนทนากลุ่ม พบว่าการนิเทศการสอนมีความจำเป็นมากในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและโรงเรียน เป็นการทำงานอย่างมีระบบ

เป็นการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการพัฒนาเพื่อนครู และตนเองไปสู่การพัฒนาวิชาชีพทำให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการกระตุ้นให้ครูกิดค้นหาวิธีการในการพัฒนาการเรียนการสอน สร้างความสามัคคี สร้างความตระหนักในความสำคัญของการนิเทศการสอน เป็นการดำเนินการโดยความสมัครใจ มีอิสระในการทำงานของกันและกัน สามารถสะท้อนข้อมูลการสอนและนำแนวทางมาพัฒนาการสอนได้ดี เป็นการส่งเสริม กระตุ้นให้ครูมีแนวทางนิเทศการสอนอย่างง่ายและสามารถนำไปใช้ได้จริง

สรุปได้ว่ารูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ขั้นประชุมเตรียมการ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงให้เพื่อนตรวจ พร้อมทำแบบบันทึก และใช้แบบบันทึกนี้ประกอบการอภิปรายชี้แจงข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

ขั้นดำเนินการ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้เข้าสังเกตการณ์สอนซึ่งกันและกัน โดยผู้สังเกตการณ์สอนนั่งอยู่หลังห้อง และทำแบบบันทึก สังเกตพฤติกรรมการสอน

ขั้นวัดและประเมิน

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถแปลผลจากการสังเกตการสอนได้ตามแบบสังเกตการณ์สอน

ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งผู้รับการนิเทศการสอนและผู้นิเทศการสอนอภิปราย ชี้แจง และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนพบครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความคิดเห็นต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นประชุมเตรียมการ การประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศก่อนการดำเนินการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1) การปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่เป็นปัญหา ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถกำหนดประเด็นที่สนใจ และเป็นปัญหาได้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2) ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง แล้วให้เพื่อนตรวจก่อนดำเนินการนิเทศการสอนพร้อมทำแบบบันทึกได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

3) การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของพฤติกรรม ได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

4) การเลือกหรือสร้างเครื่องมือในการสังเกตการณ์สอน ครูสามารถเลือก/สร้างเครื่องมือการสังเกตการณ์สอนได้เหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ขั้นดำเนินการ เป็นการสังเกตการสอนใน ชั้นเรียนสังเกตพฤติกรรมการสอน ใน ชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเข้าสังเกตการณ์สอนของเพื่อนครบทุกคู่ โดยไม่ได้เข้าสอนเพียงแต่นั่งสังเกตการณ์สอนหลังห้องและกรอกแบบสังเกตพฤติกรรมการสอน ได้จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ขั้นวัดและประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกตการสอนและระบุจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1) การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการณ์สอนแปลผลข้อมูล ได้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2) การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลของการสังเกต ได้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ การประชุมปรึกษาหารือหลังการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1) นำเสนอข้อมูลการนิเทศการสอน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

2) การให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการณ์สอนได้ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3) การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู ได้จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00

3. ความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนหลังการประชุม และได้ปฏิบัติการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ สามารถกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการที่จะพัฒนาการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศ

การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เข้าใจและเห็นความสำคัญของการนิเทศการจัดการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหา การจัดการเรียนการสอน ทราบวิธีการที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา และสามารถดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน/การให้ข้อมูลย้อนกลับ ทราบสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถกำหนดเครื่องมือ การนิเทศการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถวิเคราะห์ผลการพัฒนาได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถประชุมแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษารูปแบบการนิเทศเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่ม สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลตาม จุดประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หรือการออกแบบการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุดส่วนมากครูผู้สอน ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ ดำเนิน การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active Participation) ทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งข้อบ่งชี้ของการจัดการเรียน การสอนดัง ทิศนา แคมมณี (2545 : 20-30) เพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้) ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญา ทองนิล (2547 : 38) ที่กล่าวถึงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพนั้นเริ่มจาก ศึกษานโยบายการจัดการศึกษา ศึกษาหลักสูตร รวมทั้งกำหนด วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดเตรียมสื่อ การเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

การจัดการเรียนการสอนครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดกิจกรรมกลุ่ม ถือว่าเป็นการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหว ใช้ความคิดลงมือปฏิบัติจริง ประกอบกับ กิจกรรมที่สอดแทรกการคิดวิเคราะห์ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการทำความเข้าใจกับสภาพและปัญหา ดังทิศนา แคมมณี (2545 : 38) ที่กล่าวว่าความคิดสามารถพัฒนาขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่

เหมาะสมที่ครูต้องหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะช่วยให้เกิดแก่นักเรียน การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การบูรณาการกับทุกวิชาและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต สอดคล้องแนวการสอนของนั้น วันเพ็ญ วรณโกมล (2542 : 20-21) ในการสอนวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษาสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นให้ครูจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเต็มตามศักยภาพ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อผู้สอนสามารถนำสิ่งที่มีอยู่มากมายรอบตัวมาใช้ได้ แต่ก็มิได้หมายความว่านี่จะหยิบอะไรมาใช้ก็ได้การที่จะนำสื่อการเรียนรู้นั้นใดมาใช้ต้องมั่นใจว่าสื่อการเรียนรู้นั้นมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามที่กำหนดจุดมุ่งหมายได้ แหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังซึ่งสอดคล้องกับหลักการเลือกสื่อการสอนของ กิดานันท์ มลิทอง (2540 : 89) ในการเลือกสื่อการเรียนรู้นี้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2545 : 11-13) ที่กล่าวถึงหลักการเลือกสื่อ สอดคล้องและสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาในการจัดการเรียน การสอนแต่ละครั้ง ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนสื่อการเรียนรู้นี้ต้องเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนจะได้รู้ว่าผู้เรียนวัยนี้มีความสนใจ มีความต้องการอย่างไร มีความพร้อมที่จะเรียนรู้อะไรได้บ้าง เด็กเล็กจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่ป็นรูปธรรม ต่อมาจึงจะเรียนรู้สิ่งที่ป็นนามธรรมได้เมื่อโตขึ้น นอกจากนี้จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยแล้ว ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัด ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และจากข้อค้นพบที่ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ดำเนินการประเมินการใช้สื่อ หลังจากจัดการเรียนการสอน ผู้สอนต้องมาวิเคราะห์ว่าการใช้สื่อการสอนได้ผลต่อการเรียนรู้เพียงใด มีปัญหา อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนบทเรียนใด วิธีการประเมินสื่อที่นี้อาจประเมินโดยการตรวจสอบ การสังเกตขณะใช้สื่อ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การสอบถามผู้เรียนโดยตรง ข้อมูลจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการเลือกสื่อพัฒนา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

การวัดและประเมินผลเรียนรู้ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ดำเนินการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยครูผู้สอนประเมินโดยยึดเป้าหมายการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2543 : 15) การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ

กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ แสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ/โครงการงาน เป็นผู้ผลิตผลงาน รวมทั้งมีการทำงานกลุ่มและการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ด้วย ดังนั้นการวัดประเมินผลการเรียนรู้ดังกล่าวจะเน้นการประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีอันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินคุณลักษณะพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน อันเป็นแนวทางที่พัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด การวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการหลากหลายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ โดยการประเมินผลจากสภาพจริงและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ผสมผสานไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการประเมินจะครอบคลุมความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

2. คู่มือนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นั้นผู้ศึกษาได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสอบถามจากศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จากแบบสอบถามมาสังเคราะห์ เป็นคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และมีการตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยการสนทนากลุ่มประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการเรียนการสอน (ศึกษานิเทศก์ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ) และการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และตรวจสอบความถูกต้องโดยการสอบถามครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ประกอบกับได้นำไปทดลองปฏิบัติจริงในโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา รวมทั้งดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของการลงมือปฏิบัติตามคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการนิเทศการสอนเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้างความมั่นใจแก่ตนเองและเพื่อน กิจกรรมการนิเทศการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมให้ครูมีเพื่อนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547 : 57) กล่าวว่า การนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสอนบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนหลักสูตร สิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ การนิเทศการเรียนการสอนมีความจำเป็นมากขึ้น สอดคล้องกับ วัชรวิภา เล่าเรียนดี (2548 : 234-237) ที่กล่าวว่า การนิเทศจะช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยตรง รูปแบบการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคม

ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเทคนิคการนิเทศการเรียน การสอน โดยอาศัยหลักการของเพื่อน ซึ่งใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเป็นตัวนำในการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ประกอบด้ความคิดเห็นของประเสริฐ เพ็ญขุนทด (2548 : 188) ที่ว่าลักษณะนิสัยการทำงานแบบไทย ๆ คือ “ชอบ-เชื่อ-ช่วย” กล่าวคือ คนที่รักใคร่ชอบพอกันหากมีการให้คำแนะนำแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ก็จะยอมรับฟังและพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ เพราะรู้ดีว่าเป็นการกระทำด้วยความปรารถนาดี มีการปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ในการเรียน การสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการนิเทศ การเรียนการสอน หลักการนิเทศการเรียนการสอน กล่าวว่า “ทุกคนอยากรู้แต่ไม่มีใครอยากถูก สอน” โดยเฉพาะผู้นิเทศการเรียนการสอนที่มาจากภายนอกโรงเรียน หรือผู้ที่อยู่ใน โรงเรียน เดียวกัน แต่ไม่คุ้นเคยกัน แต่ถ้าผู้ให้การนิเทศเป็นบุคคลที่รักใคร่สนิทสนมชอบพอกัน การทำ การนิเทศการเรียนการสอนก็จะทำได้ง่ายขึ้น เพราะผู้ที่ถูกนิเทศจะไม่เกิดความเสียน้ำที่ถูกแนะนำ ส่วนผู้นิเทศการเรียนการสอนก็กล้าที่จะให้คำแนะนำต่าง ๆ และเป็นการนิเทศซึ่งกันและกัน โดยตรงที่เปิดโอกาสให้ครูแต่ละคนได้ดึงศักยภาพทางการสอนที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกมา แลกเปลี่ยนกัน โดยเริ่มต้นจากการจับคู่สัญญาเพื่อสร้างมิตรภาพอันดีต่อกัน และใช้ความสัมพันธ์ อันดีนี้เป็นตัวนำไปสู่กิจกรรมสัมพันธ์หรือความสำเร็จในการนิเทศการเรียนการสอน โดยทั้งสองฝ่ายต่างสัญญาว่า ทั้งคู่จะทำหน้าที่เป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนภาพให้อีกฝ่ายหนึ่งให้เห็น จุดเด่นและจุดด้อยในการสอนของแต่ละคน รวมทั้งเปิดใจพร้อมที่จะนำจุดเด่นและจุดด้อยของ แต่ละฝ่ายมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับปรุง หรือพัฒนาการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริภรณ์ เทวะผลิน (2548) ของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ อรชรธรรม เหมือนสุดใจ (2545) ของการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ และอรณรินทร์ สุนทรสถิตย์ (2542) ของการจัดการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3. ความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมต่อ กระบวนการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนหลังการประชุม ครูทุกคนสามารถทำการ นิเทศการเรียนการสอนได้ตามกระบวนการนิเทศการเรียนการสอนดังกล่าว ทั้งนี้เพราะรูปแบบ ดังกล่าวเหมาะสมใน การพัฒนาตนเองและเพื่อนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนและโรงเรียน รวมทั้งมีส่วนช่วยให้ครูสามารถกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการที่จะพัฒนา การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นและการนิเทศการเรียน มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยเฉพาะเมื่อครูผู้สอนสลับกันสังเกต การสอนซึ่งกันและกันนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาร่วมกันพิจารณาในที่ประชุมเป็น

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งร่วมกันตัดสินใจเครื่องมือ การนิเทศการสอนให้เหมาะสมกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี คำนึง และไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ทำให้สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มขึ้นเพราะว่า การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนได้ช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคม ศึกษา สอดคล้องกับ จรูญพร ลำไย (2547 : 130) ที่กล่าวว่ากระบวนการนิเทศช่วยให้ผู้นิเทศมั่นใจ และยังส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง คือ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการทางการเรียนดีขึ้น เนื่องจาก ครูผู้สอนดำเนินการแก้ปัญหาได้ตรงตามสภาพปัญหาของผู้เรียน ดังนั้นการนิเทศการสอนจึงมี บทบาทสำคัญต่องานวิชาการของทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินการนิเทศการสอนเพื่อรองรับ การประกันคุณภาพทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 28) หมวด 6 มาตรา 47 ที่ว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและ โรงเรียนต่าง ๆ ประเมินตนเองตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป : 55) มาตรฐานที่ 14 ที่ว่า สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีระบบ นิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ ความคิดเห็นของผู้นิเทศที่มีต่อ กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม พบว่าการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเหมาะสมกับการปฏิรูปการเรียนรู้ใน 2 ด้าน คือ

ในด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นการส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาการเรียน การสอนได้โดยครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ตรงจุดที่จะพัฒนา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกิจกรรมที่หลากหลาย และสามารถวิเคราะห์ผล เป็นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมการทำงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างขวัญกำลังใจใน การพัฒนาตนเองต่อไป

การร่วมมือปฏิบัติการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนผู้ร่วมกิจกรรมจะได้รับประโยชน์ คือ ครูผู้สอนได้ประโยชน์โดยตรง โดยสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบพัฒนาผู้เรียน ให้เต็มศักยภาพ และสามารถจะนำแนวทางไปพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และผู้นิเทศการสอนในโรงเรียนสามารถดำเนินการนิเทศได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการ ของผู้รับการนิเทศสร้างความเป็นผู้นำทางวิชาการให้เกิดขึ้นกับผู้รับการนิเทศโดยผู้รับการนิเทศ มั่นใจในการจัดการเรียนการสอนของตน และยังสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็น การส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถดำเนินการนิเทศภายในได้อย่างเป็นระบบเป็นแนวทางที่สำคัญใน

การประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 48 ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าว ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะเป็น 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี รวมทั้งครูผู้สอนมีความคิดเห็นที่ดีต่อกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ดังนั้น โรงเรียนควรจัดการประชุม อบรม ส่งเสริมและขยายผลให้มีการนำการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมาใช้ให้เหมาะสมกับครู และควรดำเนินการนิเทศภายในให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ภายในโรงเรียนและการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านการจัดการเรียนการสอนฝ่ายพัฒนาวิชาการควรดำเนินการสร้างความตระหนักแก่ครูในการให้ครูชั้นประเมินการใช้สื่อ หลังจากจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่าการใช้สื่อการสอนได้ผลต่อการเรียนรู้เพียงใด มีปัญหา อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นบ้าง สื่อที่ใช้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน บทเรียนใด วิธีการประเมินสื่อที่นี้อาจประเมินโดยการตรวจสอบ การสังเกตขณะใช้สื่อ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน การสอบถามผู้เรียน โดยตรง ข้อมูลจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการเลือกสื่อพัฒนา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การสอนแบบโครงงาน การสอนแบบบูรณาการและการสอนคิดวิเคราะห์เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2542.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมสามัญศึกษา. รูปแบบการเรียนการสอน. ม.ป.ท., 2535 (อัดสำเนา)
กรมสามัญศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศก์. แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2533.
- กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสันเพรส
โปรดักส์, 2535.
- กานต์รวี บุญยานนท์. “ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนแกนนำ สังกัดกรม
สามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการสอน
สังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- เกษม สูดหอม และคณะ. ระเบียบวิธีสอนทั่วไป. พิษณุโลก : ตระกูลไทยการพิมพ์, 2513.
- ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์. การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2538.
- จุฑารัตน์ ทิมนาค. “ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถภาพด้านการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนา
วิชาชีพ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2544.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสอนสังคมศึกษา หน่วยที่ 10-15
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช, 2526.
- ชาวี มณีศรี. การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, 2542.
- ทิสนา เขมมณี. ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2545.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครราชสีมา : โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง, 2548.
- ธีรชัย ชัยยุทธยรรยง. ยุทธวิธีสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พีระพัฒนา, 2525.
- นาคยา ภัทรแสงไทย. ยุทธวิธีการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2525.

- นาคยา ปิณฑานนท์. จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- นิภา เมธาวีชัย. สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.
- _____. แผนปฏิบัติการประจำปี 2550. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเขตการศึกษาเพชรบุรี เขต 2, 2550.
- นิพนธ์ ไทพานิช. เทคนิคการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- บุปผา วงษ์สนธิ. วิธีสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา. เพชรบุรี : วิทยาลัยครูเพชรบุรี, 2531.
- ปัญญา ทองนิล. หลักการสอน. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2547.
- ปรีชา นิพนธ์พิทยา. มิติใหม่ : การนิเทศการศึกษากับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ซีรพงษ์การพิมพ์, 2537.
- พนัส หินนาคินทร์. หลักบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2513.
- มาเรียม นิลพันธุ์. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2547.
- โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา. คู่มือปฏิบัติงาน. เพชรบุรี : ม.ป.ท., 2548.
- ลัดดา สีลาน้อย. การสอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษา. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2534.
- ลำพอง บุญช่วย. การสอนเชิงระบบ. นนทบุรี : ชัยศิริการพิมพ์, 2524.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล. การสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. การนิเทศเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2541.
- _____. เทคนิคและทักษะการนิเทศการสอน. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2544.
- _____. การนิเทศการสอน. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2548.
- วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อาร์ทกราฟิก, 2538.
- วีรนุช ปิณฑานิช. “ศึกษานิเทศถึงคราต้องปฏิรูป.” สถานปฏิรูป 7 (มีนาคม 2547) : 14.

- สามารถ ทิมมาค. การศึกษาความต้องการในการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียนสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม. นครปฐม : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงาน
การประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม, 2541.
- สงัด อุทรานันท์. การนิเทศการศึกษาหลักการทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มิตรสยาม, 2530
- สุทธิศักดิ์ ศรีสมบุญ. “การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้
ด้วยวิธีสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ของครูประถมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2548.
- สุพิชญา ชีระกุล และคณะ. การนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิทยากร, 2524.
- สุพิชฌาย์ แสงสี. “การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2548.
- สุมิตร คุณานุกร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2518.
- สุทนต์ ศรีไสย. หลักการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2535.
- สุรพันธ์ ต้นศรีวงษ์. วิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสยามสปอร์ตซันดิเคท จำกัด., 2538.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก
ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา, 2546.
(อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ. สำนักนิเทศและมาตรฐานการศึกษา ก. ทิศทางการศึกษา
ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2544. (อัดสำเนา)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).
กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2545.
- สมบุญ สวงนชาติ. เทคโนโลยีทางการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
2534.

สมพร โตนวล. “ความจำเป็นในการประเมินตนเองของสถานศึกษา.” การศึกษาไทย

4, 31 (เมษายน 2550) : 49-53.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. “บทสรุปสำหรับผู้บริหารผลการประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอก รอบแรก (พ.ศ. 2544-2548).” วิทยาจารย์

106, 4 (กุมภาพันธ์ 2550) : 50.

ศิริภรณ์ เทเวศลิน. “การศึกษาผลของนิเทศการสอน แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนที่มีต่อการจัด

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์.” สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.

ศิริชัย กาญจนวาสี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : การประเมินการเรียนรู้.

เอกสารเสนอต่อที่ประชุมของฝ่ายวิชาการและวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : 2543.

_____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), 2545 .

อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2540.

อัปสร มีสิงห์. คู่มือการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

อรณรินทร์ สุนทรสถิต. “การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาล

สุธีธรนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

อรวรรณ เหมือนสุดใจ. “การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน เพื่อพัฒนาสมรรถภาพ

การวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

2545.

อนุชนาถ ชื่นจิตต์. “การนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้วิชา

คณิตศาสตร์ด้านกระบวนการทางคณิตศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.

ภาษาต่างประเทศ

Tesall Thesis [Online]. Accessed 5 June 2005. Available from <http://proquest.umi.com/pqdweb?>

did=1095431451&sid

- Martorella. [pseud] Teaching Social Studies in Middle and Secondary School. New York : Macmillan, 1991.
- Moore, Teah. Social Connectedness and Social Support of Doctoral Students in Counselor Education. New York : Idaho State University, 2006.
- Oigara, James A. Multi-method Study of Background Experiences Influencing Levels of Geographic Literacy. New York : State University of New York at Binghamton, 2006.
- Rutherford, David J. A discipline of synthesis? An investigation into geography's subject matter and disciplinary identities through the lens of geographic education. New Jersey : Texas State University - San Marcos, 2005.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

.....

1. ชื่อ นายธีระพัฒน์ ฤทธิทอง
ตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8
สถานที่ทำงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
วุฒิกการศึกษา ศศ.บ
สาขา ประชากรศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล
2. ชื่อ นางวนิดา จันทรวงศ์
ตำแหน่ง ครู คศ. 2
สถานที่ทำงาน โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสารราษฎร์)
วุฒิกการศึกษา คบ.
สาขา นิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ชื่อ นายสมนึก บุญเต็ม
ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์
สถานที่ทำงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
วุฒิกการศึกษา ศศ.ม.
สาขา หลักสูตรและการนิเทศ
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการเรียนการสอน

กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ

ปฏิทินการนิเทศการสอน

แบบสอบถามความคิดเห็นของครู

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้วิจัย

นางชินฉันทย์ จิตต์การุณย์

สาขาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2. ผู้ตอบแบบสอบถามชุดนี้ คือ

ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี

3. แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 3 ตอน จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 1 ข้อ

4. โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง คำตอบของท่านจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- ชาย
 หญิง

2. อายุ

- น้อยกว่า 30 ปี
 ระหว่าง 30 – 40 ปี
 มากกว่า 40 ปี

3. สถานภาพในการปฏิบัติงาน

- ศึกษานิเทศก์
 หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

4. วุฒิการศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี วุฒิ.....สาขา.....
 ปริญญาโท วุฒิ.....สาขา.....
 ปริญญาเอก วุฒิ.....สาขา.....

5. ประสบการณ์ในการสอนวิชาสังคมศึกษา

- น้อยกว่า 5 ปี
 ระหว่าง 5 - 10 ปี
 มากกว่า 10 ปี

6. ประสบการณ์ในการนิเทศการสอน

- น้อยกว่า 5 ปี
 ระหว่าง 5 - 10 ปี
 มากกว่า 10 ปี

7. การเข้ารับการประชุม อบรม สัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- ไม่เคย ระบุเหตุผล.....
 เคย น้อยกว่า 5 ครั้ง
 ระหว่าง 5 – 10 ครั้ง
 มากกว่า 10 ครั้ง

4. การวัดและประเมินผล

- วัดและประเมินตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- วิธีวัดและประเมินผลและเครื่องมือวัดผลต้องสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- ใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5. การวิจัยในชั้นเรียน

- ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน
- วิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน
- คิดค้นนวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
- สร้างโครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
- ดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

2. ถ้าโรงเรียนมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ท่านคิดว่าใน

การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ควรมีประเด็นใดบ้าง

1. ขั้นเตรียมการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติร่วมกัน

- ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ร่วมกันศึกษา ค้นคว้า นวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
- ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ
- ร่วมกันเตรียมการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือในการนิเทศการสอน

2. ขั้นตอนดำเนินการ

- ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ
- ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน
- ดำเนินการนิเทศการสอน
- การสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ

3. **ขั้นประเมินผล**

- ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ
- ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการนิเทศการสอน
- ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ

4. **ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ**

- นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศการสอน
- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน
- ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศการสอนในครั้งต่อไป
- ติดตามผลการนิเทศการสอน
- พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็นของครู
- รักษามาตรฐานการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- วางแผนเกี่ยวกับบทเรียนใหม่

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการนิเทศการสอนสาระสังคมศึกษา

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม
การพัฒนาารูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนวิชาสังคมศึกษา

วัตถุประสงค์

แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินแบบสอบถามการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนวิชาสังคมศึกษา

คำชี้แจง

ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดพิจารณาความสอดคล้องของเครื่องมือแบบสอบถามการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เครื่องหมาย / ลงใน ช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในวิชาสังคมศึกษา โดยพิจารณาว่าแบบสอบถามดังกล่าว มีความเหมาะสมสอดคล้องและ ครอบคลุมในประเด็นด้านต่าง ๆ ในการสร้างรูปแบบดังกล่าว โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ความหมายของคะแนน ให้คะแนนเท่ากับ + 1 เมื่อแน่ใจว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสม

ให้คะแนนเท่ากับ 0 เมื่อไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสม

ให้คะแนนเท่ากับ - 1 เมื่อแน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องและเหมาะสม

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1.	ตอนที่ 1 ข้อประเด็นของแบบสอบถาม				
	ในการจัดการเรียนการสอนของท่าน ท่านดำเนินการในขั้นตอนนี้ไปอย่างไรบ้าง				
	1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้				
	1.1 ศึกษาหลักสูตร				
	1.2 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน				
	1.3 การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน				
	1.4 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้				
	1.5 เตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้				
1.6 จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน					
1.7 จัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล					

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
	2. การจัดการเรียนการสอน				
	2.1 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ				
	2.2 จัดโดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้				
	2.3 พัฒนาตามศักยภาพนักเรียน				
	2.4 เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง				
	2.5 จัดกิจกรรมที่หลากหลาย				
	3. สื่อ/แหล่งเรียนรู้				
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง				
	3.2 สอดคล้องกับเนื้อหาและวิธีสอน				
	3.3 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย				
	3.4 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน				
	3.5 ประเมินผลหลังการใช้สื่อ				
	3.6 จัดเก็บไว้ให้เป็นระบบระเบียบ				
	4. การวัดและประเมินผล				
	4.1 วัดและ ประเมินตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง				
	4.2 วิธีการวัดและประเมินผลและเครื่องมือวัด ผลต้องสอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง				
	4.3 ใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล				

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
2.	ถ้าโรงเรียนมีนโยบายในการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ท่านคิดว่าในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ควรมีประเด็นใดบ้าง				
	1. <u>ขั้นเตรียมการ</u> ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติร่วมกัน				
	1.1 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน				
	1.2 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน				
	1.3 ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน				
	1.4 ร่วมกันศึกษา ค้นคว้า นวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน พัฒนาตามศักยภาพนักเรียน				
	1.5 ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ				
	1.6 ร่วมกันเตรียมการในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้และสร้างเครื่องมือในการนิเทศการสอน				
	2. <u>ขั้นดำเนินการ</u>				
	2.1 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ				
	2.2 ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน				
	2.3 ดำเนินการนิเทศการสอน				
	2.4 การสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ				

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
	3. ขั้นประเมินผล				
	3.1 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่าง ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ				
	3.2 ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและ เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการดำเนิน การนิเทศการสอน				
	3.3 ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศ รับทราบ				
	4. ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ				
	4.1 นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน				
	4.2 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่ตรงกัน				
	4.3 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศ การสอนในครั้งต่อไป				
	4.4 ติดตามผลการนิเทศการสอน				
	4.5 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความ ต้องการจำเป็นของครู				
	4.6 รักษามาตรฐานการสอนที่มีประสิทธิภาพ				
1.	ตอนที่ 2 ภาพรวมของแบบสอบถาม				
	ความสอดคล้องของประเด็นเกี่ยวกับการสำรวจ การจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษา				
	2. ความสอดคล้องของประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอน การนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน				
3.	ความสอดคล้องของประเด็นทั้งหมดในภาพรวม เกี่ยวกับการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนใน การสอนวิชาสังคมศึกษา				

ข้อเสนอแนะอื่น

.....

.....

.....

คู่มือการนิเทศการเรียนรู้การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน
ในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

นางชินฉันทย์ จิตต์การุณย์
สาขาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำนำ

คู่มือการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาด้านกระบวนการมาตรฐานที่ 14 ที่ว่า สถานศึกษามีการจัดหลักสูตร และกระบวนการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีระบบนิเทศการเรียนการสอนและนำไป ปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง การปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน จึงหวังเป็น อย่างยิ่งว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการนิเทศการสอนต่อไปได้ และขอขอบคุณ ศิษยานิเทศก์ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ ได้อนุเคราะห์ตรวจสอบเอกสารประกอบกิจกรรมฉบับนี้

(ชินรัตน์ จิตต์การุณย์)

นิเทศการสอน (Instructional Supervision)

การนิเทศการสอน หมายถึง การช่วยเหลือ การชี้แนะ การบริหาร การร่วมมือ การปรับปรุง ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมแนะนำครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน

- ให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนและวิธีสอน
- ช่วยเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการสอน
- ช่วยเลือกและปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาของการสอน
- ช่วยพัฒนาครูและนักเรียน
- ช่วยเลือกและปรับปรุงการประเมินผลการสอน

การนิเทศการสอน มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการปรับปรุง ส่งเสริมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น การนิเทศการสอนมิใช่การบังคับหรือจับผิด การนิเทศการสอนเป็น การช่วยเหลือร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้น การนิเทศการสอนจึงตั้งอยู่บนรากฐานแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ทักษะสำคัญในการนิเทศการสอน

ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศ ควรมีทักษะพื้นฐานที่สำคัญบางประการเพื่อให้เกิดผลดีต่อการนิเทศการสอน ได้แก่

ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ → รู้จักเข้ากับผู้อื่น มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล รู้จักปรับปรุงตนเองทั้งการพูด การแสดงท่าทาง และการแต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่

ทักษะการสื่อสารความหมาย → ทำได้ดีทั้งการพูด การเขียนและการใช้ท่าทางสีหน้า เพื่อถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ไปยังผู้รับการนิเทศได้อย่างถูกต้องชัดเจน

ทักษะกระบวนการกลุ่ม → ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเป็นนักประชาธิปไตยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานทุกขั้นตอน รู้จักการสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ร่วมงานด้วยความจริงใจและมิตรไมตรี

ทักษะพื้นฐาน 3 ประการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนิเทศการศึกษาของผู้นิเทศ เพราะทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เกิด “เพื่อนนิเทศเพื่อน” ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างไปจากการนิเทศการศึกษาทั่วไป

ก่อนที่ท่านจะเรียนรู้เทคนิคและกระบวนการของ “เพื่อนนิเทศเพื่อน” ว่ามีหน้าตาอย่างไร ขอให้ท่านได้ตระหนักถึงความสำคัญของคำว่า “เพื่อน” ไว้เป็นเบื้องต้น และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวของท่านผู้นิเทศ

เพื่อนที่แสนดี คือ ผู้ที่....

น่ารัก	รู้จักเอาใจใส่ในเพื่อนร่วมงาน ใต้อารมณ์และห่วงใย ในทุกข์ สุข เป็นกันเองมีเมตตากรุณาใครเห็นก็อยากเข้าใกล้
น่าเคารพ	มีหลักการ ยุติธรรม วางตัวได้เหมาะสม เป็นที่พึ่งได้
น่ายกย่อง	เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆด้านทั้งทางวิชาและการดำเนินชีวิต ด้วยคุณธรรม และความดีงาม
รู้จักพูด	พูดเป็น สอนเป็น จูงใจ เร้าใจ ด้วยมิตรไมตรีและความจริงใจ
รู้จักฟัง	ตั้งใจฟัง ติดตามและตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบ ความเข้าใจ ใจกว้าง ยอมรับคำวิจารณ์ได้
รู้จักอธิบายเรื่องลึกซึ้ง	ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ยกตัวอย่างให้เป็นรูปธรรม
ไม่แนะนำสิ่งที่ไม่ดี	ต้องไม่ชวนเพื่อนทำในสิ่งเหลวไหลในทางที่เสื่อมเสีย

นี่คือคุณสมบัติของเพื่อน เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของท่านผู้นิเทศ ผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการนิเทศช่วยเหลือ (Coaching) ให้เพื่อนร่วมงานของท่านเป็นบุคลากรที่เป็นคนดี เป็นคนเก่ง (มีปัญญา) และมีความสุข

ต่อจากนี้ ขอให้ท่าน “ผู้นิเทศ” ได้หลอมรวมเอาทักษะการนิเทศและคุณสมบัติของเพื่อน และก้าวสู่การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (PEER COACHING) ได้แล้ว

เพื่อนนิเทศเพื่อนสามารถนำไปใช้ในการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการ 4 ประการ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

ประการแรก คือ การสร้างพื้นฐานของความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ผู้นิเทศ-ผู้รับการนิเทศ หรือ เพื่อนนิเทศเพื่อน การสร้างเสริม คุณธรรมนั้น เริ่มต้นด้วยศรัทธา ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศ จึงต้องจัดกิจกรรม และใช้สื่อการนิเทศ สร้างความศรัทธาและความไว้วางใจระหว่างกัน

ประการที่สอง คือ การนำหลักกัลยาณมิตรมาผสมผสานในกิจกรรมทุกขั้นตอน ซึ่งถ้าจำแนก ตามหลักการสอนแล้ว สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้นิเทศที่เป็นเพื่อนที่แสนดีต้องมีสิ่งต่อไปนี้

1. มีคุณลักษณะที่น่าเคารพรัก
2. มีคุณสมบัติคือ ความรู้ ภูมิปัญญา ประพฤติดี เป็นผู้ฝึกหัดอบรมตนอยู่เสมอ
3. สามารถสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้รับการนิเทศได้

อย่างดี

มีคุณธรรม คือ การอดทน ตั้งใจนิเทศด้วยความเมตตา ผู้นิเทศเป็นเพื่อน จึงมีความจริงใจ มีใจกว้างนิเทศได้แจ่มแจ้งและชัดเจน

ประการที่สาม คือ การจัดขั้นตอนการนิเทศไม่ว่าจะเป็นการปรึกษาหารือ การแนะนำ หรือการฝึกอบรม ต้องเน้นความจริงใจในการ ค้นคว้าหาเหตุของกันและกัน มุ่งปฏิบัติตามแนวทางที่ร่วมกันคิด เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการนิเทศ

ประการที่สี่ มีความสำคัญอย่างยิ่ง คือความจริงใจที่เพื่อนทั้งสองมีศรัทธาต่อกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา ต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเรียนรู้จากกันและกันด้วย ทั้งนี้มิได้หมายความว่า บุคคลจะขาดความมั่นใจในตนเองหรือ คอยพึ่งพาผู้อื่นอย่างเดียว ต้องสามารถผสมผสานวิธีการฝึกพัฒนาตนเองกับวิธีการพึ่งพาและการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นด้วย

นิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน (PEER COACHING)

การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน หมายถึง แบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนา ปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนของครู และเพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเพื่อนครู ร่วมกันมาปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน จะต้องมีการวางแผนการ ปฏิบัติงานร่วมกัน มีการสังเกตการสอนวิเคราะห์การสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นเตรียมการ/ขั้นประชุมวางแผน (Preobservation) หมายถึง การประชุมปรึกษาหารือ ระหว่างครูผู้สอนกับผู้นิเทศก่อนการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1. การปรึกษาหารือเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ หรือประเด็นที่เป็นปัญหา ในการจัดการเรียนการสอน
2. การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์ มาตรฐานของพฤติกรรม
3. การเลือกหรือสร้างเครื่องมือในการสังเกตการสอน

ขั้นดำเนินการ/ขั้นปฏิบัติการ (Observation) หมายถึง การสังเกตการสอนในชั้นเรียน สังเกตพฤติกรรมการสอน ในขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป

ขั้นประเมินผล/ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลการสังเกต การสอนและระบุจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการสอนแปลผลข้อมูลให้ชัดเจน
2. การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ผลของการสังเกต

ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ/ขั้นประชุมหลังการสังเกต (Postobservation Conference) หมายถึง การประชุมปรึกษาหารือหลังการสังเกตการสอน ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนย่อยดังนี้

1. การให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน
2. การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู

ใบงานที่ 1

จุดประสงค์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการนิเทศการสอน
คำชี้แจง ศึกษาเรื่องการนิเทศการสอน จากใบความรู้ และทบทวนด้วยการตอบคำถามต่อไปนี้

1. การนิเทศการสอน หมายถึง

.....

2. การนิเทศการสอนมีจุดประสงค์เพื่อ

.....

3. องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการนิเทศการสอน มีดังนี้

.....

4. กระบวนการนิเทศการสอนมี.....ขั้นตอน ได้แก่

.....

5. การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะต้องคงไว้หรือเปลี่ยนแปลง อยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการนิเทศการสอน

.....

การสังเกต

1. กระทำได้สองแบบคือ การสังเกตทั่วไปและการสังเกตเฉพาะจุดที่สำคัญ แต่การสังเกตเฉพาะจุดจะเกิดประโยชน์แก่ผู้ถูกสังเกตมากกว่าตัวอย่างการสังเกตเฉพาะจุดได้แก่ 1) เนื้อหาของหลักสูตรง่ายหรือยากเกินไปสำหรับระดับชั้นน่าสนใจสำหรับนักเรียนหรือไม่ครูเลือกเนื้อหาอะไรมาสอนบ้าง 2) พฤติกรรมนักเรียนสังเกตเฉพาะคนที่ครูเป็นห่วงเพียงคนเดียวสังเกตในกลุ่มอ่อน สังเกตปฏิสัมพันธ์โดยทั่วไปปฏิสัมพันธ์ทางวาจาการมีส่วนร่วมของนักเรียนและนักเรียนที่ไม่สนใจเรียน 3) เทคนิคการสอนทั่วไป สังเกตทักษะการสอนบางทักษะอย่างใกล้ชิดว่าเป็นอย่างไร เช่นการใช้เวลาในการสอนกับเวลาในการจัดการในห้องเรียนของครูการบอกวัตถุประสงค์ การช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาด้านความรู้ และหาวิธีการแก้ไขตั้งคำถามของครู และ 4) เทคนิคการสอนเฉพาะเป็นการสังเกตทักษะการสอนตามขั้นตอนของทักษะการสอน เช่น การเตรียมการสอน

2. เวลาที่ใช้ในการสังเกต 30 นาทีขึ้นไป โดยพยายามดูตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทั้งหมดตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

3. ที่นั่งในการสังเกต ที่นั่งที่เหมาะสมที่สุดคือ ที่ที่สามารถเห็นหน้าทั้งครู และนักเรียน แต่ผู้สังเกตจะต้องทำตัวให้สงบเสียงที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. การบันทึก สิ่งที่ควรบันทึกในการสังเกตทั่วไป อาจคิดแบบฟอร์มขึ้นเอง บางคนจะทำได้ง่ายเพื่อนับจำนวนครั้งของจำนวนที่เกิดขึ้นในเวลา 3 ถึง 5 นาที เช่น เวลา จุดประสงค์ของครู กิจกรรมของครู และการตอบสนองของนักเรียน

5. บทบาทของครูต่อกลุ่มเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพนั้น ครูที่อยู่ในกลุ่มสามารถใช้บทบาทในการนิเทศได้หลายบทบาทตามระดับความสามารถ และความต้องการของกลุ่ม คือ เป็นผู้สังเกต และปรึกษาของกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เป็นผู้ให้บริหารแก่กลุ่มเป็นกลุ่มทำงานและสังเกต

การประชุมก่อนการสังเกต

1. ควรเน้นเวลาที่ตกลงกัน สถานที่ประชุมควรเป็นที่คุยกันได้โดยไม่เป็นทางการ

2. ในการประชุมวางแผนความทำให้กระชับ เพื่อตกลงกันได้ในเรื่องเวลาที่มีอย่างจำกัด

3. ตกลงเรื่องที่ชั้นเรียนจะสังเกต ครูที่ถูกสังเกตควรใช้ข้อมูลที่เป็นภูมิหลังของเด็กและความก้าวหน้าในการเรียน

4. ครูที่ถูกสังเกตควรสรุปแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้สังเกตทราบ

5. ครูที่ถูกสังเกตควรบอกข้อมูลย้อนกลับที่ตัวเองต้องการ ถ้ามีการระบุสิ่งที่ต้องการในการสังเกต เพื่อจะได้แนะนำอภิปรายในการประชุมครั้งต่อไป

ประชุมหลังสังเกต ผู้สังเกตไม่ใช่หน้าที่จะทำการตัดสินและก็ไม่ใช่นักนิเทศที่จะสามารถแนะนำ ปรับปรุงการสอน ผู้สังเกตเป็นเพียงผู้เห็นว่าอะไรเกิดขึ้น สามารถช่วยได้อย่างมาก คือ บอกจุดประสงค์ของการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ใบงานที่ 2

จุดประสงค์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

คำชี้แจง ศึกษาเรื่องจากใบความรู้การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน และทบทวนด้วยการตอบคำถาม ต่อไปนี้

1. การนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน หมายถึง

.....

.....

.....

2. ทักษะที่จำเป็นของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน คือ

.....

.....

.....

3. ข้อดีของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน คือ

.....

.....

.....

4. ข้อจำกัดของการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน คือ

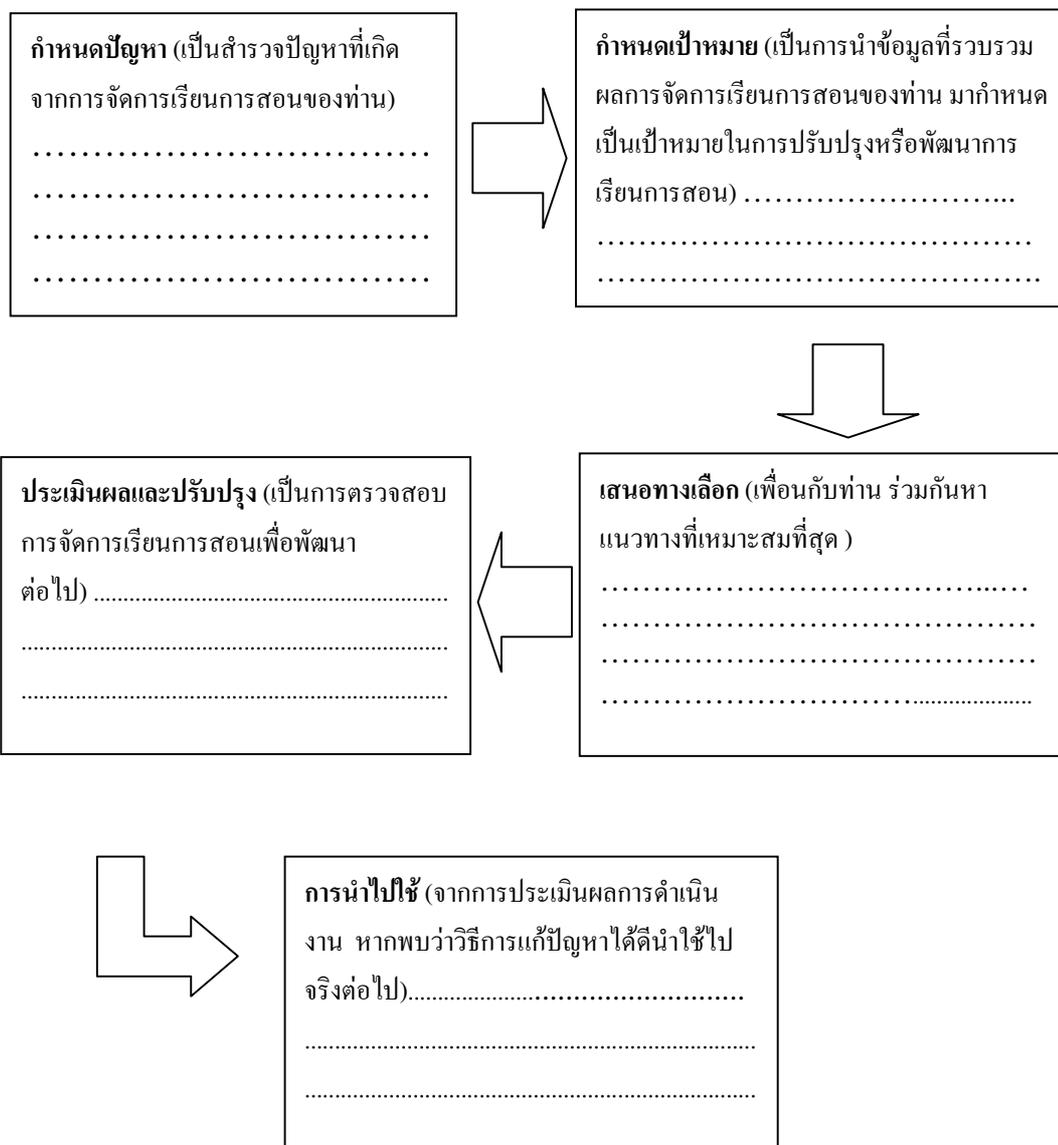
.....

.....

.....

วิธีการเชิงระบบในการนิเทศการสอน

คำชี้แจง โปรดระบุรายละเอียดที่เป็นสภาพจริงของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของท่านและ
จะดำเนินการนิเทศการสอนกับเพื่อน

รายการปฏิบัติงานการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 กลุ่มสาระ.....ปีการศึกษา.....
 การนิเทศการสอนของ.....และ.....

ขั้นตอน	รายการ	ผลการปฏิบัติงาน	ข้อค้นพบ
ขั้น เตรียมการ	สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัด การเรียนการสอน	
	วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของ ปัญหาการจัดการเรียนการสอน	
	สามารถเขียนแผนการจัดการเรียน การสอน	
	การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะ สังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนด เกณฑ์ มาตรฐานของพฤติกรรม	
	กำหนดเป้าหมายใน การดำเนินการ/กำหนดเครื่องมือ	
ขั้น ดำเนินการ	ดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกต การสอน	
ขั้น ประเมินผล	การวิเคราะห์ผลจาก การสังเกตการณ์สอนแปลผลข้อมูล	
	การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะ คงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง	
ขั้น การให้ข้อมูล ย้อนกลับ	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน	
	การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหา ของครู	

ปฏิทินปฏิบัติงานการนิเทศแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

โรงเรียน.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 กลุ่มสาระ.....ปีการศึกษา.....
 การนิเทศการสอนของ.....และ.....

ขั้นตอน	รายการ	วัน เดือน ปี	หมายเหตุ
ขั้นเตรียมการ	สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน		
	วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการจัดการเรียนการสอน		
	สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนการสอน		
	การตกลงในเรื่อง พฤติกรรมที่จะสังเกตในห้องเรียนร่วมกัน กำหนดเกณฑ์ มาตรฐานของพฤติกรรม		
	กำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ/ กำหนดเครื่องมือ		
ขั้นดำเนินการ	ดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน		
ขั้นประเมินผล	การวิเคราะห์ผลจากการสังเกตการณ์สอนแปลผลข้อมูล		
	การร่วมพิจารณาพฤติกรรมที่จะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลง		
ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ	นำเสนอข้อมูลการนิเทศการสอน		
	แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน		
	การพิจารณายุทธวิธีการแก้ปัญหาของครู		

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียน.....ชื่อผู้สอน.....
 กลุ่มสาระ.....วิชา.....
 ชั้น/ห้องที่สอน.....เรื่อง.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

คำชี้แจง

1. แบบนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมการสอนของครู จัดทำเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของผู้นิเทศ ในการนิเทศเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการนิเทศการสอนและพัฒนา
2. การบันทึกข้อมูล ให้เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องการปฏิบัติ บันทึกสิ่งที่ควรปรับปรุงในช่อง ข้อสังเกต และบันทึกข้อนิเทศในช่องว่างที่เว้นไว้

ที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน					ข้อสังเกต
		5	4	3	2	1	
1.	1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาหลักสูตร						
2.	การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ / ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง						
3.	วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน						
4.	การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)						
5.	แผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบต่างๆ ของแผนได้ถูกต้องเหมาะสม						
6.	เตรียมสื่อการเรียนการสอน						
7.	เตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล						
	2. การจัดการเรียนการสอนการนำเข้าสู่ บทเรียน						
8.	ความสนใจของนักเรียน						
9.	วัดความรู้พื้นฐานของนักเรียนก่อนเรียน						
10.	เหมาะสมกับเวลาและเนื้อหาที่สอน						
11.	บอกวัตถุประสงค์ และแนวทางการเรียน						

ที่	รายการประเมิน	ระดับคะแนน					ข้อสังเกต
		5	4	3	2	1	
12.	การจัดการเรียนการสอน จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ						
13.	จัดการเรียนรู้โดยเน้นกิจกรรม การเรียนรู้						
14.	จัดกลุ่มนักเรียน สัมพันธ์กับการเรียน การสอน						
15.	จัดการเรียนรู้ บูรณาการเศรษฐกิจ พอเพียง/คุณธรรมจริยธรรม						
17.	ช่วยเหลือเด็กเรียนช้า และส่งเสริมเด็ก เรียนเก่ง						
18.	สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้อง กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง						
19.	การสรุป การสรุปกะทัดรัด ช่วยให้นักเรียนเกิด ความคิดตรงตามจุดประสงค์						
20.	สั่งงานหรือให้นักเรียนเตรียมตัว ล่วงหน้า สำหรับการเรียนในครั้งต่อไป						
21.	การประเมินผลการเรียนการสอน ตรงตามผลการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้						
22.	วัดได้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดที่สอน ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้						
23.	มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง						
24.	ประสิทธิภาพของการใช้เวลาใน การสอน						
25.	บุคลิกภาพ การยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน						
	รวม						

การประเมิน	ผลการประเมิน
91-100 ดีเยี่ยม	() ดีเยี่ยม
81-90 ดีมาก	() ดีมาก
71-80 ดี	() ดี
61-70 พอใช้	() พอใช้
ต่ำกว่า 61 ควรปรับปรุง	() ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต
(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....เดือน.....

เครื่องมือนิเทศการสอน
แบบตรวจสอบประสิทธิภาพการสอน

โรงเรียน.....ปีการศึกษา.....

วิชา.....กลุ่มสาระ.....ชั้น.....

ที่	ชื่อ – สกุล	ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		หมายเหตุ
		ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})						
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)						
สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.)						

ปฏิทินการนิเทศการสอน
แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ณ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา

ที่	วัน/เดือน/ ปี	ผู้รับการนิเทศ	ผู้นิเทศ	เวลา	สถานที่
1.	25 ก.พ 51	นายสุรชิต ชุมสวัสดิ์	นางสาวธาริสา สุขอำไพจิตร	10.05- 11.05	ห้อง 113
2.	27 ก.พ 51	นางสาวธาริสา สุขอำไพจิตร	นายสุรชิต ชุมสวัสดิ์	08.45 -09.45	ห้อง 112
3.	27 ก.พ 51	นายประสิทธิ์ ผ่องดี	นางสุพรรณ พุ่มพะกา	08.45 -09.45	ห้อง 113
4.	26 ก.พ 51	นางสุพรรณ พุ่มพะกา	นายประสิทธิ์ ผ่องดี	13.10- 14.10	ห้อง 118

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 46

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เวลา 1 ชั่วโมง
 โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550
 ชื่อผู้สอน นางสุพรรณ พุ่มพะกา

สาระสำคัญ

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายชนิด ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญของการอุตสาหกรรม ทำให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีความจำเป็นที่ประชากรทุกคนในภูมิภาค จะต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ป้องกันและแก้ไขปัญหาอันจะเกิดขึ้นในอนาคต

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ปลายทาง

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจลักษณะสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. ตระหนักถึงผลที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม วิกฤตการณ์ทางธรรมชาติที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

จุดประสงค์นำทาง

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้
2. นักเรียนสามารถบอกปัญหาสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างน้อยประเทศละ 3 ข้อ
3. นักเรียนสามารถสรุปปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายคลึงของประเทศต่าง ๆ และสาเหตุสำคัญได้
4. นักเรียนสามารถวาดภาพปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรดิน ทรัพยากรหินและแร่

ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรเชื้อเพลิง

ทรัพยากรน้ำจืด ทรัพยากรชายฝั่ง

สิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในภูมิภาค ในชนบท ในชุมชน สิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ข้อสรุปทั่วไป

ปัจจุบันนี้ทรัพยากรธรรมชาติบางแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกทำลายไป ซึ่ง
รัฐบาลของประเทศต่างๆก็พยายามร่วมมือกันจะป้องกัน แก้ไข ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมในภูมิภาคที่เสื่อมโทรมลงไป และประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่เห็นความสำคัญ
และรณรงค์ให้ประชาชนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 5.2 : เข้าใจสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่
ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. นักเรียนดูภาพทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ
วิเคราะห์ร่วมกัน เช่น

- ภาพภูเขาที่มีต้นไม้อุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่านานาชนิด
- ภาพพืชพันธุ์ธัญญาหารเขียวขจี เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- ภาพการประมง มีเรือประมงหลายลำ
- ภาพการทำเหมืองแร่ มีการขุดแร่ต่างๆ
- ภาพคนว่ายน้ำดูประการังสวยงาม

2. นักเรียนร่วมมือกันอภิปรายความคิดเห็นในภาพต่างๆดังนี้
 - 2.1 ภาพแต่ละภาพนั้นแสดงให้เห็นถึงอะไร
 - 2.2 นักเรียนมีความพอใจหรือชื่นชมภาพดังกล่าวนี้หรือไม่ อธิบายเหตุผล
 - 2.3 ถ้าภาพประเทศในโลกมีบรรยากาศดังในภาพนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างไร
 - 2.4 นักเรียนลองคิดว่าสภาพของภาพดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม

จะมีผลกระทบต่อสิ่งใดมากที่สุด ให้เหตุผล

ขั้นสอน

1. ครูอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่า สิ่งดังกล่าวซึ่งปรากฏอยู่ในภาพนั้น เป็นภาพที่มาจากบางแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจุบันนี้บางแห่งถูกทำลายไป ซึ่งรัฐบาลของประเทศต่างๆ ก็พยายามร่วมมือกันที่จะป้องกัน แก้ไข ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคที่เสื่อมโทรมลงไป และประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งให้เห็นความสำคัญควรเร่งทำให้ประชาชนร่วมมือกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น กลุ่มละ 5-6 คน โดยให้จับกลุ่มกันเอง
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงาน เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
4. สุ่มนักเรียนเฉลยใบงาน

ขั้นสรุป

1. นักเรียนกลุ่มเดิมวาดภาพแสดงถึงการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พร้อมนำเสนอหน้าชั้นเรียน
2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวทางการอนุรักษ์ และแก้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม

สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

สื่อการสอน

1. ภาพทรัพยากรธรรมชาติ
2. ใบงานเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. กระดาษแผ่นใหญ่/ปากกาเมจิก

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุด
2. อินเทอร์เน็ต

3. หนังสือพิมพ์

การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. การตอบคำถาม
2. การทำกิจกรรมกลุ่ม
3. การทำใบงาน
4. การนำเสนอผลงานกลุ่ม
5. ความคิดสร้างสรรค์
6. การแสดงความคิดเห็น

เกณฑ์การวัดผลและประเมินผล

1. เกณฑ์การประเมินจากแบบสังเกตทำรายงานกลุ่ม ประเมินในเรื่อง การวางแผน ความร่วมมือ การยอมรับฟังความคิดเห็น ความตั้งใจในการทำงาน และผลงานที่ปรากฏ ดังนี้
 - 4 หมายถึง ดีมาก
 - 3 หมายถึง ดี
 - 2 หมายถึง พอใช้
 - 1 หมายถึง ควรปรับปรุง

เครื่องมือวัดและประเมิน

1. แบบสังเกตพฤติกรรมเข้าร่วมกลุ่ม
2. แบบประเมินผลงานกลุ่ม

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม

ชื่อกลุ่ม.....เรื่อง.....

รายชื่อสมาชิก

1.เลขที่.....หน้าที่.....
2.เลขที่.....หน้าที่.....
3.เลขที่.....หน้าที่.....
4.เลขที่.....หน้าที่.....
5.เลขที่.....หน้าที่.....
6.เลขที่.....หน้าที่.....
7.เลขที่.....หน้าที่.....
8.เลขที่.....หน้าที่.....

ลำดับที่	พฤติกรรมที่ปรากฏ	เกณฑ์การให้คะแนน			
		ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1	การวางแผน				
2	ความร่วมมือ				
3	การรับฟังความคิด				
4	ความตั้งใจ				
5	ผลงานที่ปรากฏ				

สรุปการทำงาน (ปัญหาและอุปสรรค)

.....

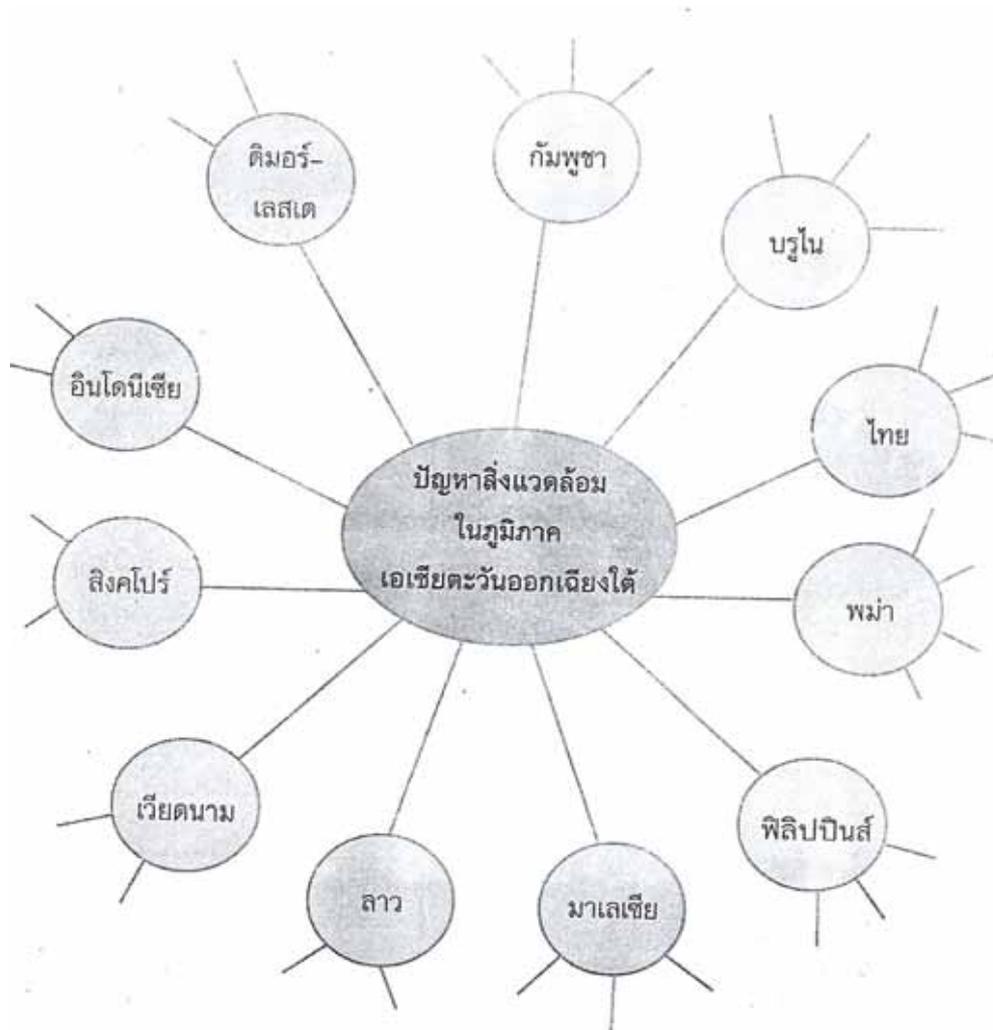
ข้อเสนอแนะ

.....

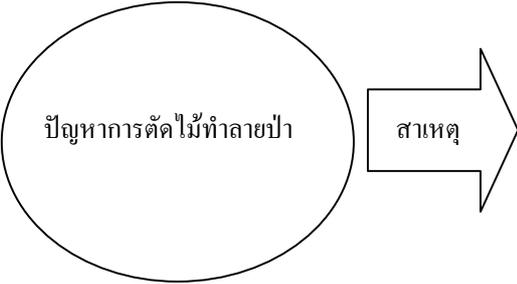
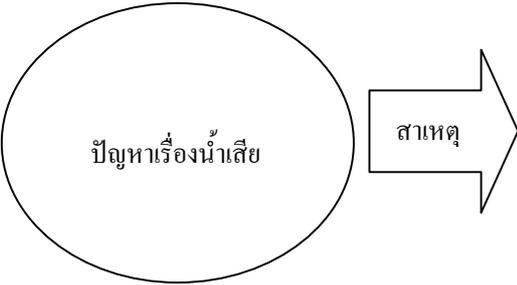
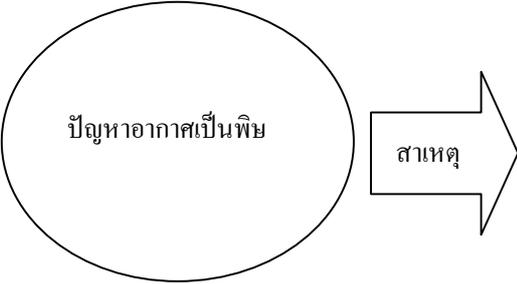
หมายเหตุ แบบประเมินการทำงานกลุ่มนี้สำหรับนักเรียน แจกให้นักเรียนทุกครั้งเมื่อมีการทำ
 กิจกรรมกลุ่ม

ใบงานที่ 1
เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ตอนที่ 1 คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์เรื่องปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลงในแผนผังความคิด

ตอนที่ 2 คำชี้แจง ให้นักเรียนสรุปปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายคลึงกัน
ของประเทศต่างและสาเหตุสำคัญ

 <p>ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า</p> <p>สาเหตุ</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> </div>
 <p>ปัญหาเรื่องน้ำเสีย</p> <p>สาเหตุ</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> </div>
 <p>ปัญหาอากาศเป็นพิษ</p> <p>สาเหตุ</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> </div>

ภาคผนวก ก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกระบวนการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็นของครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต่อคู่มือการนิเทศการเรียนการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ตารางที่ 14 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์แบบสอบถามสำหรับ
ศึกษานิเทศก์ / หัวหน้ากลุ่ม ศึกษาระดับประถมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูกลุ่มสาระ
ศึกษาระดับประถมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC
		1	2	3	
1.	ตอนที่ 1. ข้อประเด็นของแบบสอบถาม				
	การนิเทศการจัดการเรียนการสอนของท่าน ท่านดำเนินการนิเทศ การสอนในชั้นตอน ต่อไปนี้ในประเด็นใดบ้าง				
	1. การวางแผนการจัดการเรียนรู้				
	1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร	+1	+1	+1	+1
	1.2 การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1
	1.3 การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน	+1	+1	+1	+1
	1.4 การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน	+1	+1	+1	+1
	1.5 การออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	+1	+1	+1	+1
	1.6 การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	+1
	1.7 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1
	1.8 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1
	1.9 การจัดเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	+1
	2. การจัดการเรียนการสอน				
	2.1 การจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	+1
	2.2 การจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1
	2.3 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมกลุ่ม	+1	+1	+1	+1
	2.4 การจัดการเรียนรู้บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1
	2.5 การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1
	2.6 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมสอดแทรกการคิดวิเคราะห์	+1	+1	+1	+1
	2.7 การจัดการเรียนรู้เน้นกิจกรรมที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1
2.8 การจัดการเรียนรู้เน้นการเรียนรู้จาก ICT	+1	+1	+1	+1	
2.9 การจัดการเรียนรู้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม	+1	+1	+1	+1	
2.10 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา	+1	+1	+1	+1	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC
		1	2	3	
	3. สื่อ/แหล่งเรียนรู้				
	3.1 สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1
	3.2 การพัฒนาสื่อ ICT สอดคล้องกับเทคนิควิธีสอน	+1	+1	+1	+1
	3.3 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1
	3.4 ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	+1	+1	+1	+1
	3.5 ประเมินผลหลังการใช้สื่อ	+1	+1	+1	+1
	4. การวัดและประเมินผล				
	4.1 วัดและประเมินสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1
	4.2 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องผล การเรียนรู้ที่คาดหวัง	+1	+1	+1	+1
	4.3 การสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผล ด้านความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	+1	+1	+1	+1
	4.4 การใช้วิธีประเมินหลาย ๆ วิธีโดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล	+1	+1	+1	+1
	4.5 ประเมินความรู้ กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	+1	+1	+1	+1
2.	ถ้าโรงเรียนที่ท่าน ไปนิเทศการสอนมีนโยบายในการนิเทศ การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน ท่านคิดว่าจะนิเทศการสอนตาม ขั้นตอนต่าง ๆ ในประเด็นใดบ้าง				
	1. ขึ้นเตรียมการผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรจะปฏิบัติร่วมกัน				
	1.1 ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน	+1	+1	+1	+1
	1.2 ร่วมกันสรุปปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน	+1	+1	+1	+1
	1.3 ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1
	1.4 ร่วมกันศึกษาค้นคว้านวัตกรรมในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนพัฒนาตามศักยภาพนักเรียน	+1	+1	+1	+1
	1.5 ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายในการ ดำเนินการ	+1	+1	+1	+1

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC
		1	2	3	
	1.6 ร่วมกันออกแบบการเรียนรู้ (หน่วยการเรียนรู้)	+1	+1	+1	+1
	1.7 ร่วมกันเตรียมการ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1
	1.8 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
	2. ขั้นดำเนินการ	+1	+1	+1	+1
	2.1 ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ				
	2.2 ร่วมกันจัดทำตารางการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
	2.3 ดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน	+1	+1	+1	+1
	2.4 การสร้างเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ	+1	+1	+1	+1
	3. ขั้นประเมินผล				
	3.1 ร่วมกันพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ	+1	+1	+1	+1
	3.2 ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมและ เรียบเรียง ข้อมูลที่ได้จากการดำเนิน การนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
	3.3 ประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ	+1	+1	+1	+1
	4. ขั้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ				
	4.1 นำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน	+1	+1	+1	+1
	4.2 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ที่ตรงกัน	+1	+1	+1	+1
	4.3 ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศการสอน ในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1
	4.4 ติดตามผลการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
	4.5 พัฒนาการเรียนการสอนตรงตามความต้องการจำเป็นของ ครู	+1	+1	+1	+1
	4.6 รักษามาตรฐานการสอนที่มีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1
	4.7 วางแผนเกี่ยวกับบทเรียนต่อไป	+1	+1	+1	+1

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC
		1	2	3	
1.	ตอนที่ 2. ภาพรวมของแบบสอบถาม ความสอดคล้องของประเด็นเกี่ยวกับการสำรวจการจัดการเรียน การสอนในวิชาสังคมศึกษา	+1	+1	+1	+1
2.	ความสอดคล้องของประเด็นเกี่ยวกับขั้นตอน การนิเทศแบบเพื่อน นิเทศเพื่อน	+1	+1	+1	+1
3.	ความสอดคล้องของประเด็นทั้งหมดในภาพรวมเกี่ยวกับการนิเทศ แบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอนวิชาสังคมศึกษา	+1	+1	+1	+1

ข้อเสนอแนะอื่น

ไม่มี

ตารางที่ 15 แสดงการประเมินคุณภาพของแบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนกลุ่ม
สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจากการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศ
การสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ที่	ประเด็นการประเมิน	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			IOC
		1	2	3	
1.	ความสอดคล้องของข้อความสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1
2.	ความสอดคล้องของข้อความการวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของปัญหาการจัดการเรียนการสอน	+1	+1	+1	+1
3.	ความสอดคล้องของข้อความการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการ	+1	+1	+1	+1
4.	ความสอดคล้องของข้อความการกำหนดเครื่องมือการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
5.	ความสอดคล้องของข้อความการสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
6.	ความสอดคล้องของข้อความการจัดทำตารางการนิเทศการสอน	+1	+1	+1	+1
7.	ความสอดคล้องของข้อความการดำเนินการนิเทศการสอน/สังเกตการสอน	+1	+1	+1	+1
8.	ความสอดคล้องของข้อความพิจารณาผลการนิเทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ	+1	+1	+1	+1
9.	ความสอดคล้องของข้อความประเมินผลการนิเทศให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ	+1	+1	+1	+1
10.	ความสอดคล้องของข้อความการนำเสนอข้อมูลตามเครื่องมือการนิเทศ การสอน	+1	+1	+1	+1
11.	ความสอดคล้องของข้อความการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน	+1	+1	+1	+1
12.	ความสอดคล้องของข้อความการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการนิเทศการสอนในครั้งต่อไป	+1	+1	+1	+1

ภาคผนวก ง

การสนทนากลุ่ม

รายชื่อผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

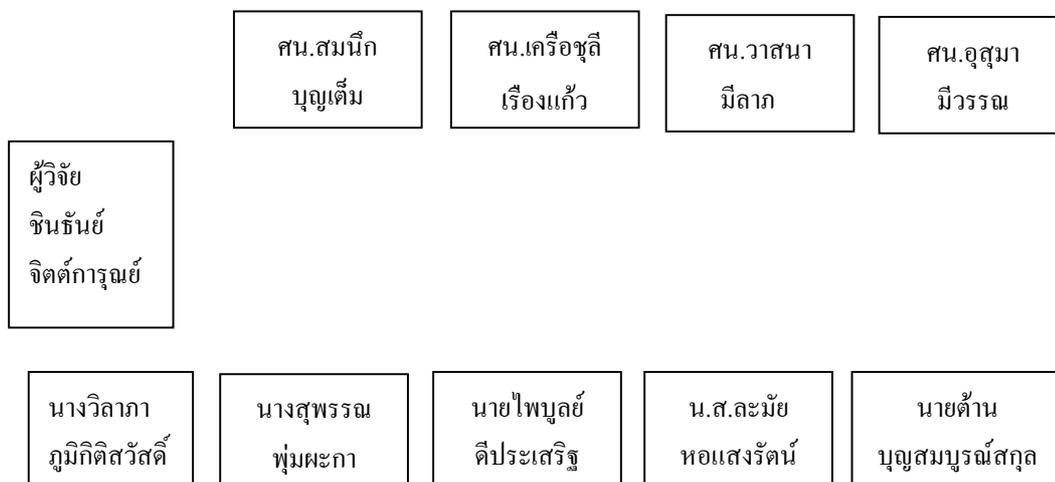
บัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

.....

ผู้สนทนา จำนวน 11 คน ประกอบด้วย

1. นายสมนึก บุญเต็ม	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. นางเครือชูลี เรืองแก้ว	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. นางสาววาสนา มีลาภ	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
4. นางสาวอุสุมา มีวรรณ	ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
5. นายไพบุลย์ ดีประเสริฐ	รองผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศเพชรบุรี
6. นายดำน บุญสมบูรณ์สกุล	รองผู้อำนวยการโรงเรียนพรหมานุสรณ์เพชรบุรี
7. นางสาวละมัย หอแสงรัตน์	รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดจันทราวาสสุพรรณารามราษฎร์
8. นางสุพรรณ พุ่มพะกา	ครู คศ. 2 สังกศศึกษา
9. นางชินันท์ จิตต์การุณย์	ผู้วิจัย
10. นางวิลลาภา ภูมิภิติสวัสดิ์	ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม
11. นายศิริ จิตต์การุณย์	ผู้บันทึกภาพ

ผังที่นั่ง

ประเด็นการสนทนา
(Focus Group Guideline)

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนในการสอน
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ประเด็นการสนทนา

1. การนิเทศการสอนมีความสำคัญต่อ
 - ครู
 - นักเรียน
 - โรงเรียน
2. สภาพ/ปัญหาของการนิเทศการสอนในปัจจุบัน
 - ผู้นิเทศการสอน
 - ครูผู้รับการนิเทศ
3. คู่มือการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อนมีความเหมาะสม/
สามารถนำไปใช้ได้ในฐานะ
 - ผู้นิเทศ
 - ผู้รับการนิเทศ
4. ข้อเสนอแนะของการนิเทศการสอนแบบเพื่อนนิเทศเพื่อน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล
ที่อยู่

นางชินฉันทย์ จิตต์การุณย์
190 หมู่ 1 ต.ไร่ส้ม อ.เมือง จ.เพชรบุรี 76000
โทรศัพท์ 0-3241-9242, 08-6312-2014

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2528	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2532	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต วิชาเอกสังคมศึกษา จากวิทยาลัยครูเพชรบุรี
พ.ศ. 2548	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2551	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2535	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนร่วมเกล้ากาญจนบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี
พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน	ครู ค.ศ. 2 โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี